

An abstract painting with a complex composition of colors and textures. The background is dominated by a grid of dark, thick lines that create a sense of depth and structure. The colors are a mix of vibrant yellows, oranges, reds, and blues, with some areas appearing more saturated than others. The overall effect is one of dynamic energy and visual richness.

EVENTUS PRO COLLEGIS

SPECIÁLNÍ
VYDÁNÍ

DUBEN
2023

OBSAH

Úvodník.....	4
Číslo 1.....	6
K názvu časopisu.....	6
Číslo 2.....	7
Chybíš mi táto.....	7
Rozbitá.....	10
Číslo 3.....	11
NON SCHOLAE, SED VITAE DISCIMUS.....	11
Mitochondriální Eva.....	13
Číslo 4.....	15
Rozhovor s prof. PhDr. Blahoslavem Krausem, CSc.....	15
Jednou nohou v kriminále.....	22
Číslo 5.....	26
Drogy.....	26
Číslo 6.....	30
Psychoterapie a poradenství.....	30
Číslo 7.....	34
Úhel pohledu.....	34
Vrah a lupič Martin Lecián.....	36
Číslo 8.....	40
Canisterapie a její využití v sociální práci s lidmi bez domova.....	40
Panická úzkostná porucha.....	48
Číslo 9.....	52
Bitva nežádoucích pocitů.....	52

Slovo absolventa: Sociální pracovníce OSPODu Městského úřadu Jaroměř	54
Číslo 10.....	58
Jak jsem vystřízlivěl.....	58
Číslo 11	62
Lež jako nástroj poznatelnosti světa.....	62
Číslo 12.....	66
Opáčko pro chytré pathology	66
Číslo 13.....	69
Nehodni obdivu – Poslední večere	69
Číslo 14.....	74
Setkání s akademikem – PhDr. Václav Bělík, Ph.D.....	74
Číslo 15.....	79
Organizace, ve kterých působíme: Salinger	79
Číslo 16.....	81
Lidé na okraji: člověk se schizofrenií.....	81
Číslo 17.....	88
O psychopatech za posledních 70 let.....	88
Číslo 18.....	92
Psychologie Adolfa Hitlera	92
Rodinný příběh z II. Světové války.....	96
Číslo 19.....	99
TikTok – Zábava nebo ohrožení?	99
Číslo 20.....	102
Manipulace v mezilidské komunikaci	102
Střízlivá očekávání	104

Číslo 21	107
Weeaboo	107
Číslo 22	109
Transformace intimity od homo sapiens až po homo digitalis	109
Vliv domácího násilí na dítě	122
Číslo 23	136
Dobro a zlo – absurdní relativita	136
Luciferův efekt	145
Číslo 24	155
Symbolika smrti na Kuksu: levý a pravý břeh Labe – „břeh Života a Smrti“	155
Patolog na cestách	163
Číslo 25	169
Time management	169
Minuta po minutě	176

ÚVODNÍK

Bc. Jiří Drtina

Jan Amos Komenský ve své útlé učebnici Jak dovedně užívat knih, hlavního nástroje vzdělávání, uvádí: „... Kdo se chce stát vzdělaným, musí si nad zlato a stříbro vážit knih.“ Náš časopis stojí na počátku své cesty. Nikdo nevíme, jak dlouhá bude a nakolik úspěšná. Jaké mezníky bude zdolávat, která úskalí překonávat. Nevíme, kolik jeho tvůrců a průvodců klesne znavených pod tíhou zodpovědnosti za jeho úroveň, pod nákladem nepřehledného množství příspěvků nebo ze smutku nad prázdnými stránkami. Víme však, že teď chceme, aby se naše Události staly platformou pro výměnu názorů, informatoriem společenským a oborovým a také místem pro badatelské rozpravy a naplňování vizí. Necht' jednou z těchto vizí je volně parafrázovaný Komenského výrok: „Kdo se chce stát vzdělaným na naší katedře, musí si nad zlato a stříbro vážit knih a našeho, z nadšení utvořeného časopisu.“ Zdar našemu dalšímu počínání! Tak přesně tímto textem v roce 2012 otevřel Dr. Kasal pout' studentského časopisu Eventus pro Collegis.

Časopis píše studenti (a někdy i vyučující) pro všechny čtenáře z katedry sociální patologie a sociologie, dnes z Ústavu sociálních studií. Studenti v něm nacházejí mnoho zajímavých informací o studiu (o závěrečných pracích, státnicích, praxi), o svých učitelích (rozhovory, zkušenosti) a další zajímavosti z oblasti zájmů našich kolegů a kolegyně. Redaktoři bývají studenti nejčastěji z oboru sociální patologie a prevence, ale také z ostatních oborů katedry Sociální patologie a prevence. A co studenti vlastně píšou?

V jednom čísle si přečtete něco o nejrozšířenějších nelegálních drogách, v dalším oceníte poezii o domácím násilí, v jiném se seznámíte s pachateli vražd. Pro vaše volné chvíle dostanete doporučení na zajímavý film, knihu nebo studijní výlet. Některé články vás mají pobavit, jiné vzdělat a další vás přimět k zamyšlení.

V těch jedenácti let a dvaceti pěti číslech vyšlo mnoho příspěvků od mnoha autorů. Někteří členové redakční rady rozšířili řady policie, vězeňské služby, sociálních pracovníků, nebo dokonce i akademických pracovníků. My se však v tomto speciálním čísle nebudeme zabývat samotnými autory (ač by mohlo být zajímavé vyhledat zakladatele časopisu a učinit s nimi rozhovor), ale dědictvím, které nám zanechali.

Draží čtenáři, přinášíme vám to nejlepší, co jsme pro vás vybrali ze všech doposud zveřejněných čísel. Z každého vydaného čísla zde naleznete ty články, které nás zaujaly, ať už svým obsahem, zpracováním nebo samotnou myšlenkou. Doufáme, že vás nalákáme k přečtení minulých čísel a taktéž vám nabízíme místo u stolu redakční rady. Těšíme se na případnou budoucí spolupráci a nyní si již užijte exkurzi do historie našeho časopisu.

Vítejte u časopisu Ústavu sociálních studií. Vítejte u časopisu, kteří píší studenti pro studenty. Vítejte u časopisu EVENTUS PRO COLLEGIS – SPECIÁL.

ČÍSLO 1

K NÁZVU ČASOPISU

... Co povědět. Nu, tak. Protože jsme soudržnou katedrou, která udržuje se svými studenty čilé kontakty, shodli jsme se na tom, že název časopisu vzejde z veřejné soutěže. Ještě v plenkách ležící časopis tak obdržel ve velmi krátké době řadu nápaditých a vtipných názvů. Za všechny uvedme: Sociálně-patologická katedra pátrá, radí informuje, Patologický věstec, So-Comte, Edukačník, KASO PASO, COMTELIBRO, SOCIOPAT, Socka... zkrátka bylo z čeho vybírat. Všem zúčastněným za zaslané návrhy děkujeme. Po dlouhých a hluboce zodpovědných diskusích jsme dospěli k názoru, že našemu časopisu bude slušet název, který navrhl Jakub Lokaj a k němu ještě připsal ... „*Hezký den, napadl mě latinský název Eventus pro Collegis (Události pro kolegy), neboť ve slově kolega vidím jakousi soudržnost a sílu a v latině je stále akademická vznešenost. Bohužel jsem tento jazyk neměl už pár let, takže nemůžu s jistotou říci, jestli je toto spojení správné. Myslím, že název není nic složitého pro zapamatování. Podtitul by mohl být například: Novinky Katedry sociální patologie a sociologie...*“

ČÍSLO 2

CHYBÍŠ MI TÁTO

Iveta Kubaštová

Často se zabýváme patologickými faktory z hlediska jejich definic, odborného pojetí, ale i psychologie jedinců, kteří vykazují patologické jednání. Jaký je však pohled z druhého břehu – pohled lidí, kteří trpí chováním druhých? Známe možné příčiny sebevražedného jednání; odhadneme psychický stav lidí, kteří si sáhnou na život. Jak je to ale s rodinnými příslušníky a přáteli sebevrahů? Lada je jednadvacetiletá studentka vysoké školy. Její otec se rozhodl dobrovolně odejít ze světa, když bylo Ladě deset let. Kromě ní měl její otec ještě dvě děti z prvního manželství. Podle Lady byl otec submisivní, psychicky nevyrovnaný introvert. Její matka se rozhodla s otcem po dvanácti letech vztahu rozejít, což psychicky neunesl a sáhl po zbrani. „Ten den tátu všichni hledali – máma, děda, přátelé a známí. Byla jsem doma sama a sama jsem si přiznávala, že je konec,“ vzpomíná na své tehdejší pocity Lada.

Když po hodinách čekání přišli všichni s pláčem domů, zhroutil se jí celý svět. I poslední plamínek naděje zhasl. První dny poté byly naplněny vzpomínkami, výčitkami a sebeobviňováním. „*Proč musel odejít zrovna teď? Copak mu na mně nezáleželo? Co jsem udělala špatně?*“ Lada začala spolu s matkou navštěvovat psychiatra a psychologa. Brala léky, o kterých ani nevěděla, na co vlastně byly. Ve svém věku tomu příliš nerozuměla. Docházení

k psychologovi podle ní nemělo vůbec žádný efekt. „*Byl takový odměřený a trochu slizký. Při každé návštěvě jsem si musela lehnout na zem, on zamknul dveře a začal mi vyprávět něco o tom, jak ležím na pláži. Mělo mě to uklidnit, ale spíše jsem měla pocit, že mě zhypnotizuje a znásilní,*“ dodává. V té době si potřebovala spíše s někým povídat o tom, co se stalo. Psycholog jí však tuto možnost neposkytl a v rodině se o tom všichni bojí mluvit dodnes.

Ani ve škole to Lada neměla jednoduché. Nikdy nepatřila mezi ty uznávané; byla neprůbojná a plachá. Dětská škodolibost se na ní podepisovala velmi často. Vše se ale dalo snést až do chvíle, kdy zemřel její otec a ona se musela do školy vrátit. Lada vzpomíná: „*Když jsem šla poprvé po tátově smrti zase do školy, spolužáci se mi smáli, že mi zemřel otec. Něco tak krutého jsem nečekala, zvlášť ne od dětí.*“ Když se Lady, tehdy ještě holčičky, nějaké dítě zeptalo, co dělají rodiče, obvykle následovaly nepříjemné otázky: „*A jak zemřel? A čím se zabil?*“ Lada se tehdy naučila o své minulosti raději mlčet. Jen málo lidí z jejího okolí zná její tajemství.

Ačkoli od této události uplynulo již jedenáct let, rána se stále plně nezačelila. „*Naučila jsem se s tím žít, ale bývají chvíle, kdy ho potřebuji a nikdo jeho místo zastoupit nemůže. Chyběl při oslavě mých úspěchů, při předávání maturitního vysvědčení. Na maturitním plese jsem první tanec, který byl zadán pro rodiče, neprotančila, ale probřečela. Bude mi chybět jako doprovod k oltáři; nebude při narození mých dětí...*“ I přes všechny nástrahy, které jí život přichystal, žije teď Lada pokojný vyrovnaný život, studuje vysokou školu a jde si za svými cíli. Snaží se všechny ve svém okolí podporovat

a pomáhat jim v nesnázích, aby se nikdy neuchýlili k řešení, které zvolil její otec. Řešit problémy sebevraždou je krátkozraké a pro okolí velmi bolestné řešení.

ROZBITÁ

Lucie Brettschneiderová

Stěny odrážejí paprsky světla,
hrajú s panenkou si v pokoji,
zahrada venku mi šeptla,
ať ničeho se nebojím.

Najednou zhaslo slunce
- pod tělem tvým plným stínu,
rozdrtil jsi mé ruce
a ponořil se do mého klínu.

Byla jsem tvá panenka,
však kdo si hraje, nezlobí,
když vykloubí si kolénka,
tak se prostě vyhodí.

Odlétaly kouzelné víly
v pohasínajícím plamínku.
Zmítám se v bolestné agónii,
proč jsi mě rozbil, tatínku?

ČÍSLO 3

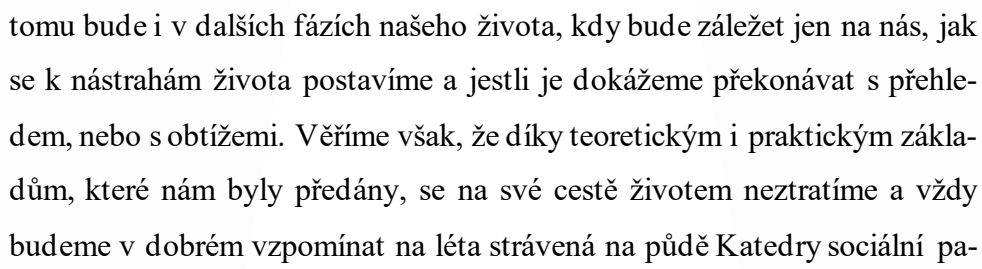
NON SCHOLAE, SED VITAE DISCIMUS

Bc. David Vahala a Bc. Petr Fejtek

Je těžké uvěřit, že od prvních slov, která jsme slyšeli v září roku 2010: „*Jmenuji se Stanislava Hoferková a budu vám přednášet předmět Dějiny policie a vězeňství*“, uplynuly již téměř tři roky. Tenkrát, na začátku naší vysokoškolské dráhy, nám bakalářské studium připadalo jako běh na dlouhou trať, ale dnes bychom ho možná rádi vyměnili za ten sprint na cílové rovince, na kterou jsme se probíjeli díky odevzdání bakalářské práce. Celé studium se dá přirovnat k vytrvalostnímu běhu.

Všichni studenti začínali na stejné úrovni a na každého čekalo plno překážek, které bylo potřeba překonat a neklopýtnout, abychom se bez větší újmy dostali až do vytouženého cíle. K cíli jsme sice ještě nedoběhli, ale podmínky na trati můžeme hodnotit již nyní. Překážky, které nám obor Sociální patologie a prevence připravil, byly mnohdy složité, ale vždy je bylo možné překonat. Někomu k tomu stačila účast na přednáškách a seminářích, jiný si nedělal hlavu s docházkou a spoléhal na samostudium a paní Štěstěnu. Podle počtu studentů, kteří se v současné době připravují na státní závěrečné zkoušky, se zdá, že žádná taktika nebyla špatná.

Doufejme, že poslední fázi vezmou všichni zodpovědně, nebudou spoléhat na štěstí a obhájí si své tříleté působení na UHK. Odměnou bude vytoužený vysokoškolský titul či „pouze“ pocit z dobře odvedené práce. Stejně

tomu bude i v dalších fázích našeho života, kdy bude záležet jen na nás, jak se k nástrahám života postavíme a jestli je dokážeme překonávat s přehledem, nebo s obtížemi. Věříme však, že díky teoretickým i praktickým základům, které nám byly předány, se na své cestě životem neztratíme a vždy budeme v dobrém vzpomínat na léta strávená na půdě Katedry sociální patologie a sociologie.

MITOCHONDRIÁLNÍ EVA

Jakub Lokaj

Všichni, kdo čtou tato slova, jsou potomci jednoho společného člověka. Přesněji řečeno jedné ženy. Tak bych to alespoň mohl tvrdit jako zastávce hypotézy „*mitochondriální Evy*“. Středem antropologického zájmu je otázka, jak se člověk a s ním i kultura rozšířili do celého světa. V odpovědi na tuto otázku se antropologové rozdělují na dva tábory. Jedni věří, že dnešní člověk má jedno společné „epicentrum vývoje“. Tento názor zastává tzv. monogenetická teorie. Ti druzí zase teorii jednotného původu všech ras zpochybňují. Tvrdí, že existovala různá geografická centra „stvoření“ dnešního člověka (polygenetická teorie).

My se však podíváme pod pokličku jedné z monogenetických teorií. Díky prvnímu semestru si všichni v hlavě bezpečně nosíme poznatek, že nositelem genetické informace je DNA, která je součástí jádra každé buňky. Kromě jádra je ale část DNA obsažena i v mitochondriích, malých organelách, kde vzniká energie ve formě adenosintrifosfátu. K strašákovi jménem Somatologie se ale víc vracet nebudeme. Zvláštností této specifické formy genetické informace je, že se dědí pouze v ženské linii, tedy matrilineárně. Je přenášena z matky na její potomky, ale nikdy ne z otce.

Mitochondriální Evou je žena, která je, jednoduše řečeno, v této mateřské linii společným předkem všech dnes žijících lidí. Každá mitochondriální DNA (mtDNA) druhu *Homo sapiens sapiens* je totiž odvozena od té její. Vědci z Rice University v americkém Texasu prostřednictvím statistické

analýzy deseti různých matematických modelů odhadují dobu, kdy žila, na 200 tisíc let. Geograficky lze určit její polohu někde na území dnešní Etiopie, Tanzanie nebo Keni. Odtud se její potomci začali někdy před 100 tisíci lety šířit do celého světa. Dá se tedy předpokládat, že naše společná pramatka byla tmavé barvy pleti a že pod bílou kůží jsme všichni Afričané. Z výše uvedených informací by se mohla v mysli čtenáře vytvořit domněnka, že přece není možné, aby byla mitochondriální Eva před 200 000 lety jedinou žijící ženou. V této době samozřejmě žilo mnoho žen. Uvádí se, že počet lidí Homo sapiens nikdy neklesl pod 5000 jedinců. Ostatní ženy však byly bezdětné nebo se v některé jejich generaci narodili pouze synové. Tyto rody tvořily slepé vývojové větve.

Postupně se tak vyčlenila jediná linie, která zahrnovala všechny matky, z nichž se v následujících generacích zrodilo současné lidstvo. Někteří odborníci chápou tuto teorii jako bezvýznamnou vzhledem k mnohem staršímu vývoji člověka, který se datuje daleko za hranici Evina života, a tvrdí, že přítomnost mtDNA nehraje žádnou roli v progresivní evoluci člověka. Nechtěje Vám tento článek inspirovat k zamyšlení a třeba i následnému prohlubujícímu studiu tohoto tématu.

ČÍSLO 4

ROZHOVOR

S PROF. PHDR. BLAHOVLAVEM KRAUSEM, CSC.

Lenka Antalíková

Kde začala a jak pokračovala Vaše kariérní dráha, vždycky jste chtěl učit?

Kantořina v naší rodině tak trošku byla, teta byla učitelkou. Otec byl sládek v pivovaru, rád by si přál, abych pokračoval v jeho šlépějích, ale nakonec jsem si podal přihlášku na střední pedagogickou školu (pro učitele národních škol). Přijetím se nastartovala má profesní dráha. Po absolvování jsem začal učit na základní škole a po roce následovala vojenská služba. Po návratu z vojny jsem pokračoval v učení na základních školách a současně jsem se přihlásil na Přírodovědeckou fakultu UP v Olomouci na obor matematika – zeměpis. I když jsem kvůli nedostatku kvalifikovaných učitelů učil na druhém stupni základní školy, nechtěl jsem skončit na základní škole. Celkově jsem na základních školách učil pět let. Studoval jsem v kombinované formě experimentálně, což tehdy znamenalo, že tři roky se studoval jeden obor a další tři roky druhý. Když jsem končil matematiku (začínalo nás 30, skončili jsme 2), dozvěděl jsem se, že zeměpis se ten rok neotevívá a byla mi nabídnuta fyzika. Věděl jsem, že to bude opět tak náročné jako matematika, a tak jsem raději využil druhé nabídky a tou byl nově otevíraný obor pedagogika (pro učitele zdravotních škol). Byla to hra osudu, nikdy jsem

pedagogiku vysněnou neměl. V čele katedry pedagogiky stál profesor Jan Vaněk (podle mě dodnes nedoceněná osobnost v pedagogice) a díky němu a jeho koncepci studia mě pedagogika začala bavit. Výuka byla zajímavá, byla orientována dost biologicky (mám třeba dokonce zkoušky z neurologie, psychiatrie na lékařské fakultě) a studium mě „chytlo“. Mezitím jsem si řekl, že když mám matematiku vystudovanou, někde ji uplatním. Dostal jsem se na střední školu v Dobrušce. Na přelomu 70. let se začaly učit společenské vědy, a tak jsem kromě matematiky učil základy psychologie, sociologie, logiku. V r. 1972 jsem dostudoval i pedagogiku, byl jsem již v té době ženatý, dojíždění z Hradce Králové, kde jsme bydleli, mi začalo vadit, a tak jsem využil konkurzu na místo odborného asistenta pedagogiky na Pedagogické fakultě. Matematiku jsem tak pověsil více méně na hřebík a zůstal jsem již věrný pedagogice a věnoval se jí naplno.

Učil jste na základní, střední i vysoké škole, nějaké srovnání?

Krátce jsem na praxi působil na národní škole, a to mě jaksí rozčilovalo. Řešení dětských sporů na mě moc nebylo. Na střední škole s „náctiletými“ už to bylo o něčem jiném a samozřejmě na vysoké škole se člověk setkává s ještě vyvráležšími osobnostmi. I když dnes výběr studentů na vysoké školy vypadá někdy všelijak (naštěstí se to netýká našich oborů), tak přeci jen je to kategorie vyspělejších lidí.

Jaké je to být pan profesor?

Samozřejmě, že to přináší jednak nepochybně určitá pozitiva, odborná veřejnost se na profesora dívá přeci jen poněkud jinak než na učitele nižších kategorií (docenta, odborného asistenta apod.) Člověk dostává nové možnosti a příležitosti v přednáškové činnosti i v dalších aktivitách. Na druhou stranu to i zavazuje a přináší řadu povinností. Očekává se, že bude působit v různých komisích, vědeckých radách, že bude pomáhat kolegům v odborném růstu. To znamená spoustu práce navíc (posudky doktorských, habilitačních prací, účast v komisích atd.).

Jak dokážete skloubit rodinu a práci?

Není to vůbec jednoduché. Práce vysokoškolského učitele představuje nejen výuku, ale současně práci na sobě, další odborný růst, publikace, účast v různých výzkumech, působení v různých funkcích, členství v různých radách a to je velmi náročné. Znamená to velkou časovou zaneprázdněnost. Člověk pak hledá všelijaké kompromisy a bere-li práci odpovědně, pak rodina na tu náročnou profesi doplácí. Musím říct, že žena musela mít někdy velikou trpělivost. (Malá milá poznámka autorky – právě díky své profesi a působení jako učitel střední školy se seznámil profesor Kraus tehdy jako 25letý se svou 19letou studentkou, která se mu stala celoživotní oporou, manželkou). Byla období, kdy jsem byl stále na cestách, publikační činnost a tak dále a na rodinu zbývalo hodně málo času. Přesto jsem se snažil, jak to maximálně šlo se rodině věnovat. Např., když jsem dva roky hostoval na Pedagogické fakultě UMB v Bánské Bystrici, jezdil jsem zásadně v noci, abych ušetřil čas

Máte recept na to jak nevyhořet?

Přes onu veškerou časovou náročnost práce jsem se snažil a doted' se snažím hledat všechny možné příležitosti pro relaxaci. Až do svých šedesáti let jsem pravidelně hrál volejbal, v létě plavu, v zimě lyžuji (dnes už jenom na běžkách), se ženou chodíme nordic walking okolo Hradce, se synem si občas zahrajeme tenis. Jakýkoli pohyb považuji za nejlepší relaxaci a prevenci proti vyhoření. U toho si člověk nejvíc vyčistí mozek. Mám rád také hudbu, hrál jsem na housle i piano. Na základní škole jsem měl i pěvecký sbor a hudební skupinu. Ale postupně s přibývajícimi úkoly šly tyto aktivity stranou a na ně mi už prakticky čas nezbyvá. A tak alespoň chodíme se ženou na koncerty hudby vážné i populární.

Jaká je Vaše představa ideální dovolené?

V každém případě aktivní. Preferuji poznávací aktivity v dané oblasti, kde člověk pobývá, abych se o ní a životě lidí v ní něco dozvěděl. Mám rád turistiku ať pěšky, či autem, prostě dovolenou spojenou s pohybem. Nejsem typ, který se vydrží u vody hodiny opalovat na slunci.

Máte raději zimu nebo léto?

Obecně mám raději léto. Mám rád i zimu, ale na horách, ne ve městě. V běžném životě je nepříjemná. Chumelenice, prohrnovat sněh, prodírat se závěsemi, to všechno přináší často značné komplikace a z toho důvodu mám raději léto.

Oblíbené jídlo?

Nemám nějaké jediné jídlo. Jím vcelku všechno, vyhovuje mi asijská kuchyně. Docela mám rád ryby, ale také mi chutnají jídla bezmasá. Např. teď chodíme hodně na houby a žena z nich dělá různé speciality, které miluji.

Oblíbené pití?

Vzhledem k tomu, že jsem se narodil v pivovaře, tak po jídle zásadně pivo. Jinak piji čaje, minerálky, při určitých příležitostech si dám rád i víno.

Oblíbený film?

Moje žena je, jak já říkávám, filmový maniak a díky ní jsem shlédl za život stovky filmů. Velká část zůstala po nějaké době zapomenuta, ale některé mi zůstaly v hlavě na dlouho. Americké filmy příliš nemusím, ale jeden takový se mi líbil velice. Nese název Volný pád (1993 pozn. autorky) s Michaelem Douglasem v hlavní roli. Na dálnici se vytvoří kolona aut, provoz se zcela zastaví a hlavní hrdina nevydrží psychický nápor, vystoupí s puškou z vozidla a odebere se pěšky na svou cestu domů. Je to thriller, ukazuje skvěle davovou psychózu. Líbí se mi skandinávské filmy, ta severská melancholie je mi docela sympatická. Naposledy dánský film Hon (2012). Učitel mateřské školy je podezřelý ze sexuálního zneužití děvčátka, vše se odehrává na malé obci a je zajímavé sledovat, jak se s tím okolím vyrovnává. Posledním filmem, který jsem v kině viděl je Colette (2013) s Jirkou Mádlem, vyprávějící příběh belgické židovky v koncentračním táboře. Tento film stojí určitě za zhlédnutí.

Ideální dárek pro Vás k Vánocům?

Nepohrdnu nikdy pěknou knížkou. Jsem vděčný za jakýkoli dárek, každého si cením. Někdy se odsuzuje nějaké to ošacení, ale z pěkné košile či kravaty mám také radost.

Co je podle Vás krizí dnešní společnosti?

Řekl bych, že příznaků je více. V první řadě ohromný úpadek morálky. Svědomitost, poctivost, pravdomluvnost, tradiční rysy morálky dnes ztratily hodnotu. Za druhé ve společnosti došlo k neuvěřitelnému nárůstu korupce. Je to důsledek toho, že dnešnímu světu vládnou peníze. Společnost se také výrazně diferencovala a přibývá lidí žijících v chudobě. V těchto dnech zrovna proběhla v médiích zpráva, jak přibývá dětí, které nemají na obědy. Značná část z toho velkého množství trestných činů je vlastně z chudoby.

Máte nějaký sen, nesplněné přání?

Ve svém věku ani snad již žádný sen nemám. Měl jsem taková dvě přání, ale obě se mi v letošním roce splnila. Jednak jsem se chtěl podívat na Kubu a to se mi splnilo v únoru. Byl to opravdu nádherný zážitek. Druhé přání se týkalo toho, že dětství jsem prožil na vesnici a jako kluk jsem jezdíval na koni. A tak jsem se chtěl ještě jednou v životě projet a to se mi splnilo o prázdninách.

K příležitosti Vašeho jubilea se na UHK konala slavnostní konference Perspektivy sociální pedagogiky v 21. století, jak byste ji zhodnotil?

Mám-li být upřímný, tak jsem byl doslova dojat celkovou atmosférou. Na něco jsem byl spolupracovníky z katedry dopředu připraven, ale že bude tolik překvapení a tak úžasná atmosféra, to jsem neočekával. A tak bych chtěl touto cestou ještě jednou všem, kteří se na uspořádání konference podíleli, upřímně poděkovat. Od kolegyně Bakošové, (doc. PhDr. Zlatica Bakošová CSc., UTB Zlín, pozn.autorky) při loučení zaznělo: *„Zažila jsem spousty takových jubileí různých kapacit, nebo loučení při odchodu do penze, ale že bych zažila takovou akci, tak to nepamatuji.“* Vše bylo upřímné, spontánní a to zanechalo ohromný dojem ve všech účastnících. Jinak musím říct, že každé takové setkání odborné veřejnosti je cenné, už jen z hlediska navazování společenských kontaktů. Na naší univerzitní půdě se opět setkali kolegové, lidé, kteří se běžně nepotkávají a nepochybně z jejich úst zaznělo mnoho podnětných a inspirativních myšlenek.

Motto na závěr?

Život je jako kniha, ale s tím rozdílem, že se dá číst jenom jednou.

JEDNOU NOHOU V KRIMINÁLE

Bc. David Vahala

Vážení čtenáři, vlasy mi ještě ani nezačaly šedivět a už jsem prošel dvěma vězeňskými zařízeními mimo naši republiku. Rád bych se s vámi podělil o své zkušenosti.

První zastávkou na mé vězeňské štaci byla věznice, která se nachází v Sanfranciském zálivu na severu státu Kalifornie v USA. Věznice známá podle názvu ostrova, na kterém stojí – Alcatraz. Věznice dříve sloužila jako pevnost, ale od roku 1934 se stala federální věznicí. S ohledem na rozlehlost a množství dozorců (90), kteří jsou zapotřebí, zde čas ubíhal celkem rychle. Většina vězňů v Alcatrazu byla doživotních nebo alespoň dlouhodobě uvězněných. Maximální počet vězňů, který se tu kdy nacházel, je asi 320, a nejnižší 260. Průměrně jsme se však zde mohli setkat s 222 vězni. Celý komplex se skládá ze čtyř bloků, z nichž 336 cel bylo v blocích A, B a C a poslední blok D (42 cel) byl znám jako Izolace.

Počasí je tu po většinu roku chladné, mlhavé, doprovázené silným větrem. Především pak, vodní proudy a vzdálenost ostrova od pobřeží jsou hlavními přírodními překážkami k útěku. Během devěťadvacetiletého fungování věznice se pokusilo o útěk 36 vězňů. Nejznámější a také nejspíš nejúspěšnější útěk se odehrál v červnu roku 1962, kdy se Frank Lee Morris a bratři Anglinové dostali za zdi věznice a pomocí provizorně vyrobeného plavidla se jim podařilo dostat se až na pevninu. Závěrů vyšetřování je však několik. Podle některých se všichni pravděpodobně utopili, některé zase

přinášejí důkazy o tom, že se dostali až na pevninu, kde ukradli auto a zmizeli. Jedna z verzí hovoří i o možnosti, že bratři Angeliové zabili Morise a utíkali sami. Pravdu se možná nikdy nedozvíme, ale jejich příběh je natolik působivý, že ho můžeme vidět i ve filmové podobě ve snímku Útěk z Alcatrazu.

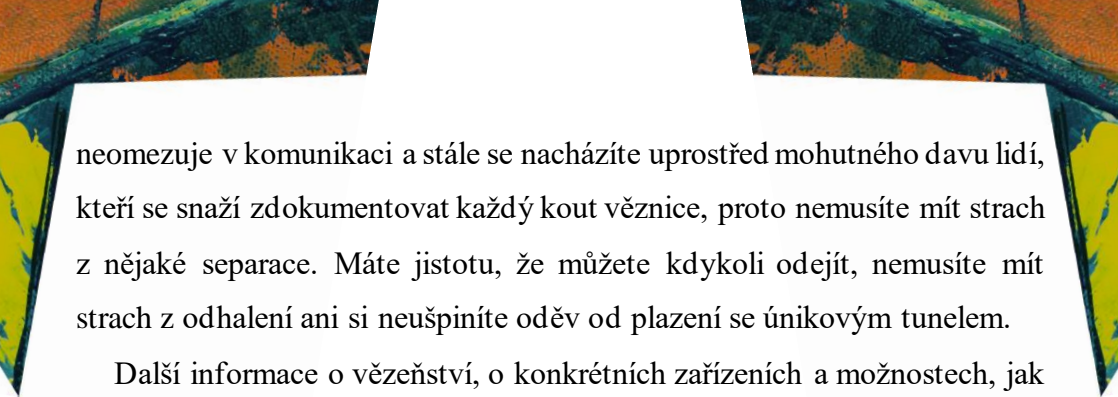
Druhým zařízením, které „*jsem si prošel*“, byla Pensylvánská věznice (Eastern State Penitentiary). Toto zařízení se nachází na severovýchodě Spojených států amerických ve městě Philadelphie (stát Pensylvánie). Věznice byla otevřena v říjnu roku 1829 a způsob, kterým zde bylo nakládáno s vězni, se stal jedním ze základních penologických systémů, které se v 18. a 19. století začaly rozvíjet. Zde zavedený systém spočíval v naprosté izolaci a zákazu komunikace mezi vězni. Silence and separate system nebyl zvolen náhodně. Přispíval k reformaci vězňů, která byla založena na kombinaci sociální izolace, mravní a náboženské výchovy. Díky přísnému zákazu komunikace mezi vězni bylo zamezeno rozvoji vězeňských subkultur, se kterými se setkáváme ve věznicích dnešního typu. Vězni ve volném čase především četli Bibli a odpovídající morální a náboženské traktáty. Ke zvýšení úspěšnosti morální nápravy a pokání s vězni komunikoval i kaplan a morální instruktor. Díky naprostému tichu a samotě měl vězeň dostatek času na to, aby přemýšlel o svých činech a snažil se dospět k vlastní nápravě. Jednotlivé cely vypadaly jako malá sklepní místnost s toaletou, postelí a oknem ve stropě, které mělo symbolizovat „*oko Boží*“, které neustále dohlíží na vězně a jejich snahu o nápravu. Každá cela byla uzavřena mříží

a masivními dveřmi, které měly malé okénko sloužící k podávání stravy a rozmluvě s dozorcí či kaplanem.

Pensylvánský systém je často srovnáván s tzv. Auburnským (Newyorským) systémem, který měl nahradit systém Pensylvánský, kvůli výraznému nárůstu duševních nemocí a sebevražd mezi odsouzenými. Silence systém, jakožto model vězeňské disciplíny, se později uplatňoval zejména ve věznici Auburnské, Sing Sing v New Yorku, ale i dalších zařízeních po celých Spojených státech. Pensylvánský systém byl v letech 1835 až 1851 užíván především v Anglii, Belgii, Francii, Prusku, Maďarsku, Dánsku, Norsku a Holandsku.

Bohužel či snad bohudík věznice Alcatraz byla uzavřena v roce 1963 a Pensylvánská věznice o pouhých 8 let později. Dnes obě věznice slouží pouze jako historické památky a turistické atrakce pro turisty ze všech koutů světa.

Jestli se někdo chce dostat do vězení, tak tato cesta je určitě lepší řešení než poznat věznici z druhé strany mříží. Má to několik výhod, ale i nevýhod. Mezi nevýhody bych určitě zařadil placení vstupného, které ovšem není tak vysoké, když jste studenty a máte ISIC. Druhou nevýhodou je čas strávený v těchto zařízeních, který je omezen otevíracími hodinami nebo časem, kdy se dostanete na ostrov lodí a zase zpět. V případě vězňů máte na prozkoumání prostředí věznice a obdivování krásné pseudogotické architektury, jak je tomu v případě pensylvánské věznice, dost času. Třetí nevýhoda se týká především kuřáků. Když pominu oblast přístavního mola, tak celý ostrov Alcatraz je nekuřácký. Najde se tu samozřejmě i pár výhod. Nikdo vás

neomezují v komunikaci a stále se nacházíte uprostřed mohutného davu lidí, kteří se snaží zdokumentovat každý kout věznice, proto nemusíte mít strach z nějaké separace. Máte jistotu, že můžete kdykoli odejít, nemusíte mít strach z odhalení ani si neušpiníte oděv od plazení se únikovým tunelem.

Další informace o vězeňství, o konkrétních zařízeních a možnostech, jak se do nich dostat, se jistě dozvíte v některém z předmětů v rámci vašeho studia nebo v dalším čísle časopisu.

ČÍSLO 5

DROGY

Barbora Janderová

Základní pojmy týkajících se drog

- Abstinenční příznaky = dopady u všech návykových látek. Jsou to tzv. odvykací příznaky, které mohou být odlišné (např. zívání, slzení, pocení, zvýšená teplota, rozšířené zorničky, třes, husí kůže, nechutenství, úzkost, epileptický záchvat).
- Abúzus = zneužívání drogy (nadměrné užívání drogy, užívání drogy v mladistvém věku, ženami v průběhu těhotenství, dospělými osobami při práci apod.).
- Aplikace intramuskulární = způsob aplikace drogy injekcí do svalu.
- Aplikace intravenózní = způsob aplikace drogy injekcí do žíly.
- Aplikace subkutánní = způsob aplikace drogy podkožně.
- Droga = chemická látka, nebo směs látek, která může vyvolat potřebu opakovaného užívání.
- Drogová závislost = člověk pod vlivem závislosti přestal být svobodný vůči droze – vytvořil si na ní vazbu, stala se součástí jeho života.
- Fyzická závislost = stav organismu, který vzniká dlouhodobějším a častým požíváním drogy.
- Legální drogy = tolerované společností – kofein, tabák, thein, alkohol, léky apod.

- Misúzus = označení zejména pro nevhodnou aplikaci léků.
- Narkomanie = chorobná touha po omamujících prostředcích a jejich užívání.
- Narkotika = látky užívané k provádění narkózy, látky tlumící bolest, uspávající.
- Nelegální drogy = zákonem zakázané drogy.
- OPL = omamné a psychotropní látky.
- Psychická závislost = duševní stav vzniklý konzumací drogy, který se projevuje přáním drogu opět požit.
- Tolerance = snášenlivost, schopnost organismu snášet určité látky.
- Toxikomanie = drogová závislost, stav psychické i tělesné závislosti na psychoaktivních látkách, užívaných trvale.
- Úzus = užití či užívání drogy

Drogové spektrum

Opiáty

Z řeckého „opos“ = šťáva, získává se z máku odrůdy *Papaver somniferum* album, způsob užívání drogy je široký (kouření, polykání, intramuskulární, intravenózní, inhalací). Účinek bývá různý – změna vědomí, ztráta pocitu bolesti. Nejčastější abstinenci příznak bývá úzkost, pocení, rozšíření zorniček, nevolnost.

Stimulační drogy

Psychostimulancia; látky, které zahánějí pocit hladu, únavy nebo potřebu spánku a navozují pocit svěžesti. Nejběžnější jsou kofein a nikotin. Jedná se o látky, které vzbuzují velmi silný pocit posílení, a jejich abúzus vede k silnému návyku. Aplikace drogy je různá – šňupání, intravenózní. Při předávkování hrozí i smrt.

Kanabis a jeho deriváty

Získává se z jednoleté byliny *Cannabis sativa*. Hrozí zde častý přechod k „tvrdší“ droze. Účinky drogy závisí na množství, způsobu (kouření, polykání) a frekvenci užívání. Možné použití i v lékařství.

Halucinogeny

Syntetické i přírodní drogy, které mají psychoaktivní účinky. Deformují vnímání objektivní reality. Navozují stav excitace (vybuzení) centrálního nervového systému, projevují se změnou nálady, je porušeno vnímání směru, vzdálenosti a času, navozují falešné představy, zrakové halucinace.

Těkavé látky

Inhalanty; těkavé chemické látky, vyráběné pro obchodní i lékařské využití. Způsob aplikace drogy je především vdechování, čichání – riziko zástavy dechu, krevního oběhu, rozleptání sliznice, hrozí i smrt. Účinky při předávkování jsou: postupné „zakalování“ vědomí, bezvědomí, kóma.

Zneužívání léků = užívání léku nad rámec léčby.

- Hypnotika
- Analgetika
- Neuroleptika
- Antidepresiva
- Anabolika

ČÍSLO 6

PSYCHOTERAPIE A PORADENSTVÍ

Barbora Janderová, Kateřina Machková

Psychoterapie a poradenství jsou pojmy, které se mnohdy zaměňují nebo jim přisuzován stejný význam.

- Psychoterapie = léčení duševních chorob a hraničních stavů psychologickými prostředky, tj. slovem, gestem, mimikou, mlčením, případně úpravou prostředí; je jedním z účinných způsobů psychické pomoci, plánované, promyšlené a prováděné odborníky.
- Poradenství = činnost, dnes týmová (psychologové, pedagogové, sociologové, neurologové, psychiatři, sexuologové, právníci aj.), zaměřená na překonání problémů.

Hlavním rozdílem mezi psychoterapií a poradenstvím je délka a intenzita setkávání se s klientem. U psychoterapie je setkávání častější a intenzivnější (až několikrát do týdne). Psychoterapie také oproti poradenství jde do hloubky problému jedince či skupiny a snaží se nějakým způsobem změnit člověka. Poradenství se soustředí na aktuální problém a jeho řešení. Psychoterapie zasahuje do minulosti.

- Klient = osoba, která využívá služeb; v klinické psychologii se používá více než pacient. Terapeut = ten, kdo léčí, respektive osoba, která je vyškolená v metodách léčení a rehabilitace, a to bez užití léků nebo chirurgických zákroků.

- Terapie = léčení tělesných nebo duševních poruch a poruch chování.

Některé oblasti, při kterých psychoterapie pomáhá:

- Anorexie (mentální) = vyhladovění sebe sama; dle MKN-10 porucha vyvolaná úmyslným snižováním váhy, které si způsobuje postižený tím, že se vyhýbá jídlu a užívá další způsoby snižování váhy jako vyprovokované zvracení, užívání laxativ, diuretik, nadměrné cvičení apod. Důvodem je strach z obezity. Patří do poruch příjmu potravy (PPP).
- Bulimie (mentální) = označována jako chorobná žravost, dle MKN-10 syndrom, který zahrnuje opakující se záchvaty přejídání velkými dávkami jídla během velmi krátké doby, vyvolané touhou po jídle, spojenou se snahou potlačit důsledky (zvracení, užívání laxativ, diuretik apod.) Také patří do poruch příjmu potravy.
- Burn-out syndrom = syndrom vyhoření; ztráta profesionálního zájmu nebo osobního zaujetí u příslušníka některých pomáhajících profesí.
- Deprese = doslovně stlačenosť; chorobný smutek; duševní stav charakteristický pocitem smutku, skleslosti, vnitřního napětí, nerozhodnosti, ztrátou zájmů apod.
- Fobie = chorobný strach z určité osoby, zvířete, předmětu, jevu, situace apod. (více v 2. čísle našeho časopisu).
- Frustrace = stav zklamání, zmaření. Vzniká, pokud je člověku (zvířeti) zabráněno dosáhnout cíle.
- Konflikt = rozpor, spor, současné střetávání protichůdných tendencí.

- Stres = nadměrná zátěž neúnikového druhu, která vede k trvalé stresové reakci.
- Úzkost = strach bez předmětu; jedinec má strach a neví z čeho.
- Závislost = stav chronické nebo periodické otravy opakovaným použitím přirozené nebo syntaktické drogy, která poškozuje postiženého i okolí (více v 5. čísle našeho časopisu). Vztahové problémy = problémy v působení mezi dvěma nebo více jevy, objekty či osobami.

Druhy psychoterapie:

- Individuální = psychoterapie ve vztahu klienta a psychoterapeuta.
- Rodinná = psychoterapie ve vztahu psychoterapeuta a klientů, kteří pocházejí z jedné rodiny. Řeší rodinné problémy a pomáhá dosáhnout rodinné harmonie.
- Skupinová = psychoterapie využívající skupinové dynamiky; psychoterapeutem řízené se-tkávání více klientů.

Současné směry psychoterapie:

- Gestalt terapie.
- Integrovaní v psychoterapii
- Kognitivně behaviorální terapie (KBT).
- Psychoanalýza
- Psychodynamická psychoterapie
- Rodinná psychoterapie
- Rogersovská psychoterapie

- Systemická psychoterapie

Cíle psychoterapie:

- Odstranění chorobných příznaků = nejčastější důvod psychoterapie.
- Reedukace = převýchova; snaha rozvinout nevyvinuté osobnostní vlastnosti či je pozměnit

ČÍSLO 7

ÚHEL POHLEDU

Šárka Jorová

Končí den, slunce zapadá,
příroda jde spát, den umírá.

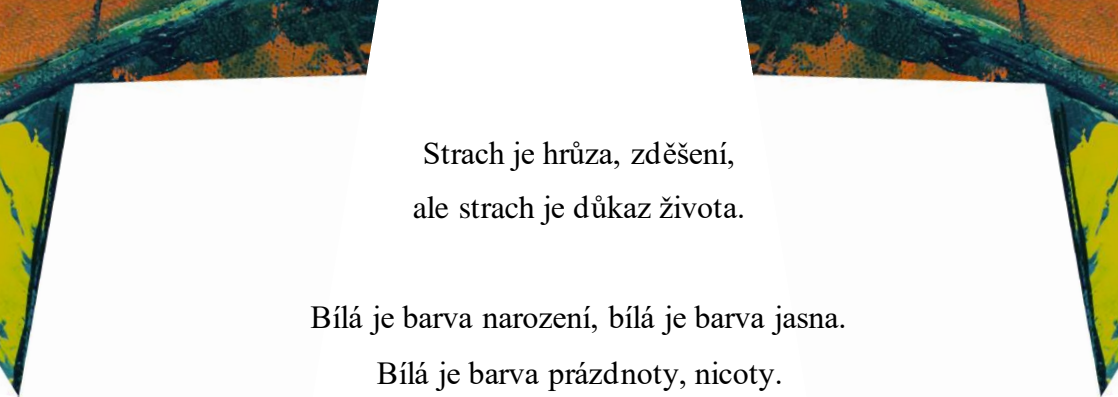
Zapadá slunce, obloha se
barví nejkrásnějšími barvami,
vždyť se rodí nová noc.

Nejstarší plod se v okamžiku
stává nejmladším člověkem,
nejstarší člověk nejmladším mrtvým.

Odejde radost, odejde štěstí,
přijde smutek,
nemůže trvat věčně.

Bát se ve chvílích radosti smutku
nebo radovat se ve chvílích neštěstí?

Vyhýbat se strachu je nechat strach růst.
Po jeho vyhledání strachu ubývá.

Strach je hrůza, zděšení,
ale strach je důkaz života.

Bílá je barva narození, bílá je barva jasna.

Bílá je barva prázdnoty, nicoty.

Černá je barva smrti.

Černá je barva jistoty, černá je barva nadhledu.

Vězte tedy, že
s počtem sebevražd ubývá sebevrahů,
neboť
jde o úhel pohledu.

VRAH A LUPIČ MARTIN LECIÁN

Michaela Jašková

V tomto čísle Vám představuji dalšího zločince, a to Martina Leciána – vraha a lupiče. Jeho život byl více než zajímavý, a proto doufám, že se mi ho Vám podaří dostatečně přiblížit.

Martin Lecián se narodil roku 1900 v Uherském Ostrohu. Dětství neměl vůbec „*ružové*“ -matka Viktorie zemřela, když mu bylo pět let. Údajně to byla jediná osoba, která v něm dokázala vzbudit cit a lásku. Otec Antonín všechny své děti fyzicky trestal a Martina dokonce prodal na několik měsíců „*světským*“. Antonín se o své děti nestaral, naopak chtěl, aby ony žily jeho, a tak se z jeho dětí stala dětská zlodějská parta. (Urbášek, 2006, s. 321)

Po ukončení školní docházky byl už Lecián zkušený zloděj a asi o rok později byl umístěn do polepšovny, kde strávil tři roky a ještě více prohloubil své zlodějské zkušenosti. Poté pracoval na rodné jižní Moravě jako zemědělský dělník a v roce 1922 nastoupil do základní vojenské služby. Jen o pár měsíců později však od své roty dezertoval. Následně nastává období jeho krádeží, věznění a útěků z vězení. V roce 1924 Lecián utekl z věznice olomouckého divizního soudu na olomoucké Envelopě, a to při úklidu posádkového hřiště, kdy z něj vypochoďoval spolu s cvičícími vojáky. Dále byl uvězněn ve vězeňském zařízení v Terezíně, kde se choval jako příkladný vězeň, a měl zde dokonce na starosti úklid jednoho z vězeňských dvorů, dokonce na starosti úklid jednoho z vězeňských dvorů. (Urbášek, 2006, s. 321–322)

Lecián navázal s vězeňským personálem bližší vztahy a je zřejmé, že právě vězeňský personál se přímo podílel na jeho útěcích. Vzhledem k rozsahu jeho lupičských činů je jasné, že musel někde najít svou podpůrnou agenturu. Tou bylo moravské podsvětí. V tu dobu, pokud si chtěl k Leciánovi někdo přisednout v hostinci, kde se scházel se svými společníky, musel říct: „*Jedna růže červená*“, jinak Lecián hodlal použít zbraň. Měl také vypracovaný systém značek o hrozícím nebezpečí na spodních stranách pivních tácků. K jeho kumpánům patřili například František Leiter či Ladislav Kašpařík – elity moravského podsvětí. (Urbášek, 2006, s. 322–323)

V roce 1926 se opět vrátil ke své vojenské jednotce, od které za pouhé dva dny utekl. Poté byl umístěn do uzavřeného hlídaného oddělení divizní nemocnice u Olomouce, a to kvůli jeho postupující tuberkulóze. Asi za tři měsíce Lecián uprchl – vyrazil dveře cely a zmizel kolem rozespálých vojínů. V tomto období už velmi přitvrdil a při jakémkoliv kontaktu s bezpečnostními složkami neváhal použít pistoli. V říjnu 1926 postřelil Lecián místního

profesora, který ho vyrušil při krádeži. Krátce na to byl dopaden a znovu umístěn do uzavřeného oddělení divizní nemocnice. Jelikož však byla jejich bezpečnostní opatření na nízké úrovni, Lecián opět utekl. (Urbášek, 2006, s. 326)

Lecián začal spolu s dalšími dvěma muži – Deutschem a Szelekym – plánovat útek. Obstaral si pilník, kterým přepiloval pouta na nohou, a z cely se dostal přes strážného, který vyslyšel jeho žádost o vykonání tělesné potřeby. Stejně ochotný byl strážný i vůči Szelekymu, který se potřeboval napít

z vodovodu na vězeňské chodbě. Deutschovi ani strážný otvírat nemusel, protože zámek od jeho cely nefungoval. Podařilo se uprchnout pouze Leciánovi a Szelekymu. (Urbášek, 2006, s. 326)

Na začátku února 1927 Lecián zastřelil hlídače obchodu, do kterého nepřestal střílet ani tehdy, když sténající hlídač ležel na zemi. V březnu téhož roku zavraždil četnického strážmistra, který ho pouze požádal o předložení průkazu totožnosti. Ten samý večer bez zjevné příčiny ještě postřelil armádního rotmistra a účastnil se přestřelky s četnickou hlídkou. Poté, co postřelil člena hlídací společnosti v Novém Jičíně, Lecián znejistěl a spolu s Dekem (jeho dávným známým) se rozhodli zmizet do Polska. 23. dubna 1927 ovšem oba dva překvapili v hostinci policisté a po krátké potyčce je zadrželi. (Urbášek, 2006, s. 327)

Výslechy Leciána probíhaly od konce dubna do začátku června. Nejprve některé své činy popíral (zvláště ty spojené se střelnou zbraní), nakonec se ale pod tíhou důkazů přiznal. Olomoucká prokuratura ho obvinila z 9 zločinů, 6 přečinů a přestupků včetně dvou vražd a několika zranění střelnou zbraní a 74 krádeží. Celkový rozsah škod, které Lecián napáchal, prokurátoři odhadli na částku 371 755 Kč. Dne 3. září 1927 byl Lecián odsouzen k trestu smrti provazem. Trest přijal, ale požádal o milost. 27. září se však pokusil spolu s Kašpaříkem o útěk, při kterém zastřelili strážného. Po přestřelce s vězeňskou stráží vojenskými posilami se vzdali. Vražda strážného však Leciánovi naprosto znemožnila omilostnění. 5. října mu bylo sděleno, že se druhý den koná jeho poprava. Lecián se vyzpovídal, s chutí povečeřel, až do rána rozmlouval se strážnými a samozřejmě vykouřil spoustu cigaret. 6. října

1927 byl vyveden na nádvoří divizního soudu v Olomouci, kde byl popraven. (Urbášek, 2006, s. 327-328)

Doplňující informace k životu Martina Leciána:

- Miloval cigarety, kterých se nevzdal ani při postupující plicní tuberkulóze.
- Rád luštil křížovky, vybraně se oblékal a rád si dopřával dobré jídlo.
- Vyhybal se karbanu a nadměrnému pití alkoholu.
- Ženy mu sloužily jen k jeho tělesnému uspokojení a podpoře jeho agentury.
- Jeho zločinné eskapády byly nazývány „leciniádami”.
- Na večeri v předvečer smrti měl hovězí polévku, řízek s bramborem, moučník a pivo.
- (Urbášek, 2006, s. 323-329)
- Byl líčen jako krásný, štíhlý, elegantní muž s dětským úsměvem. (Jedlička, 2012, online)

Zdroje:

URBÁŠEK, Pavel. Zločinec – příklad Martina Leciána. In: FASORA, Lukáš, HANUŠ, Jiří, MALÍŘ, Jiří a VYKOUPILO, Libor. *Člověk na Moravě v první polovině 20. století*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2006, s. 319–329. ISBN 80-7325-105-1.

JEDLIČKA, Miloslav. Kriminalistika. Muzeum zločinu. Martin Lecián – popravený lupič a vrah. *kriminalistika.eu* [online]. 2012 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://kriminalistika.eu/muzeumzla/lecian/lecian.html>.

ČÍSLO 8

CANISTERAPIE A JEJÍ VYUŽITÍ V SOCIÁLNÍ PRÁCI S LIDMI BEZ DOMOVA

Bc. Lenka Maňáková

Jmenuji se Lenka Maňáková a mým snem bylo vždy propojit práci s koníčkem. Mám obrovské štěstí, že se mi to úspěšně daří. Kynologii se věnuji už pár let, proto když jsem vystudovala obor Sociální patologie a prevence na UHK a získala místo sociální pracovnice – vedoucí služby v denním centru pro lidi bez domova, věděla jsem, že bych zde mohla využít své zkušenosti ze světa zvířat a vyzkoušet pozitivní vliv canisterapie na mé klienty.

Má práce s lidmi bez domova a v krizi je velmi pestrá, zajímavá, ale také náročná. Pracujete s lidmi, kteří mohou mít různá psychická či fyzická onemocnění, a jejich způsob života je doprovázen četnými sociálně patologickými jevy. Tyto skutečnosti poté velmi znesnadňují těmto lidem návrat do společnosti. Mou prací je, abych s těmito lidmi navázala kontakt a pomohla jim hledat řešení jejich nelehkých životních situací. Vzhledem k tomu, že vlastním šikovného pejska Albertíka (sedmiletý kříženec německého ovčáka), se kterým se věnujeme záchranářskému výcviku a který má rád kontakt s lidmi, napadlo mě využít terapii za pomoci psa právě při mé práci.

Vlastníme canisterapeutický certifikát od organizace Podané ruce o.s. Frýdek Místek. Certifikát se získává úspěšným absolvováním povahových testů. Tyto povahové zkoušky se po určité době opakují a zkoumá se, zda je

pejsek pro tuto práci vhodný. Albertík je už má podruhé obhájené a úspěšně splnil všechny povahové disciplíny. Díky certifikátu, který vlastníme, jsme mohli naši canisterapeutickou činnost nejen začít provozovat v mé práci, ale také rozšířit do více služeb. Canisterapii se tak věnujeme už přes dva roky a pracujeme s různými typy cílových skupin – v domově pro seniory, azylovém domě pro matky s dětmi, nízkoprahovém zařízení pro děti a mládež či při sociální rehabilitaci pro duševně nemocné.

Nízkoprahové denní centrum pro lidi bez domova je pro muže a ženy od 18 let, kteří se ocitli na ulici a jsou bez domova. Pro představu vám stručně představím klienty, kteří navštěvují naše zařízení. Převážnou skupinu našich klientů tvoří lidi, kteří se chtějí změnit, chtějí se vrátit do společnosti, mít práci, byt. Ovšem jejich psychický, zdravotní či ekonomický stav jim to neumožňuje. Další část klientů tvoří lidé, kteří zažili těžké časy ve svém životě a ztratili vůli žít, dělat změny či chtít být zpátky ve společnosti. Méně početnou část tvoří lidé, kteří se ocitli náhle v nepříznivé situaci, ale díky tomu, že mají ještě rodinu, práci či mají určitou motivaci, se nám daří hledat řešení snadněji a rychleji. Z následného popisu Vám může být jasné, že není snadné navázání kontaktu, spolupráce a získání důvěry s touto cílovou skupinou. Zde také vidím uplatnění a následné využití canisterapie.

Canisterapie má v našem zařízení svá jasná pravidla, dle kterých se realizuje. Vzhledem k typu našeho zařízení je důležité, aby se tato pravidla dodržovala. Aspekty podmiňující realizaci canisterapie tvoří např. pravidla terapie – chování ke psu, označení psa pracovním postrojem, vymezení prostorů, plány, program a mnoho dalšího. Vždy je dobré, než se někde začne

canisterapie provozovat, mít tyto kroky ošetřené, a je důležité, aby s tím byli všichni seznámeni, jak personál, tak klienti.

Samotnou terapii psem máme rozdělenou do tří fází. První fáze je volnočasová, seznamovací. Ta probíhá pokaždé, kdy probíhá canisterapie. Klienti se seznamují s pejskem, procvičuje se zde komunikace, rozvíjí hrubá, jemná motorika a následně i rozumové schopnosti a dovednosti. V praxi to znamená, že si klienti s pejskem hrají, dávají mu povely, hází aporty atd. Povídáme si o psech, která zvířata vlastnili či vlastní a o mnoha dalších věcech ze života. Je to způsob přirozené relaxace pro lidi, kteří řeší existenční problémy.

Druhá fáze je zaměřena na skupinovou terapii, kde jsou lidé, kteří už navázali kontakt a zájem v první fázi. Zde se nabízí prostor pro skupinovou aktivizaci klientů s cílem společné zábavy, uvolnění přirozeným způsobem. Klienti jsou zde motivováni k rozvíjení komunikačních dovedností jak mezi personálem, tak klienty navzájem. To často napomáhá k rychlejšímu získání důvěry při následném řešení jejich problémů. Pejsek Albertík má zde prostor pro ukázkou svých dovedností a schopností, což mívá velkou oblibu, neboť se vždy snažím, aby byl program propojen s aktivitou klientů. Takovou ukázkou je např. ukáзка záchranářského výcviku, kdy se dobrovolníci schovávají a jsou poté nalezeni, nebo při ukázkách výcviku asistují (stopa, hledání předmětů apod.).

Dále v rámci této fáze rozvíjíme diskuze na téma Chov psů a jejich péče. Lidé bez domova často vlastní psy, kteří nemívají dostatečnou péči. Nacházíme zde i prostor k prevenci kriminality,

když se bavíme o možnostech využití služebních psů. Vzhledem k tomu, že má bakalářská práce byla právě na téma využití kynologie u Policie ČR v rámci prevence, tak mohu klienty seznámit s nejnovějšími způsoby využití služebních psů, což pro ně bývá překvapivé, avšak i nemilé zjištění.

Třetí fáze obsahuje individuální terapii, což je má samotná sociální práce s klientem, kdy pracujeme na dohodnutém individuálním plánu a snažíme se plnit domluvené cíle. Terapie probíhá u mě v kanceláři, pracuji s lidmi, kteří se zúčastňují předešlých fází, ale také s novými klienty, kteří mají kladný vztah ke psům a chtějí ho při naší komunikaci. Zde nacházíme využití také u krizových intervencí, kde si kolikrát přítomnost pejska vyžádají. Také zmíním, že mi můj psí terapeut napomáhá nejvíce právě při komunikaci s lidmi, kteří mají různé typy psychického onemocnění, mají např. sociální fobie nebo jsou úzkostní. Napomáhá mi to při komunikaci u klientů, kteří se stali obětí trestného činu či byli vystaveni jiné zátěžové situaci. V neposlední řadě nacházím uplatnění u týraných žen. Mohu posoudit, že za dobu, kdy

provozujeme canisterapii v našem zařízení (2,5 let), má terapie velmi pozitivní ohlas, převážná většina klientů se vždy zúčastňuje programu, vytvořili si s pejskem vztah, který jim dodává sebevědomí a učí je zkvalitňovat své dovednosti, které pak zúročují při samostatném žití ve společnosti. Máme pár klientů, kteří už bydlí a pracují a rádi vzpomenu, jak jim v nejhroším pomáhal čtyřnohý terapeut, který se na klienta vždy těšil, vždy ho přivítal, když se cítil nejhůř apod. Máme klienty, kteří vzhledem k typu psychického onemocnění nejsou schopni být v kolektivu nebo se v něm vyjadřovat, ale pes jim navozuje pocit bezpečí a pochopení. Tehdy jsme třeba poprvé uslyšeli, jaký má klient hlas a jaké jsou jeho potřeby. Podobných výsledků působení canisterapie na tuto cílovou skupinu je opravdu mnoho. Na každého působí pes jinak, v každém vyvolává kontakt s pejskem jiný účinek. A za tuto dobu mohu upřímně říci, že v 99 % jen pozitivní. Zajímavostí může být také fakt, že aniž bych to plánovala, tak pes Albertík zapůsobil i na náš personál, kdy jeho přítomnost využíváme jako prevenci syndromu vyhoření.

Na závěr si dovoluji uvést jeden krátký příběh mé klientky, která zvládala své nejtěžší období právě díky spolupráci při individuálních canisterapiích:

Veronika, 40 let, žena bez domova, opakovaně oběť násilných trestných činů na ulici a v jednom případě klíčový svědek při vraždě.

Veronika stála před vstupem do dveří zařízení služeb pro lidi bez domova a nervózně kouřila cigaretu. V hlavě se jí honily všechny obavy, strach jít mezi lidi. Jít mezi ty, kteří znají jejího přítele, který vraždil, a kteří ji za to soudí. Jít mezi ty, kteří ji posuzují, aniž by ji vůbec znali. Jít za personálem,

který ona nechce nijak obtěžovat – je dospělá a dokáže se o sebe přeci postarat! Určitě tam potká kamarády toho zavražděného a co když už ví o tom, co se jí teď stalo?

Tyto a další obavy se jí v hlavě pořád opakovaly. Ale dlouhodobý hlad, který ji sužuje, a potřeba teplé sprchy jsou silnější a aspoň částečně strach paní Veroniky zaženou. Nasadí si kapuci a proběhne přes zařízení přímo za sociální pracovníci. Lidem nevěří, ale tato sociální pracovníce jí už pomohla z horších průšvihů – nemá z ní strach. Jak běží přes zařízení, cítí všechny ty jejich pohledy. Někteří se jí snaží pozdravit, to ji vyčuluje z koncentrace a přehlíží je. Urychleně klepe na dveře sociální pracovníce a doufá, že se už bude moci skrýt do kanceláře. To čekání ji ubíjí, každou chvíli se obrátí a uteče pryč, pryč od lidí. Začne přemýšlet, jak vysvětlí svůj stav a jakým způsobem má požádat o pomoc Nikoho nežádá o pomoc, má z toho strach – stydí se. V tom se otevřou dveře, paní uvidí svoji sociální pracovníci, ta se na ni usměje, ale nejdříve ji přivítá její oblíbený ovčák. Na negativní myšlenky v mžiku zapomene a hladí si pejska, který ji vítá. Pejska Albertíka moc dobře zná. Pomohl jí, když na tom byla nejhůř, jeho přítomnost ji uklidňovala a mohla si tak otevřeně popovídat o problému, ve kterém se ocitla. Sociální pracovníce Veroniku vyzve, ať jde dál, a ptá se ji, jak se jí daří a s čím ji může pomoci

Pejsek běží pro plyšového medvídka a nese ho Veronice, která si mezitím sedla ke stolu. Není zvyklá cítit se tak uvolněně a smát se, trochu ji to zneklidňuje, ale sociální pracovnice ji pobídne k tomu, aby se pejskovi věnovala. Hodí mu plyšáka a pejsek jí ho ihned vrátí, směje se a zároveň obdivuje šikovnost pejska. Zavzpomíná na časy, kdy měla doma také psy, kteří ji hlídali před všemi těmi zlými lidmi, kteří jí ublížili. Cítí se dobře, ale v tom si uvědomuje důvody, které ji sem přivedly. Pomalu, nejistě začne líčit události, které se jí před pár dny staly. Ucítí, jak si pejsek sedá vedle ní a opře se jí o nohu. Uvolní se a pejska pohladí po hlavě, která na ni přátelsky kouká. Paní se stala obětí trestného činu – přepadl ji neznámý muž, násilně jí ublížil a okradl ji o našetřené peníze. Při popisování detailů se jí třese hlas a pláče. Po všech těch svých životních nezdarech nabyla dojmu, že si nezaslouží být šťastná a že je normální, když se jí takové věci dějí. Myslí si, že tak odčiní svá špatná rozhodnutí. Pejsek Albertík na ni při jejich prvních slzách koukne svým chápajícím pohledem a položí jí hlavu do klína. Paní to potěší a rozveselí se. On mi snad rozumí,“ sdělí sociální pracovnici. Ta se usměje a podpoří paní ve zpracování negativních vzpomínek, které

v sobě momentálně skrývá. Pejsek Albertík si užívá pozornosti a podporuje klientku při komunikaci se sociální pracovnící, se kterou se domlouvají na krocích při řešení její nelehké situace.

PANICKÁ ÚZKOSTNÁ PORUCHA

Kryštof Dohnal

Jelikož se blíží podzim, rozhodl jsem se napsat článek o panické poruše, která se čím dál tím více objevuje zejména u mladých lidí mezi 20. až 30. rokem.

Na začátek je nutno sdělit, že podle MKN-10 (Mezinárodní klasifikace nemocí, 10. revize) patří panická úzkostná porucha do poruch duševních a poruch chování (F00–F99), konkrétněji do neurotických, stresových a somatoformních poruch (F40–F48). Tuto poruchu najdeme v sekci jiných anxiózních poruch nesoucí písmeno a číslo F41 a název Panická porucha (epizodická záchvatovitá úzkost); nutno však neplést panickou poruchu s agorafobií, která patří pod F40.

„Poprvé byla tato porucha popsána Kleinem v roce 1964. Jejím hlavním znakem jsou ataky panické úzkosti, které jsou typické náhlým začátkem, silnou intenzitou negativních pocitů a krátkou dobou trvání. Většinou trvají okolo 10 minut. Panická ataka vzniká bez zřejmé příčiny a nevyvolává ji žádný specifický podnět. Porucha se může projevit jednorázovou atakou, ale může se i opakovat.“ (Vágnerová, 2008, s. 408)

„Základními symptomy jsou projevy panické ataky – náhlého záchvatu ochromující hrůzy. Při takovém záchvatu je člověk přesvědčen, že se stane něco strašného. Tento pocit je obvykle provázen bušením srdce, dušností, pocením, svalovým třesem, mdlobami a nevolností. Popsané symptomy jsou

důsledkem podráždění sympatického oddílu autonomní nervové soustavy. “
(Nolen-Hoeksema, 2012, s. 630)

Psychické projevy

„Typický je neklid, pocity silného děsu, bezvýchodnosti a bezmoci v situaci, která je prožívána jako katastrofická, spojené s přesvědčením o ztrátě schopnosti tuto situaci nějak ovládnout. Postižení mají sklon k iracionálnímu způsobu interpretace svých potíží. Je pro ně velmi zatěžující, že panická ataka může vzniknout náhle, že ji nelze předvídat. Vzhledem k nemožnosti odhadnout tuto situaci se cítí ohroženi stále a i v tomto případě se objevuje anticipační úzkost. V rámci obranných reakcí se např. vyhýbají místům, kde je panická ataka postihla. Často se bojí, že by mohli být takto postiženi na veřejnosti, a proto raději nechodí tam, kde je hodně lidí nebo odkud by nemohli v případě potřeby rychle uniknout. Panická porucha bývá spojena s agorafobií.“ (Vágnerová, 2008, s. 408).

Somatické projevy

„Somatické projevy jsou velmi intenzivní, obvykle jde o kardiovaskulární příznaky (bušení srdce, zrychlený pulz), pocení, třes, střídání horka a zimnice, pocity nevolnosti, závratě, necitlivost vlastního těla a pocity dušení, event. hyperventilační syndrom, který je důsledkem narušeného, příliš rychlého dýchání. Intenzita somatických potíží posiluje tendenci k určitému způsobu jejich interpretace, nemocní si často myslí, že jde o projev nemoci, bývají například přesvědčeni, že mají infarkt, chorobné plíce či mozek.

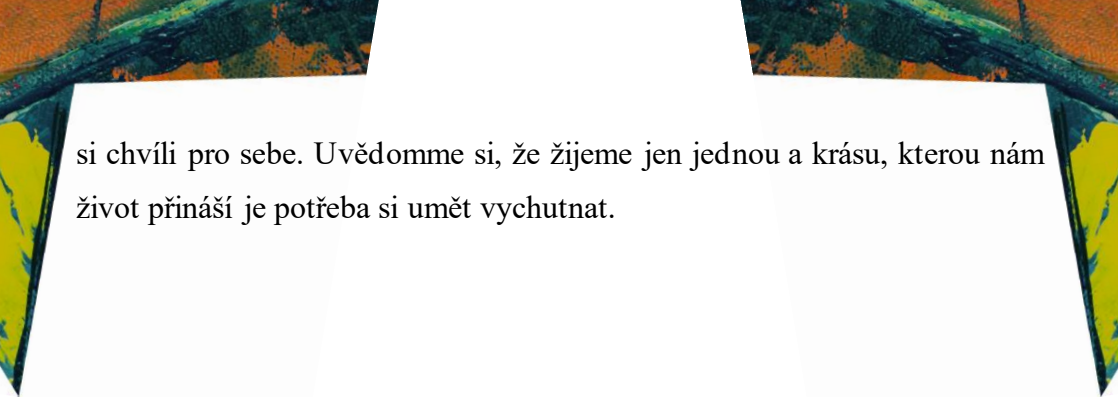
Prožitek panické ataky je tak nepříjemný, že vyvolává obavy z možných následků. Lidé náchylní k panickým reakcím se naučí postupně ve zvýšené míře sledovat své tělesné pocity a projevy. Tato zaměřenost a vědomí ohrožení zvyšují riziko vzniku dalších atak. Panika může být za těchto okolností hodnocena jako naučená nadměrná poplachová reakce.“ (Vágnerová, 2008, s. 409)

Léčba

Léčba úzkostných poruch je kombinovaná:

- Farmakologická léčba – je zaměřena na redukci úzkostných stavů, celkové zklidnění pacienta. Užívají se zejména antidepresiva s escitalopramem (SSRI). Říká se jim selektivní inhibitory a zpětně vychytávají serotonin. Laicky řečeno zvyšují hladinu serotoninu tím, že blokují jeho vstřebávání
- Psychoterapie – v práci s úzkostnými pacienty se používají různé formy terapie (např. hypnóza, behaviorální terapie, ...).
- Terapeutická práce s rodinou – přispívá k uvolnění napětí v rodině, porozumění úzkostným potížím nemocného a ke spolupráci ve prospěch úpravy jeho stavu.
- Socioterapie – terapie sociálních vztahů. Pomáhá nemocným se začleněním zpět do společnosti (škola, zaměstnání...)

Tento článek jsem napsal proto, že bych chtěl upozornit na vzrůstající psychická onemocnění, která díky vyšším nárokům, ať už ve škole či zaměstnání, nás nutí stále rychleji žít a ani na pár chvil se nezastavit a udělat

si chvíli pro sebe. Uvědomme si, že žijeme jen jednou a krásu, kterou nám život přináší je potřeba si umět vychutnat.

ČÍSLO 9

BITVA NEŽÁDOUCÍCH POCITŮ

Kristýna Paulíčková

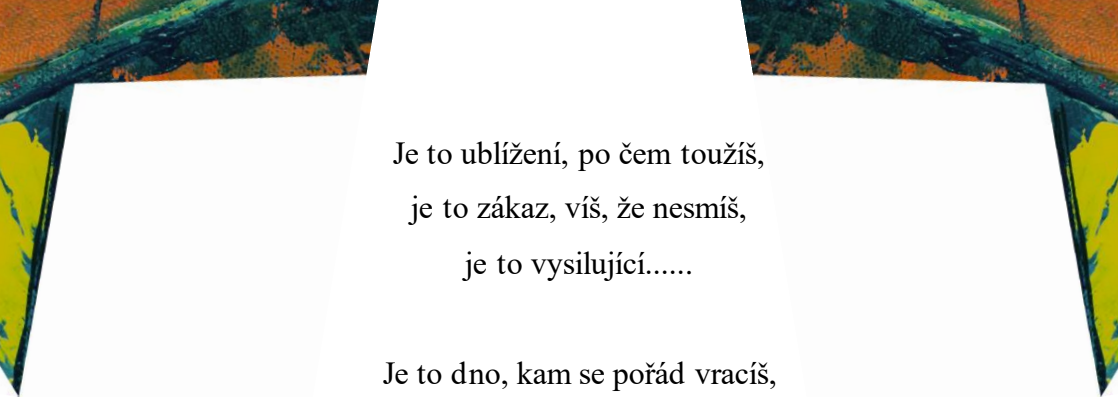
Je to láska, co v tu chvíli neznáš,
je to jed, co ti proudí v žilách,
je to podlehnutí.....

Je to ztráta normálního vědomí,
jsou to myšlenky, které jenom ubližují,
je to zatmění.....

Je to křik, který nikdo neslyší,
je to tvoje tělo, co chceš rozervat vedví,
je to utajená exploze.....

Je to útěcha, po čem žízniš,
je to ticho, co tě mučí nejvíc,
je to prosba.....

Je to krvácení, vnitřní,
je to tvoje slabost, co tě ničí,
je to pohrdání.....

Je to ublížení, po čem toužíš,
je to zákaz, víš, že nesmíš,
je to vysilující.....

Je to dno, kam se pořád vracíš,
je to konec, na nic jiného nemyslíš,
je to směšný.....

...ale tak moc skutečný.

SLOVO ABSOLVENTA: SOCIÁLNÍ PRACOVNICE OSPODU

MĚSTSKÉHO ÚŘADU JAROMĚŘ

Bc. Klára Mejsnarová

Jelikož jsem vždy tíhla k předmětům spíše humanitního zaměření a zároveň jsem během studií na vysoké škole nechtěla bydlet mimo domov, hledala jsem obory svého budoucího studia nedaleko Dvora Králové. Příhlášek jsem podala několik. Mezi vybranými obory se ale stala mým favoritem Sociální patologie a prevence. Aby mé přijetí bylo co nepravděpodobnější, zúčastnila jsem se i třídního přípravného kurzu pořádaného katedrou. Vyplatilo se. V přijímacím řízení jsem se umístila v čele mezi přijatými z téměř čtyř set uchazečů.

Na prezenční studium na Katedře Sociální patologie a sociologie si se svými bývalými spolužáky ráda vzpomenu. Zasteskne se nám po přednáškách plných legrace s Dr. Kasalem, po optimismem nabitě Dr. Hoferkové, která nám svým úsměvem vždy dodávala spoustu energie, ale také po tom, jak jsme se naučili, že i autorita prof. Krause je vstřícná, lidská a není třeba se jí obávat. Ráda také vzpomínám na setkávání redakční rady časopisu Eventus pro Collegis, u jehož zrodu jsem stála a do něhož jsem po nějakou dobu pravidelně přispívala svými články. Časopis katedry mi přišel jako skvělá myšlenka.

Po završení bakalářského studia v roce 2010 jsem ve studiu na UHK pokračovala v prezenční formě magisterského navazujícího oboru Sociální pedagogika. Již během bakalářského a magisterského studia jsem měla řadu

brigád. Pracovala jsem například jako hosteska v lékárně, jako pokladní v supermarketu nebo jsem ve volných mezi vyučovacími hodinami s kamarádkou uklízela v domácnostech v Hradci Králové. V rámci studia jsem také absolvovala několik praxí. Šlo o praxi v nízkoprahovém klubu (zde jsem poté cca 3/4 roku pracovala jako dobrovolník) nebo praxi ve spol. IDIADA CZ a.s., která se zaměřuje na prevenci dopravní nehodovosti. Svou nejdelší, 50hodinovou praxi, jsem si zvolila na Městském úřadě ve Dvoře Králové nad Labem na orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Tím jsem se ujistila ve své představě, že bych podobnou práci ráda jednou vykonávala.

Měla jsem vizi, že si začnu své budoucí zaměstnání hledat od ledna 2015, tedy od konce třetího semestru magisterského studia. Jak se ale říká, „člověk mívá a život mění“, k práci mě mnohem dříve dovedly podivně zábavné okolnosti. V zimě 2014 jsme u nás v domě měli malý problém s hlodavci. V našem městě ovšem nebylo možné nalézt nikoho, kdo by zajišťoval deratizaci. Začala jsem tedy pátrat po internetových stránkách okolních měst, zda někde nemají svého deratizátora, kterého bych k nám domů objednala. Na webových stránkách města Jaroměře se mi mezi prvními informacemi zobrazilo vyhlášení výběrového řízení na sociálního pracovníka OSPOD na 0,75 % úvazku. Do výběrového řízení jsem se přihlásila a zjistila, že jde o práci mně šitou na míru. Už proto, že byla v rámci částečného úvazku zkrácena pracovní doba (od pondělí do čtvrtka), což bylo velmi výhodné pro další pokračování v magisterském studiu.

Zda to bylo dávkou štěstí, nebo mi u výběrového řízení pomohlo mé působení jako dobrovolník či v CV zmínka o tom, že působím jako člen

redakční rady katedrálního časopisu, se už teď asi nedozvím. Od března 2014 již ale na OSPODu v Jaroměři působím. Získávám si cennou praxi pro život a po přechodu na kombinovanou formu studia si dokončuji magisterské vzdělání.

V práci jsem se naučila obrovskému množství věcí a konečně jsem otočila minci i na druhou stranu a snažím se proplétat školní teorii s praxí. Nevystupuji již pouze sama za sebe, ale reprezentuji svého zaměstnavatele a zákon, o jehož znění poskytuji poradenství klientům. Navštěvuji nezletilé děti v ústavní výchově, vykonávám soudní dohledy, jsem poručníkem. Jsem účastníkem soudních jednání o úpravu styku rodičů s nezletilými dětmi, navrhuji soudu výše výživného pro povinného rodiče při úpravě poměrů k nezletilým dětem a mnoho dalších povinností. V oblasti komunikace, která je tématem tohoto čísla časopisu, jsem se musela také velmi zdokonalit. Denně komunikuji se soudci, řediteli škol, lékaři, policií nebo s jinými pracovníky OSPOD. K mé práci patří provádění pohovorů s dětmi různého věku, jednání s rodiči i jejich právními zástupci. I přesto, že jsem se již spoustu věcí naučila, stále se v práci setkávám s něčím novým, co je potřeba vyhledat a opět si osvojit.

Musím uznat, že jde o psychicky náročnou práci s lidmi, která asi není pro každého. V porovnání se studentskými brigádami ale (jak trefně popsala moje čerstvá kolegyně) „*pracuju a při tom sedím*“. V rámci práce se účastním dalších školení a setkání se zajímavými lidmi, čímž si rozšiřuji kvalifikaci, obzory a kontakty. Získávám zkušenosti o lidech, jejich jednání a životních osudech. V mnoha případech také příjemný pocit úspěchu, když se

mi podaří přispět ke správnému výsledku daného případu. Prozatím nedokážu zhodnotit, zda budu tuto práci vykonávat celý život. Nyní mě ale naplňuje a nelituji (i přes počáteční skepsi rodinných příslušníků ala „*čuchneš k penězům a skončíš se školou*“), že jsem se pro ni rozhodla.

 MĚSTO JAROMĚŘ
nám. Československé armády 16
551 01 Jaroměř

Bc. Klára Mejšnarová
referentka péče o dítě
OSVZ - oddělení sociálně-právní ochrany dětí

mejshnarova@jaromer-josefov.cz
datová schránka: slwbzd5
www.jaromer-josefov.cz

tel.: 491 847 269
fax: 491 847 268

ČÍSLO 10

JAK JSEM VYSTRÍZLIVĚL...

Bc. Petr Kurář

Když používám pojem vystřízlivění, mám tím na mysli konfrontaci s realitou dospělého života, která se značně lišila od představ a přání z dob mých studií. Po ukončení bakalářského studia Sociální patologie a prevence jsem byl rozhodnut, že se první rok nebudu hlásit na žádný navazující magisterský obor, a to ani v kombinované formě. Byl jsem pevně přesvědčen, že musím jít do té opravdové nefalšované praxe, vydělám si nějaké peníze a od studia, které bylo pro mě náročné (bral jsem ho velmi vážně), si chvíli odpočinu.

Prvně jsem byl zaměstnán v kontaktním centru pro uživatele návykových látek jako kontaktní a terénní sociální pracovník. Tady se hned opřu do situace, která mě vnitřně zasáhla a na kterou jsem nebyl a ani jsem nemohl být studiem na vysoké škole připraven. Při studiu jsem se velmi zajímal o psychologii sériových a masových vrahů – především jakou mají motivaci ke svým činům a co se v nich odehrává, že se dopustí toho, čeho se dopustí. Také mě zajímalo, co prožívaly jejich oběti, či co stále prožívají. Fascinoval mě zločin jako takový a různé lidské osudy, protkané nešťastnými náhodami. Přečetl jsem mnoho knih a shlédl nesčetně dobrých ale i špatných dokumentů na toto téma. Dokonce jsem založil rubriku Nehodni obdivu, kde jsem psal o sériových vražích. Zde se mi dostalo velké podpory od doktorky Stáni Hoferkové a magistry Terky Raszkové a moc jim za to při této

příležitosti děkuji. Něčím mě to lidské zlo a neštěstí přitahovalo. S odstupem času si myslím, že za to mohl pocit oddělení, protože se mi tato realita zdála natolik vzdálená, že se s ní stejně nikdy přímo nesetkám. A to byl první velký omyl.

Práce sociálního pracovníka je mimo jiné o pochopení situace druhého člověka, který si přijde pro radu, pro pomoc. Při té příležitosti bývá obvykle sociální pracovník tím, komu se daný klient svěří se svými problémy. To, co jsem si v těchto situacích z pozice pomáhajícího člověka vyslechl, mě brzy vyvedlo z představy, že se mi to lidské zlo vyhne a navždycky zůstane jen středem mého studijního zájmu. Příval emocí související s empatickým přijímáním informací od klientů mě brzy začal psychicky vyčerpávat. Nejnáročnější byly ty úplné začátky během prvních týdnů, kdy jsem si dodatečně uvědomoval, že je ten člověk opravdu na dně a čeká zrovna ode mě návrh nějakého řešení nebo přinejmenším morální podporu, zatímco já neměl absolutně žádnou představu o tom, co mu poradit a co říct, abych ho povzbudil. Načíst si nějaké formulace je jednoduché, ale odhadnout situaci, kdy je použít, to už tak snadné není. Dost mě také dostávaly chvíle, kdy klient zase naopak celkem s klidem hovořil o tom, jak je na ulici, jak přišel o práci a zřekla se ho rodina, a ukazoval mi jizvy na zápěstí a předloktí, které byly památkou pokusu o sebevraždu. Bylo jasné, pokud jde o životní zkušenosti, že jsme každý někde úplně jinde.

Další úskalí sociální práce je povrchní ale přesto neignorovatelné. Pokud jde o platové ohodnocení sociální práce, tak ta je v ČR silně podhodnocena. Pro člověka bez praxe činí nástupní plat 14 720,- Kč hrubého, čistého je to

12 200,- Kč. Já měl trochu víc, protože jsem byl pod projektem Praxe pro mladé do 30 let. Pokud tedy nemáte ambice na řídicí pozice (což já opravdu nemám), pak se smiřte s tím, že pomáhající profese jsou opravdu na prvním místě o pomoci a až na druhém, ne-li třetím místě o penězích.

Poslední velký omyl, kterého jsem se dopustil, když jsem šel rovnou do zaměstnání, byla domněnka, že si odpočinu od učení. To největší klíše v podobě přísloví našich babiček a prababiček, že „člověk se učí celý život“ se mi potvrdilo. Za ten jeden rok, co jsem pracoval v kontaktním centru, jsem přečetl tolik odborné literatury a periodik, že by se to kvantitou dost možná vyrovnalo tomu navazujícímu magisterskému studiu. Nejvíc to byla adiktologie a sociální práce. S profesorem Krausem jsme sice probírali účinky návykových látek a s doktorkou Květenskou jsme měli předmět Základy sociální práce, ale tady jsem musel jít ještě víc do hloubky. Také jsem četl psychologii a některá specifika problémů klientů mě vedla i ke speciální pedagogice. Každou volnou chvíli, kdy zrovna nechodili klienti, a neměl jsem jinou práci, jsem si četl. Některé tituly jsem si z práce půjčoval i domů. Určitě bylo fajn, že na co jsem narazil v literatuře, to jsem si mohl vyzkoušet nebo jinak ověřit. V tom je ta praxe opravdu nenahraditelná.

Po roce jsem se rozhodl vyměnit nízkoprahové sociální služby za městský úřad, kde nyní pracuji na Oddělení sociální prevence a pomoci. Teď už nepracuji jen s jednou cílovou skupinou, ale se všemi dospělými osobami, které mne z důvodu potřebnosti na úřadu kontaktují. Navíc budu od ledna příštího roku pořádat preventivní besedy na školách (drogy, šikana, sekty). Některé věci jsou jiné, ale jednou je to sociální práce, a proto je mnohem

více toho stejného. A i zde se znovu učím. A opět nejen novým praktickým věcem, ale i teorii z knížek.

Pracovní kolotoč se sice nikdy nezastaví, ale už zase přemýšlím nad dalším studiem na univerzitě. Katedra sociální patologie a sociologie mi dala opravdu hodně. Každý z těch lidí, co učili náš ročník (2011–2014), mě v něčem inspiroval.

Jediné, co mě trochu znejišťuje, je skutečnost, že až si s odstupem času přečtu tenhle příspěvek, budu to vidět zase trochu jinak, protože jak známo, člověk se neustále vyvíjí. V případě sociálního pracovníka, se domnívám, to platí dvojnásob.

ČÍSLO 11

LEŽ JAKO NÁSTROJ POZNATELNOSTI SVĚTA

PhDr. Josef Kasal, MBA, Ph.D.

Motto: „*Moderní svět, vystavěný na iluzi, lži a zdání, musí svou konstrukci budovat na nepevných základech a je si toho vědom.*“ Ladislav Šerý

Náš svět, tedy svět, ve kterém žijeme, je světem, o kterém si myslíme, který vnímáme, že je objektivní, našimi smysly poznatelný, a tedy pravdivý. Pokud tedy to, co poznáme (co umíme např. pojmenovat, co konvenuje s naším věděním o dané věci), považujeme za pravdivé, potom se těžko budeme smířovat s mottem této úvahy. A to jen do chvíle, než začneme uvažovat o tom, co je vlastně lež, a protože naše úvahy nás často svádí k úvahám v kruhu, bereme si na pomoc myšlenky těch, které naše kultura pozvedla na piedestal moudrosti.

Pokusme se krátce se zamyslet nad lží a pravdou, nad iluzí a realitou. Hned na začátek je nutno konstatovat, že pro mnohé z nás bude překvapující tvrzení Sókratovo, že lhář je v naprosto rozhodujícím bodě nadřazen pravdomluvnému, schopnost lhát předpokládá totiž vědění pravdy. A pokračuje: Kdo lže, mohl by říkat i pravdu, tak jako ten, kdo dokáže běžet rychle, může běžet i pomaleji, zatímco chromý i při nejlepší vůli běžet rychleji nemůže. Další dimenzi vnímání pravdy a lži a klamu přidává F. Nietzsche: „*Vůle k zdání, iluzi, klamu, vzniku a změně je hlubší, „metafyzičtější“ než vůle k pravdě, skutečnosti, bytí: slast je původnější než bolest.*“ Lež je tak v tomto

kontextu tím, co chrání před realitou. „Realita je bolestivá, a co je bolestivé, je pravdivé.“ (Nietzsche) Lež je tak dávana mimo morálku – lež není předmětem morálky.

Co však předmětem morálky být může, je pravdomluvnost. Aurelius Augustinus nekonfrontuje lež s pravdivostí, ale s pravdomluvností. Augustin tak posunuje pravdomluvnost jakožto formu vnitřní shody řečeného s míněným do oblasti emoční. Zde nepravda není rozhodujícím kritériem lži, nýbrž je jím vztah subjektu k tomu, co říká. Ve skutečnosti není důležité hledat, zda je ten či onen výrok pravdivý, ale zda je subjekt o jeho pravdivosti vnitřně přesvědčen, či není. Toto je moment, kdy na základě uvedeného můžeme konstatovat, že lež a pravda jsou relativní, že vlastně záleží na šikovnosti řečníka, na jeho vnitřním přesvědčení, zda bude něco prosazeno jako pravdivé, či ne. S tímto problémem se Augustin vyrovnal tak, že za protiklad lži neoznačuje pravdu, nýbrž spolehlivý výrok. *Lže tedy ten, „kdo říká slovy nebo nějakými jinými znaky něco jiného, než má v srdci.“* Lží je tedy nějaká výpověď, kterou má být někdo obelhán, tj. oklamán.

I. Kant pojímá lež jako formu komunikace. Rozlišuje ji tak na „*vnější lež*“, která je směřována na jiného, a „*vnitřní lež*“, kterou může subjekt klamat sama sebe. V tom nachází shodu s Augustinem, když říká, že ten, kdo lže, používá jazyk proti vlastnímu poslání jazyka.

Úvahu o lži a klamu ukončíme Myšlenkami Miltonovými a Schopenhauerovými. Dle Johna Milтона „*lež nastává jen tehdy, když někdo ze zlého úmyslu buďto pravdu překrucuje, nebo říká něco nepravdivého tomu, jemuž byl povinen říkat pravdu, neboť ten má právo na to, co se třeba*

nevztahuje na nepřítele ve válečné situaci.“ A komu jsme povinni říkat pravdu? Těm všem, kteří nás v dobré víře vyhledávají, a tím nám prokazují důvěru; všem, kteří udrží na uzdě svoji touhu manipulací nás klamat. V tomto kontextu se vyjadřuje A. Schopenhauer, který se ve svých úvahách o lži, klamu a iluzi zaměřuje na toho, kdo bezpráví činí. Činit bezpráví znamená dle něho vnutit vlastní vůli jiné osobě. To se může stát bezprostředně fyzickým násilím nebo jeho hrozbou, anebo se to může dít lstí a sice, „*prostřednictvím motivace, tím, že vůli této osoby podsunu zdánlivé motivy, pomocí nichž ona v domnění, že sleduje svou vůli, sleduje mou. Lež je motivace a motivace je lež.*“

Krásný výrok k uvažování, že? Zvláště pomyslíme-li na různé teorie motivace, které jsou vesměs spatřovány jako pozitivní nástroj ke zvyšování efektivity ať již výroby nebo např. učení. ¹

Ten, kdo se prokousal výše uvedeným textem, si jistě klade otázku: K čemu že to cvičení v logice a porozumění textu? Zaprvé je text úvodníkem dalšího čísla našeho časopisu. Úvodník uvozuje, navozuje směřování tohoto čísla. To je zaměřeno na končící semestr, na končící třetí ročník bakalářského studia, na ty, kteří se připravují na státní závěrečné zkoušky. Závěrečné zkoušky jakékoliv úrovně jsou prubířským kamenem toho, jak pravdivě jsme přistupovali ke studiu, a tím i k sobě. Zkouškou toho, do jaké míry

---

¹ Liessmann, K. (2010) Hodnota člověka. Filosoficko-politické eseje. Nadaace Vize 97: Praha.

jsme žili v klamu a iluzi, že se opravdu učíme, připravujeme na život. Nebo naopak do jaké míry jsme byli ochotni zakoušet bolestivou realitu, tedy pravdu, že učení je dřina.

Před zkouškami máme poslední velkou možnost nahlédnout „*pravdě do očí*“ a motivovat se, byť třeba lživě, k tomu, abychom obstáli.

6) Vyjmenujte okolnosti vylučující protiprávnost (5):

7) Zákaz pobytu se ukládá na:

- a) max. na 2 roky
- b) 1–10 let
- c) 1–5 let

8) Do kolika hlav jsou členěny trestné činy v TZ?

- a) 11
- b) 13
- c) 12

9) Kdo je autorem pojmu sociální patologie?

10) Jaké formy prostituce existují (5)?

- 1)
- 2)
- 3)
- 4)
- 5)

Řešení: 1) Comte - 3 stádia věd, Durkheim - sebevražda, Weber - panství, Simmel - sociální atom, Pareto - cirkulace elit; 2) zákon, právní obyčej, soudní precedenty, normativní smlouvy; 3) Sigmund Freud; 4) Pike a Selby; 5) fyzické, psychické, právní, ekonomické; 6) Krajní nouze, Nutná obrana, Svolení poškozeného, Přípustné riziko, Oprávněné použití zbraně; 7) b; 8) b; 9) Herbert Spencer; 10) veřejně provozována ve speciálních zařízeních, pouliční, v barech a hotelích, call girls, heterosexuální

ČÍSLO 13

NEHODNI OBDIVU – POSLEDNÍ VEČEŘE

Ondřej Valena

Tentokrát si představíme případ z dob první republiky. Touha po penězích donutila mladou ženu zabít...

Marie Kačerovská žila se svým manželem Václavem v domě č. p. 191 v Domažlicích. Domek patřil jejím rodičům, Václavu a Anně Luskovým. Společně s nimi bydlel i jejich po úrazu částečně ochrnutý a práce neschopný syn Ludvík, bratr Kačerovské.

Staří bydleli v mezipatře, Kačerovští s devítiletým synem Václavem v prvním poschodí. Manžel Marie Václav byl zaměstnán jako průvodčí vlaků státních drah a jeho výdělků byly poměrně velké. Manželce každý měsíc odevzdával většinu své výplaty, vždy to dělalo asi 1 150 korun. Marii ovšem peníze nestačily a bez vědomí rodiny si různě půjčovala. V polovině roku 1930 dosáhly její dluhy výše čtyři tisíce korun. Po častých upomínkách k zaplacení začala přemýšlet, jak si opatřit peníze na oddlužení, a možná i něco navíc.

Začaly ji zajímat úspory starých rodičů. Otcí bylo 89 let, matka byla o deset let mladší. Jejich hlavní jmění představoval domek, který měla zdědit Marie za předpokladu, že o ně bude vzorně pečovat. Dalším majetkem byla spořitelni knížka. Tuto knížku rodiče přepsali na svého syna Ludvíka, celkem na ní bylo deset tisíc korun. Kačerovská se dozvěděla, že její dvě sestry,

z nichž starší už nežila, dostaly při svatbě věnem pět tisíc, které ale ona nedostala. Vidina peněz nebo domu byla v nedohlednu. Marie potřebovala peníze ihned, a navíc v ní rostla i zášť vůči rodičům. Důvodem byla nespravedlnost, které se proti ní dopustili. Nejdříve zkusila za svými rodiči jít a požádat je o půjčení větší peněžní částky, ti však její prosbu velice tvrdě odmítli.

V hlavě se jí začal rodit plán, jak získat peníze ihned, a k tomu i dědictví po svých rodičích. Ti museli zemřít. Svůj čin naplánovala na svátek svatého Václava, tedy 28. září. V ten den slavil svátek otec, manžel i malý syn Kačerovské, a ta věděla, že se bude k obědu chystat něco lepšího. Její rodiče po konzumaci většího množství masa trpěli zažívacími problémy. Tyto problémy měly zakrýt otravu jedem, kterého se Kačerovská asi 14 dní před svým činem zmocnila. K slavnostnímu obědu připravila pro své nejbližší husu. K večeři chystala jako obvykle kávu s mlékem, které kupovala v krámku od svého švagra Josefa. Mléko přinesla brzy po obědě, švagr byl v tu dobu na poli. Aby odvrátila pozornost, trošku jedu nasypala i do nádoby s mlékem v obchodě. Doma rozdělila mléko do dvou nádob a do každé nasypala dvě lžice jedu. V šest hodin připravila kávu k večeři. Kávu nepil pouze manžel Václav. Aby neotrávila sebe a své děti, nalila do čistých hrnků čaj, který zbyl od oběda. Nejméně kávy vypil bratr Ludvík, kterému se po několika doušcích udělalo nevolno, rozbolela ho hlava a zvracel. Daleko větší množství vypili staří rodiče.

Kolem desáté večerní se všem udělalo špatně, dostavila se velká bolest hlavy, zvracení a průjemy. Kačerovská chtěla zavolat lékaře, ale otec ji odbyl,

ať to nechá na ráno. Když po chvíli začínala matka sténat ve smrtelné křeči, odpověděla jí dcera slovy: „*Mlč, ať to nikdo neslyší!*“ Po desáté hodině, když již matka byla mrtvá a otec se nacházel v posledním tažení, vyběhla Kačerovská z bytu a s křikem: „*Honem, honem, u nás je velké zle!*“ zburcovala sousedy. Někdo ze sousedů ihned zavolal místního lékaře dr. Berku. Ten mohl jen konstatovat smrt Luskové a očekávat smrt jejího manžela. Jedinému, komu mohli pomoci, byl Ludvík. Okamžitě mu nechali poslat vůz pro převoz do nemocnice. Dle svědků se Kačerovská chovala celou dobu odtaženě, bez zájmu. Po odvozu Ludvíka se zmocnila jeho zlatých hodinek a vkladní knížky.

U zemřelých rodičů Luskových byla provedena pitva. Smrt byla konstatována prudkou otravou kysličníkem arsenitým, což mělo za následek ochrnutí srdce. Dávka jedu byla tak veliká, že smrti se nedalo žádnými vhodnými prostředky zabránit. Současně v době, kdy umírali manželé Luskovi, došlo v Domažlicích k dalším čtyřem lehkým otravám arsenem. Příčinou bylo otrávené mléko. Ošetřující lékař vyrozuměl četnictvo. Dne 29. září 1930 v 17 hodin bylo zahájeno pátrání, při kterém došlo k zatčení Marie a Václava Kačerovských. Zatčení byli dodáni do vazby okresního soudu. Kačerovský o případu nic nevěděl, naopak jeho žena se doznala k vraždě svých rodičů v plném rozsahu. Jako důvod uvedla, že potřebovala peníze...

Další šetření bylo prováděno v okolí Kačerovských. Většina sousedů hodnotila soužití jako bezproblémové, poukazovali však na lakotu a závistivou povahu obviněné. Příbuzní vypověděli, že Marie K. často nadávala svým rodičům, že nehodlají zemřít, vyčítala jim jejich spořivost. Před

soudem vystupovala Marie chladně. Dozorci zaznamenali její slova ke spoluuvězněné, které tvrdila: „*Víte, Vyhlídová, mně se nemůže nic stát, vždyť čteme v novinách, že jiní zabijí nebo zavraždí a jsou porotou osvobozeni.*“ Při hlavním líčení se obviněná přiznala ke svému činu. Jistota Kačerovské o osvobození nebyla na místě, neboť porota se jednohlasně shodla na její vině. Marii Kačerovskou uznala vinnou ze zločinu úkladné vraždy, těžkého poškození na těle a zločinu veřejného násilí. Krajský soud v Plzni ji odsoudil

19. listopadu 1930 k trestu smrti. Rozsudek v plném znění potvrdil i Nejvyšší soud v Brně. Odsouzené zůstala jediná možnost, žádat o prezidentskou milost. Té bylo vyhověno a trest smrti se změnil na trest doživotního těžkého žaláře, zostřeného čtvrtletně postem a v den výročí činu temnou komorou a tvrdým ložem.

Zdroje:

Obrázek dostupný z: <http://www.pamatkyaprirodakarlovarska.cz/texty/kronika-cetnicke-stance-pernink-1901-1946>

HERAJT, Tomáš. Seriál: Zločiny první republiky: Vražda. Policista. Praha: Ministerstvo vnitra ČR - Odbor prevence kriminality, 2017(2). ISSN 1211-7943.

ČÍSLO 14

SETKÁNÍ S AKADEMIKEM – PHDR. VÁCLAV BĚLÍK, PH.D.

Jaromír Kincl, Veronika Matyášová

Milí čtenáři, v tomto čísle Eventus pro Collegis jsme si pro Vás připravili novou rubriku s názvem „Setkání s akademikem“. V rubrice se zaměříme na zkušenosti a zajímavosti ze života akademiků z katedry Sociální patologie a sociologie. V prvním díle jsme se vydali za vedoucím katedry, doktorem Václavem Bělíkem. Přejeme Vám příjemné čtení.

Povězte nám, jaké byly asi nejdůležitější milníky Vašeho studia, nebo kariéry?

Jak uvedu dále, život je často o náhodách, risku a správných rozhodnutích. V roce 1997 jsem maturoval na gymnáziu v Bystřici nad Pernštejnem, kde jsme byli první absolventi víceletých gymnázií. Tatínek (ředitel ZŠ) a maminka (zástupkyně na gymnáziu) chtěli, abych šel poté v jejich stopách a stal se učitelem češtiny. Přihlášku jsem si dal do Brna na obor učitelství českého jazyka a dějepisu a do Hradce Králové na sociální pedagogiku.

Přijímací zkoušky byly ve stejný den, a tak si rodiče mysleli, že pojedou do Brna. Tatínek mi tehdy popřál hodně štěstí, rozloučili jsme se na autobusovém nádraží, ale já jsem nasedl do jiného autobusu, do toho, který měl namířeno do Hradce Králové. Sem mě přijali na bakalářský obor Sociální pedagogika, což předznamenalo směr, kterým jsem se poté ubíral. Během

navazujícího magisterského studia, také zde v Hradci Králové, mě velmi ovlivnil profesor Kovářiček, který tehdy u nás vyučoval tvorbu odborné práce. Nejen, že mi během jednoho semináře řekl, že vypadám docela schopně a ať dělám editora Studentské Socialie, navíc mi doporučil, ať jdu na doktorské studium.

Řekl jsem si, že to tedy zkusím a zavolaal do Olomouce. Co jsem už nevěděl, bylo to, že jsem propásnul termín podání přihlášek. Dopadlo to ale dobře, protože mě nakonec stejně přijali. Doktorské studium v Olomouci bylo celkem těžké, protože jsem jej kombinoval s prací a dalším studiem. V té době jsem pracoval nejdříve ve škole v Kostelci nad Orlicí, která vzdělávala uprchlíky, pak na v podstatě sportovní škole ve Všestarech, a nakonec na základní škole ve Veltrusech. Bylo to dost náročné, a to až tak, že jsem se dostal do situace, kdy jsem přemýšlel, zda vůbec pokračovat ve studiu. Jednoho dne, na cestě vlakem z Olomouce do Prahy, kdy jsem přemítal, zda se studiem neskončit, jsem si vzpomněl na to, jak mi na univerzitě v Hradci Králové vyšli vždy vstříc. Když vlak dojel do Pardubic, měl jsem dilema. Jet rozmrzelý dál, nebo vystoupit a zajet do Hradce Králové.

Naštěstí jsem vystoupil. Na univerzitu v Hradci jsem dorazil až v sedm večer, ale i tak jsem zde našel pana profesora Krause. Poté, co jsem se mu svěřil se svými pochybnostmi o svém studiu, tak mi řekl, že to bude v pořádku a že mi rád pomůže. I díky tomu mi byla nalita nová krev do žil a doktorské studium jsem úspěšně dokončil. Samozřejmě člověk prožil ještě celou řadu studijních a kariérních milníků, ale myslím, že je ještě brzy na to je nějakým zodpovědným způsobem hodnotit.

Jaký máte názor na studenty sociální patologie?

Ze studentů sociální patologie mám dlouhodobě velmi dobrý pocit. Proto, že učím i studenty z jiných oborů mohu porovnávat a u našich studentů vidím, že chápou, že jejich studium má smysl, což je znát i v jejich zápalu pro aktivity, které se oboru týkají, ale často nesouvisejí přímo se studiem. Já naše studenty беру jako partnery a vnímám, že je v nich velký potenciál, který je důležité jen správně odemknout.

Jaké si kladete v životě ještě cíle?

Já už jsem v životě dosáhl spousty věcí – rodina, děti, to, že život má nějakou rovnováhu a věci fungují. Nesmím zapomenout na sportovní výsledky a horské kolo, které je mi v posledních letech němým přítelem. Co se však týká našeho oboru, rád bych, abychom měli do budoucna následné magisterské studium. Náš obor je úžasný v mnoha směrech, protože se dynamicky vyvíjí, spolu s problémy ve společnosti, což našim absolventům zajišťuje dostatek práce v praxi.

Pokud se tedy mám zamyslet nad pracovními cíli, tak bych se chtěl v budoucnosti umět orientovat v nově se objevujících tématech ze sociální patologie a prevence, protože se pořád objevují další a další nové fenomény, jako je například v posledních letech ohrožení virtuálním prostředím všech skupin obyvatel. Teď jsem třeba vedl bakalářskou práci o youtuberech. To pro mě bylo něco v podstatě úplně nového. Museli jsme se vžít do života dětí, pochopit jejich způsob uvažování, zjišťovat, proč se s youtubery ztotožňují a co pozitivního či negativního jim sledování youtuberů přináší.

Se vši pokorou si myslím, že v mnoha tématech toho vím velmi málo a беру to jako výzvu pro učení se.

Jaká byla doposud Vaše nejlepší pracovní zkušenost?

Myslím si, že jakákoliv pracovní dráha se skládá z různých etap a v každé z těchto etap si člověk najde něco dobrého. Dokud jsem učil na základní škole, tak mě to moc bavilo. Nedovedu říct, jestli bych teď vůbec mohl přednášet našim studentům, kdybych tam neučil a nepracoval tam s různými osudy dětí a s kolegy pedagogy, kteří významně ovlivnili můj život. Ale pokud jde o seberealizaci, kolegy, obsah práce a tak podobně, tak poslední tři až čtyři roky jsou rozhodně nejbohatší. A počet zajímavých setkávání s našimi studenty je ohromný. Stejně tak si Vážím celé řady kolegů na naší PdF UHK, které vnímám jako vynikající odborníky.

Pokud byste si měl představit ideální učebnu specializovanou na výuku sociální patologie, jak by vypadala?

To je základní otázka. Asi bych si představil kombinaci atrií objektu společné výuky a studovny Národní knihovny v Praze (smích). Místnost by měla být vhodná k přednáškám a zároveň k různým besedám nebo aktivizačním činnostem.

Chtěl byste něco vzkázat studentům? Třeba nějaké poselství nebo radu?

Nebojte se udělat chyby, přemýšlejte nad svými kroky, občas si sami sobě vynadejte a někdy se pochvalte, nebojte se čas od času zariskovat. Přistupujte s pokorou ke svým vědomostem, nikdy nebudete vědět všechno. Pečujte s láskou o své blízké. Pokud je na Vás někdo zlý, tak se s ním nebavte, nebojte se obrátit na profesionální pomoc. Svou důvěru věnujte jiným jen opatrně. Studujte a učte se, Vaše vzdělání Vám nikdo nevezme. Cestujte a dívejte se kolem sebe. Potkávejte zajímavé lidi a přemýšlejte, proč jsou takoví, jací jsou. Milujte děti a nechte se nakazit jejich kreativitou. Pracujte a měňte svět, nepočítejte ale s tím, že Vás někdo pochválí. Pochvalou jsou pro Vás Vaše činy. Berte život jako hru, někdy vyhražete, jindy prohrajete, hrajte ale s vášní a radostí. Mějte úsměv na tváři, Váš život to časem rozzáří.

ČÍSLO 15

ORGANIZACE, VE KTERÝCH PŮSOBÍME: SALINGER

Bc. Lenka Zavoralová

Sociální pracovníci a pracovníci v sociálních službách jsou profesionálním zdrojem pomoci a podpory klientům v obtížných životních situacích, avšak nejsou jedinými osobami, které se v sociální oblasti angažují. V NZDM Modrý pomeranč věnují svůj čas a přítomnost klientům taktéž dobrovolníci, kteří představují pravidelný a spolehlivý zdroj pomoci, jež je k nezaplacení.

Dobrovolníci jsou ve společnosti od nepaměti. Jsou to neobyčejní lidé, kteří mají chuť pomáhat, zajímají se o dění kolem sebe a nezištně přispívají k rozvoji lidské solidarity, což je v době rozšiřující se xenofobie a nenávisti nedocenitelné. Za svou práci nejsou finančně ohodnoceni, avšak vynaložená energie se jim navrácí v podobě získaných zkušeností, kontaktů, nových přátelství, možností odborně se vzdělávat, účastnit se podpůrných týmových setkání či akcí pořádaných organizací. Mnozí se skrze dobrovolnictví osobnostně rozvíjejí a seberealizují, jiní to dělají pro pocit užitečnosti a sounáležitosti.

„Dobrovolnictví je pro mě něco naprosto běžného. Do dobrovolníka jsem v podstatě vyrostla. Věnuji se mu v různých podobách již několik let, odpocínu si od svých běžných starostí, rozšiřuji si obzory, čerpám pozitivní energii, a protože pracuji s dětmi, připomínám si jaké to je, být dítětem. Dělá mi radost, že mohu přiložit ruku k dílu a téměř okamžitě vidět výsledek v podobě

úsměvu dítěte, dokončeného výrobku či splněného domácího úkolu, který se ještě před chvílí zdál neřešitelný. Dobrovolnictví v této službě propichuje moji sociální bublinu, dovoluje mi získat nový pohled a vnímat svět v širších souvislostech. Díky němu se držím nohama na zemi a neztrácím kontakt s realitou všedního dne“ sděluje dobrovolnice NZDM Modrý pomeranč Salinger, z.s. Tato organizace spolupracuje s dobrovolníky prostřednictvím dobrovolnického centra Diecézní katolické charity Hradce Králové již několik let.

Dobrovolnictví v Modrém pomeranči má různé podoby od pomoci na jednorázových akcích, přes nepřímou administrativní práci až po pravidelnou a dlouhodobou spolupráci v přímé interakci s klienty. Dobrovolníci v NZDM jsou nejčastěji studenti středních či vysokých škol, kteří jsou motivováni pro práci s dětmi. Chtějí s nimi prožívat každodenní starosti a radosti, pomáhat jim s učením nebo se smysluplným trávením volného času. Velmi si ceníme nadšení a energie, se kterou k našim klientům i celému středisku dobrovolníci přistupují a věříme, že dobrovolníků bude stále více, protože jsme přesvědčeni, že každý člověk má co nabídnout druhým.

Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Modrý pomeranče nabízí podporu dětem a mladým lidem ve věku 7–21 let, kteří nemají kde a jak bezpečně trávit volný čas nebo se nacházejí v situaci, se kterou si nevědí rady a nemají nikoho, kdo by jim s tím pomohl. Služby jsou poskytovány v Hradci Králové za účelem posílení samostatnosti a schopnosti zapojit se do běžného života.

ČÍSLO 16

LIDÉ NA OKRAJI: ČLOVĚK SE SCHIZOFRENIÍ

Eliška Kvasničková, Kristýna Šrámková

Lidé na okraji,

co si pod tímto slovním spojením představíte? Záměrně jsme zvolili toto označení pro lidi sociálně či fyzicky znevýhodněné, abychom lépe upozornili na to, jak současná společnost na lidi trpící určitým „znevýhodněním“ pohlíží. Pokusíme se vnést trochu čerstvého vzduchu do poněkud stereotypního pohledu na lidi, kteří trpí určitým fyzickým handicapem či duševním onemocněním.

Erving Goffman definuje stigma (ve své stejnojmenné knize) jako označení pro specifický rys osobnosti člověka, který může být okolím chápán jako nežádoucí: na základě tohoto rysu je jedinec vyloučen ze společnosti, ve které se nachází.

Proč si ale musí jakýmkoliv způsobem handicapovaní jedinci procházet pocitem, že se nacházejí na okraji společnosti? Kdo má právo určovat, kde se máme ve společnosti nacházet? A kdo je viníkem toho, že se lidé s určitým handicapem, aniž by se mnohdy ostatní zajímali o jejich charakter, cítí být na okraji společnosti?

Na vině je společnost samotná, a jelikož je společnost tvořena z jedinců, měl by každý z nás začít u sebe a zamyslet se, zda skutečně děláme vše pro to, abychom některé lidi neřadili na okraj, či zda bojujeme proti zajetým

stereotypům ve společnosti dostatečně. Přeci jen – je to jeden z cílů našeho oboru.

Záměrem této rubriky je poskytnout Vám pohled do života diskreditovaných nebo diskreditovatelných lidí a zbořit co nejvíce ustálených a navyklých vzorců chování, které se v souvislosti se stigmatovanými či stigmatizovatelnými jedinci mohou naskytnout.

Neřaďme handicapované na okraj. Pomozme jim, pokud je to potřeba či pokud o naši pomoc stojí, a učme se od nich.

Jekyll & Hyde

Schizofrenie patří mezi duševní poruchy, s níž se nikdo nechlubí. Široká laická veřejnost má totiž velmi zkreslené představy o tom, co se s člověkem děje, a jaké chování může čekat od takto nemocné osoby. Jako první bych ráda vymýtila stereotyp, že schizofrenik rovná se „rozdvojená osobnost“, protože tím rozhodně není: jedná se o dezintegraci čili rozpad osobnosti.

Schizofrenie patří mezi psychotická onemocnění (psychózy). Trpí jí zhruba 1 % populace, tedy každý stý člověk. Je to tedy tak trochu jako vyhrát ve sportce.

Nemoc propuká obvykle mezi 15. a 35. rokem a pohlaví zde nehraje žádnou roli. Schizofrenie se dá léčit, ale ne vyléčit, a pokud se vyléčí, tak to nebyla schizofrenie. Zázraky se ale dějí, jak na své přednášce uvádí PhDr. Jan Hubert.

Schizofrenie patří z hlediska finanční náročnosti k vůbec nejdražším chorobám – léčba je nákladná, často dlouhodobá a mnozí schizofrenici mají omezenou pracovní schopnost.

Proč schizofrenie vzniká?

Samotné příčiny nám doposud nejsou známy. U nemocného člověka můžeme často pozorovat vysokou hladinu dopaminu v mozku. Na vině mohou být některé viry, stres nebo špatná rodinná komunikace. Je důležité si uvědomit, že se vždy musí spojit určitá dispozice se spouštěčem. Tato nemoc je také poruchou selektivity vnímání: nemocný člověk přijímá a vnímá mnohem více informací, než kolik potřebuje, a jelikož jeho mozek není schopen zpracovávat takové množství těchto informací, vytvoří si vlastní přijatelnou realitu.

Jak je to s dědičností?

Při vzniku určitého procenta schizofrenních poruch se uplatňují dědičné vlivy. Jsou-li oba rodiče schizofrenici, je u jejich dětí 40% riziko, že schizofrenií onemocní také. Asi 80 % schizofreniků ale nemá mezi nejbližšími příbuznými nikoho s touto diagnózou. Jistý podíl na vzniku této duševní poruchy může také mít poškození mozku drogou či vliv protektivní matky.

Jak se schizofrenie léčí?

Schizofrenii je nutné léčit pomocí léků, nejčastěji neuroleptik, resp. antipsychotik. Alternativou u odolných forem schizofrenie (podobně jako

u deprese) je uplatnění elektrokonvulzivní terapie. Psychologické působení je doplňkovým postupem, který člověku usnadní návrat k normálnímu fungování.

Jaké jsou příznaky schizofrenie?

Z vlastních zkušeností mohu říci, že jedním z prvních příznaků, které u schizofrenního člověka většinou zpozorujeme, je nestandardní myšlení. Tento druh myšlení je velmi specifický tím, že schizofrenik má vlastní logiku uvažování. Nemocný se uzavírá do vlastního světa a pociťuje zmatek ve svých pocitech. Dalším typickým příznakem jsou bludy a halucinace (opět z vlastní zkušenosti mohu říci, že se jedná například o hlasy, které přikazují často až absurdní věci). Na jedné z přednášek PhDr. Jana Huberta jsem se dozvěděla o takzvaném „*zlomu životní linie*“, který je pro tuto nemoc typický. Vyznačuje se tím, že člověk se stává někým úplně jiným, než původně byl.

Jak schizofrenii překonat?

Pokud u sebe pozorujete nějaké možné příznaky schizofrenie, pak pravděpodobně schizofrenii nemáte. Schizofrenie je totiž onemocnění bez náhledu – schizofrenik neví a odmítá si připustit, že je schizofrenik. Dochází zde k takzvané anozognozii. Smutným faktem zůstává, že asi 10 % schizofreniků ukončí svůj život sebevraždou.

Rozhovor s osobou trpící schizofrenií

Jelikož se v mé rodině vyskytuje osoba trpící tímto duševním onemocněním, měla jsem možnost provést rozhovor. Z pochopitelných důvodů je vše anonymní. Odpovědi jsem zapisovala přesně tak, jak byly vyřčeny, nic jsme si nepřibarvovala, ani nezestručňovala: proto jsou odpovědi mnohdy velmi strohé. Ale i tak pro mě byl tento rozhovor velmi obohacující.

Jak dlouho je Vám tato duševní porucha diagnostikována?

Přibližně 10 let.

Jaké míváte halucinace či bludy?

Ano, vidám například červy, kteří po mně lezou, duchy, útočící zvířata, mrtvé lidi, mimozemšťany, nebo nevím, jak to nazvat, nevím co to je. Co mi hlasy říkají? O tom nechci mluvit – říkají něco, co se stane, jaký jsem, co mám udělat, co jsem neudělal, co jsem udělal.

Pomáhají Vám předepsané léky?

Ne, pomáhají mi jen ty, co si sám naordinuju.

Máte nějaký svůj způsob, který Vám pomáhá překonávat tuto nemoc?

Ano, zneužívání léků.

Přemýšlel jste někdy o elektrokonvulzivní terapii, či byla Vám doporučena lékařem?

Přemýšlel, ale nechci ji kvůli strachu, a také se bojím, že to bude horší. Byla mi doporučena.

Trpíte i jiným duševním onemocněním?

Deprese, obsedantně kompulzivní porucha, prudké střídání nálad.

Trpěl někdo ve Vaší rodině nějakou duševní poruchou?

Dalo by se říct, že všichni – 80 %. Jestli to byla i schizofrenie těžko říct, tenkrát se to tak nepojmenovávalo.

Jaký dopad má tato porucha na Vaši rodinu?

Fatální. Všichni v mé rodině trpí.

Pociťujete sklony k sebepoškozování?

Ano velmi silně. (osoba mi řekla, že se sebepoškozuje)

Přemýšlel jste někdy o sebevraždě, popřípadě jak často?

Ano, velmi často.

Zdroje:

GOFFMAN, Erving. *Stigma: poznámky k problému zvládnání narušené identity*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. ISBN 80-86429-210

PETERKOVÁ, Michaela. Schizofrenie – úvod. In: Schizofrenie: Vše o schizofrenii – podrobně a srozumitelně pro každého [online]. ©2008-2018 [cit. 2018-11-16]. Dostupné z: <http://www.schizofrenie.psychoweb.cz>.

ČÍSLO 17

O PSYCHOPATECH ZA POSLEDNÍCH 70 LET

Adéla Nováková

Tento článek věnuji tématu, které mne zaujalo na exkurzi Muzea Policie ČR, kde byly zastoupeny některé případy psychopatů. Pro dnešní článek jsem vybrala 3 psychopaty.

Použiji obecnou charakteristiku psychopata podle přednášek pana PhDr. Jana Huberta. Psychopat je člověk, který má trvalý defekt osobnosti, projevující se tím, že některé osobnostní rysy jsou nadměrně zvýrazněné, některé naopak chybí. Takový člověk může být nadmíru agresivní, egocentrický a může mu chybět možnost vytvářet pozitivní vztahy, prožívat pocity viny, cítit soucit, ...

Psychopatie je převážně dědičná, nelze ji léčit, pouze potlačit výchovou, projeví se nejpozději v období dospívání v rámci problémů se sociální adaptací jedince, ve vztazích k lidem, při porušování sociálních norem.

Takový člověk se nedokáže trvale poučit z negativních zkušeností, opakuje chybné vzorce chování, je nepoučitelný, snáší špatně frustrace, reaguje nepřiměřeně, je citlivý na svá práva a bezohledný k právům druhých lidí. Pokud na něj okolí reaguje negativně, chová se ještě hůř.

Hubert Pilčík

Hubert Pilčík byl zřejmě několikanásobný vrah, zatčen roku 1951. Byl to člověk s velmi dobrou pověstí, měl rád přírodu a mezi sousedy byl velmi oblíbený. Příběh začíná 6. března 1951, kdy ve večerních hodinách v opuštěné hájence vypukl požár. Při ohledání místa následující den byly nalezeny ohořelé části lidského těla. Vzhledem k okolnostem ohořelých tkání a kostí vzniklo podezření, že tělo bylo polito hořlavou látkou a zapáleno. Poblíž se našly předměty napovídající, že se jedná o muže.

Dne 20. 7. 1951 našly děti, které si hrály u písku v lese, lidskou nohu. Po ohledání místa bylo objeveno tělo ve značném stádiu rozkladu. Pitva prokázala, že mrtvola zde ležela 3 až 5 měsíců. Díky zubní korunce, se kterou vyšetřovatel obcházel zubní ordinace, se přišlo na totožnost ženy. V následujícím pátrání bylo zjištěno, že žena měla spolu s otcem a neteří ilegálně opustit Československo. Příbuzným přesto chodily dopisy s pozdravy z Německa. Po bližším šetření se prokázalo, že mrtvý muž nalezený v březnu, je otec zavražděné z července. Jedna z příbuzných přiznala, že také chtěla ilegálně opustit Československo a navštívila „převaděče“ u něj v domě. Jednalo se o Huberta Pilčíka.

Později byl Pilčík zatčen a během domovní prohlídky jeho domu byla nalezena 12letá neteř, která údajně měla být v Německu. Pilčík ji mučil, sexuálně zneužíval a nutil psát dopisy. Dívka měla 16 hodin denně na hlavě bednu s úzkou železnou trubičkou na dýchání. Pilčík přiznal, že měl naplánováno ji i příbuznou, která chtěla taktéž emigrovat, zabít 9. 9. 1951. Místo toho však spáchal ten den sebevraždu ve vězení uškrcením se na dvou

kapesnících. Vzhledem k tomu, že bylo nalezeno mnoho kufrů s různými druhy oblečení a bot, byl Pilčík podezříván z vražd mnohem více osob. Mimo jiné se tento případ stal inspirací seriálu „30 případů majora Zemana“ pro díl „Bestie“.

Miroslav Somor

Miroslav Somor byl ženatý muž, měl dvě děti. Byl trestán za loupežná přepadení, krádeže, znásilnění. Z vězení utekl, stejně tak z psychiatrické léčebny. V psychiatrické léčebně byl kvůli sexuologickému léčení.

Dne 9. 8. 1976 zavraždil dvě stopařky a následně je ukryl na veřejné skládce. Den před spácháním dvojnásobné vraždy se mu podařilo znásilnit jinou stopařku. Ženy, které zabil, stopovaly auto, aby se dostaly do Tater. Somor potom, co usnuly, vzal velký utahovací klíč a mlátil je až do bezvědomí. Potom vzal 30 centimetrů dlouhý nůž a ubodal je. Jedné z mrtvých dívek svázal ruce a vykonal na ní soulož. Jeho dopadení pomohl svědek, který si všiml nákladního auta, které bylo postavené u skládky jinak než obvykle. Když se šel na místo podívat, objevil těla dívek. Somor byl dopaden dva dny poté a ke svému činu se přiznal.

Tento čin inspiroval k natočení filmu „Smrt stopařek“.

Ladislav Hojer

Ladislav Hojer, mladík, který studoval na zvláštní škole, se vyučil sklenářem. Neoblíbený u nadřízeného, ani u žen. Mladík, který během 4 let zavraždil 5 žen.

První vraždu spáchal 2. 11. 1978, kdy si vyhlídl svoji první oběť. Mladou dívku sledoval, nicméně podařilo se jí utéct do domu. Chvíli na to potkal o něco starší ženu, kterou srazil k zemi a uškrtil, aby se mu nemohla bránit. Pokusil se o soulož a při odchodu z místa činu jí do genitálie zastrčil kopřivu.

Další vraždu spáchal 9. 2. 1980 ve vlaku. Ženu si už při vstupu do vlaku vytipoval a začal ji sledovat. Když odešla na WC, dostal se za ní, uškrtil ji a vykonal soulož. Když odcházel klíčem dveře uzavřel do polohy “obsazeno“.

Na podzim 1980 potkal další oběť, kterou srazil k zemi, serval z ní oblečení a znásilnil. Poté ji drátem svázal, připevnil na ni kámen a odtáhl do přehradní nádrže, která byla poblíž. Ženu se nepodařilo nikdy identifikovat, její tělo bylo nalezeno až o rok později.

V roce 1981 uškrtil a znásilnil další oběť, které následně uřezal prsa a genitálie, které si odvezl domů v igelitové tašce. Po týdnu je uvařil a pokoušel se je sníst.

Jeho poslední vražda se odehrála 3. 10. 1981. Přepadl s nožem v ruce další ženu, znásilnil ji a pak uškrtil. Po dopadení se k vraždám přiznal. Usvědčen byl na základě důkazů z poslední vraždy.

Zdroje:

Kriminalistika [online]. Dostupné z: <https://kriminalistika.eu/>.

Muzeum Policie České republiky

Přednášky pana PhDr. Jana Huberta

ČÍSLO 18

PSYCHOLOGIE ADOLFA HITLERA

Hana Koželská

V knize jsem četla jeden citát: „*Všechno pochopit znamená všechno odpustit.*“ Něco na tom bude. Když zjistíte příčinu toho všeho, už se na to díváte úplně jiným pohledem. Když znáte pravdu, máte v tom jasno. Zjistit příčinu běsnění Adolfa Hitlera je těžké v tom, že už můžeme pouze spekulovat. Hitler spáchal sebevraždu. Už nežije. Zůstaly tu po něm akorát domněnky, spekulace, dokumenty, spisy, svědectví i čistá fakta. V tomto článku se budu zabývat fakty, které úzce souvisí s příčinou běsnění Adolfa Hitlera. Zaměřím se na jeho dětství a jiné životní události či stavy, které mohly ovlivnit jeho chování v budoucnosti.

V dětství se formuje naše osobnost, učíme se vzorcům chování a utváříme svůj život. Když se chceme zaměřit na psychologii muže, jako byl Hitler, tak je dětství klíčové k jednotlivým možným příčinám běsnění. Hitler se narodil do chudé rodiny. Jeho otec Alois byl nevyrovnaný alkoholik, naprostý opak Hitlerovy matky Kláry, milé usměvavé hodné maminky. Hitler měl na svou matku velkou fixaci. Klasicky trpěl Oidipovským komplexem—svého otce nenáviděl, svou matku miloval a ona jeho. Bohužel Klára byla často obětí domácího násilí a znásilnění, čemuž Hitler v dětství často přihlížel. To se mohlo v budoucnu projevit v jeho snaze ochránit Německo před „špinavými“ Židy, kteří byli Hitlerem považováni za propagátory bolševismu.

V dětství nedokázal ochránit svou matku, tak chtěl alespoň ochránit svou rodnou zem. Jako dítě se Hitler moc neprojevoval, byl spíše introvertní, ve škole průměrný žák, který vynikal v kreslení. V pozdějším věku se také hlásil na Akademii výtvarných umění ve Vídni, kde ho dvakrát nepřijali. Mohly tyto všechny zážitky a životní situace ovlivnit jeho chování v budoucnosti? Svým způsobem byl Hitler velký chudák a zároveň člověk, který následně vyvraždí téměř celý národ. Každý v sobě máme zárodek běsnění id, ale jen u někoho se takto silně projeví. Mohl s tím Hitler sám něco dělat, mohl mu někdo pomoci? Neměl rád Židy, nebo neměl rád sebe? Mohlo dojít k situaci, kdy se bezmocný Adolf Hitler cítil Židy pokořený, a proto v budoucnu oplýval chtíčem se pomstít? To už se pravděpodobně nedozvíme.

Hitler byl vegetarián a oplýval výborným vztahem se zvířaty. Vnitřně ale trpěl depresemi a pocity méněcennosti. O tom vypovídá i jeho kniha „*Mein Kampf*“ = „*Můj boj*“. Hitler se zde v mládí sám popisuje jako tvrdý mladík, ale z několika svědectví víme, že to byl uzavřený, tichý a melancholický hoch. Může za to i jeho příliš autoritativní otec, který ho často shazoval a jeho myšlenku stát se umělcem nikdy nepřijmul. Možná kdyby se Adolfovi dostalo více podpory, nemuselo se z něho stát monstrum. Adolf si tak nepřipadal, chtěl bránit Německo. Z jeho vlastních slov víme, že byl pronásledován svým vnitřním hlasem. Věřil v to, že ho pronásleduje božský hlas, který mu napovídá s „*konečným řešením židovské otázky*“.

Zdroje uvádí, že Hitler nepřekypoval sexuálním životem, naopak projevoval méně zájmu o ženy než ostatní muži v jeho věku. K čemu se Adolf stavěl nenávistně, byla nemoc syfilida, sám touto nemocí totiž trpěl. Zdroje

uvádí, že se syfilidou nakazil od židovské prostitutky. Nabízí se tu otázka, zdali opravdu nenáviděl Židy, nebo jen nenáviděl sám sebe? Nebo snad to byla právě židovská prostitutka, která ho nakazila, a tím probudila v Hitlerovi nenávist? Osobně si myslím, že kdyby Hitler opravdu nenáviděl Židy, židovský národ, nezachránil by v budoucnosti rodinného židovského lékaře před holocaustem. Akorát to vypovídá o tom, že Hitler trpěl duševní nemocí, strachem, který si chtěl zahnat tím, že ukáže, jakou má moc. Hitler byl psychopat, který si plně uvědomoval své činy a svá jednání. Podle jiných psychoanalýz se zase jednalo o člověka, který trpěl schizofrenií. Každopádně to byl charismatický muž, který si získal německý lid. V nejtěžších chvílích jim ukazoval naději. Využíval bezmoci německého lidu. Věděl, že ho lid poslouchá, a jeho sebedůvěra se tak zvyšovala.

To mě přivádí k myšlence, zdali by všichni ti lidé byli schopni změnit na Hitlera názor. Byl jejich vzorem. Dovolili by sami sobě pochybovat? Co by se stalo s jejich psychikou? Byli by natolik silní postavit se pravdě? Rozhodně ne všichni, můžeme to vidět na typických běžných situacích. Dítě je šikanováno a matka mu odpoví, že to nic není. Nechce si to připustit. Dívka byla znásilněna – ne to si přece vymyslela. Ne vždyť ona to chtěla. To neříkají pouze násilníci. Když lidé nejsou schopni přijmout tato fakta, jak pak mohou zpochybnit, tak charismatického vůdce, jako byl Adolf Hitler? Vždyť před 20 lety i historik David Irving, obdivovatel Hitlera, zpochybňoval holocaust a pochyboval, že by Hitler nařídil vyhladit židovský národ. I v současnosti existují takoví jedinci. Jedno je však jisté: lidská psychika je klíčem k pochopení všech jednotlivců.

Zdroje:

KERRIGAN, Michael. Hitler: Muž za maskou monstra. Praha: Universum, 2018. ISBN 978-80-242-6069-3.

CAWTHORNE, Nigel. Hitler: Psychiatrické posudky. Praha: DOBROVSKÝ, 2018. ISBN 978-80-7390-627-6.

DELAFORCE, Patrick. Složka Hitler: Základní fakta. Praha: Columbus, 2008. ISBN 978-80-7249-246-6.

MIKO, Václav. Zdrogovaný Adolf Hitler: Perverze a choroby. Praha: Petrklíč, 2016. ISBN 978-80-7229-583-8.

RODINNÝ PŘÍBĚH Z II. SVĚTOVÉ VÁLKY

Kristýna Šrámková

Ráda bych se s Vámi podělila o příběh mé rodiny z období II. světové války, který mi vyprávěla má, již bohužel zesnulá, prababička. Hlavními postavami mého vyprávění je můj strýc Bedřich Mayer a jeho žena Irma Mayerová.

Začínáme v roce 1922, kdy se voják Československé armády a vášnivý fotograf Bedřich seznamuje a, jak vždy říkával, osudově zamilovává do drobné židovské dívky Army. Po 5leté známosti se oba mladí lidé berou a slibují si věrnost a lásku v jistém pražském kostele. Manželství je naplněno porozuměním a láskou. Poté, co je Bedřich povýšen a získává hodnost plukovníka, plánují oba společného potomka.

Manželé žijí v Praze velice krásný a spokojený život. Irma, která pomáhá rodičům v jejich obchodě a zároveň je ženou v domácnosti, se těší na příchod svého prvního dítěte, které si ale dává na čas: těhotenství se manželům zatím nedaří. Nicméně jsou plni optimismu a oba šťastni, že mají jeden druhého. Irma je velmi hrdá na svého muže, který se po vypuknutí II. světové války účastní bojů, a v roce 1939 získává válečný kříž.

V roce 1940 dostává Irma jako Židovka pokyn k deportaci do koncentračního tábora Terezín. Bedřich se snaží deportaci urputně zabránit, leč bezvýsledně. Po deportaci své ženy je Bedřich předvolán a dostává ultimátum, buď se rozvede, nebo bude také deportován. Bedřich však o takovém návrhu nechce slyšet ani slovo a říká: „*Nikdy se Irmičky nevzdám, to raději zemřu.*“ V roce 1944 je deportován do koncentračního tábora. O své ženě má jen

kusé informace. Z Terezína byla po dvou letech odvezena do Osvětimi, kde přežívala a pracovala do konce války.

Irma, květen 1945

Všichni vědí, že je konec: válka končí. Němci již nejsou tak spořádaní, panikaři, vše pálí. Modlíme se, co s námi bude. Brzy ráno všechny z našeho bloku nahnali na dvůr. Násilím nás surově ženou do plynové komory, je tu hrozná panika a bezmoc. Jsme před komorou, otevřeli obrovské kovové dveře. Tlačí nás všechny dovnitř, mnozí padají. Protahuji se u těch velkých dveří, nikdo si mne nevšiml. Běžím, seč mi síly stačí do prázdného bloku, kde zalézám pod palandu a jsem potichu schovaná a modlím se, myslím na svého muže Bedřicha.

Druhý den byl tábor osvobozen. Irma odjela na Slovensko za bratrem svého muže. Po příjezdu vážila necelých 35 kg. V táboře byla násilím sterilizována a přes celá záda měla vyřezaný hákový kříž. O útrapách prožitých v táboře nerada mluvila. O svém muži neměla žádné zprávy. Naposledy to bylo v roce 1944, kdy byl deportován jako manžel Židovky do Mauthausenu. Strýc Bedřich, velmi urostlý a statný dvoumetrový voják, pracoval v Mauthausenu na nejtěžších pracích. V zimě 1945 absolvoval pochod smrti.

Bedřich

Je ukrutná zima. Jen ve vězeňském úboru jdeme pryč z tábora. Nevím kam, nikdo nic neví. Zima je nesnesitelná, jsem nesmírně vyčerpaný. Musím

vydržet, už kvůli Irmě. Jdeme vkuse den i noc, necítím nohy ani ruce, upadám, už dále nemohu. Irmo, odpusť mi.

Dva němečtí vojáci k strýci přistoupili. Jeden přiložil hlaveň k spánku a chtěl strýce zastřelit. Druhý voják však řekl: „Škoda kulky na židáka.“ Nechali tedy strýce ležet ve sněhu a odešli. Strýce našli místní lidé, kteří ho odnesli k sobě domů, kde se o něho postarali, a kde byl schován do konce války.

Shledání se svou milovanou Irmou bylo na Slovensku, kam Bedřich po skončení války přijel. U shledání byla i má prababička, která byla schovanou bratra strýce Bedřicha. Bylo to velmi krásné a dojemné. Manželé spolu dožili ve vzájemné úctě a lásce v Trutnově. Oba se domluvili na změně příjmení z Mayer na Máj. Byl to měsíc od konce války a Mayer zněl moc německy.

V roce 1987 Irma zemřela, a o dva měsíce poté i strýček Bedřich.

ČÍSLO 19

TIKTOK – ZÁBAVA NEBO OHROŽENÍ?

Adéla Nováková

Všichni, kdo používají sociální sítě, mohli zaznamenat, jak pomíjivé sociální sítě jsou. Jedna z (ne)výhod sociálních sítí je, že každá nová aplikace vydrží určitou dobu a poté její oblíbenost upadá, protože se její obsah a uživatelé přemístí jinam.

Sociální sítě vlastně velice prakticky vystihují rychlost dnešní doby, pomíjivosti. Internet je moderní záležitostí, nicméně sociální sítě jsou novinkou. Sociální sítě – zejména Instagram – se každou svojí aktualizací snaží přivést nové možnosti, jak tuto aplikaci používat, aby byla pro uživatele stále atraktivní. Takovou novou sociální sítí, nebo spíše aplikací je TikTok.

TikTok je aplikace, která se dle oficiálního distributora na Google Play zabývá realitou – *„Jsi to ty v pyžamu v ložnici o půl osmé ráno, když si čistíš zuby. Je to skutečné. Je to neupravené. Je to příběh vyprávěný během 15 sekund.“* TikTok nabízí doplnění zvukového klipu, který má pomoci vyjádřit své pocity, náladu. Někdy obsahuje sdílení příběhu bez zvukové kulisy. Tato aplikace má přes 500 milionů stažení. Také se chlubí 4,4 z 5 hvězdiček, které nasbírala díky více než 9 milionům recenzí. V porovnání s hodnocením od distributora Google Play má aplikace Instagram přes 1 miliardu stažení a 4,5 hvězdiček z 5 díky více než 80 milionům recenzí. Aplikace Instagram v porovnání s TikTokem je mnohem starší, a přesto popularita

TikToku stále roste. TikTok je tedy dle svého popisu reakce na aplikace, které poukazují na světlé chvíle životů lidí, kteří ukazují jen tu nejlepší večeri, jen tu nejlepší fotografii, nejlepší zážitky, chvíle, nálady. Ovšem otázkou zůstává, zdali je TikTok opravdu reálný?

Po zhlédnutí mnoha videí z českého prostředí Tik-Toku se nabízí odpověď – zcela jistě ukazuje reálné vybavení bytu dotyčného „tiktokaře“, nicméně realitě se alespoň dle mého názoru nepodobá vůbec. Problém ve videích na Tik-Toku vidím hned v několika oblastech. Prvním je, že taková videa mohou dotyčným osobám přivodit odmítnutí ze strany budoucího zaměstnavatele (sprosté zvukové klipy v pozadí, urážky, rasistické nářky, užívání drog a alkoholu na videích). Dalším problémem je sdílení sexuálního podtextu, který může být na první pohled velmi zřetelný (videa v podprsence, svlékání se, oblečení odhalující intimní partie), užívání omamných a psychotropních látek, alkoholu, cigaret. V neposlední řadě je na většině videí dobře vidět vybavení pokoje či celého bytu včetně drahých doplňků, což může upoutat pozornost potenciálního zloděje. K problematice TikToku se vyjadřovali youtuberi i blogeri, někteří z nich označili TikTok jako ideální místo pro pedofily, protože tam velmi mladé slečny (ve věku 8 až 15 let) natáčí sexuálně podtextová videa, kde odhalují více či méně své intimní partie. Navíc pokud se uživatel na Tik-Toku daří, získává srdíčka (obdobně „lajky“) a sledující.

Pokud využívá i jiné sociální sítě, vytvoří si snáze komunitu svých fanoušků. Díky vysokému počtu sledujících (v řádu několika tisíc) mu poté chodí reklamní nabídky různých společností. I díky takové aplikaci, kde se

během 15 vteřin uživatel „vyjádří“ k určité problematice, se může stát influencerem, který získá placenou spolupráci s různými značkami. A kdo vlastně Tik-Tok používá? Tik-Tok zdaleka není pouze aplikace pro děti a mladistvé.

I dospělí lidé tuto aplikaci používají a velmi často stejně rizikově jako děti a mladiství. Mnohdy se u dospělých objevuje nahota, zveřejnění vybavení bytu, drogy či alkohol. Problém TikToku není samozřejmě pouze problémem jedné aplikace. Nahotu, drogy, alkohol, nevhodný obsah či zveřejňování osobních informací se týká všech sociálních sítí, nicméně díky tomu, že tato aplikace je u nás celkem „na počátku“ svého rozvoje, je tam rozšíření rizikových jevů častější

Zdroje:

Google Play – Musical.ly – TikTok informace

ČÍSLO 20

MANIPULACE V MEZILIDSKÉ KOMUNIKACI

Eliška Kvasničková

Manipulaci chápeme jako způsob komunikačního chování, při kterém manipulátor (pachatel manipulace) pomocí skrytých a nepřímých komunikačních úskoků vnucuje svoji vůli manipulované osobě (oběti manipulace). Techniky manipulace někdy využívá v komunikaci snad každý člověk. Lze říci, že jsou jakýmsi zásahem do práv svobodného rozhodování manipulované osoby. Pokud ale manipulaci zneužívá pachatel k tomu, aby získal neoprávněné výhody, ubližoval oběti a vykořisťoval ji, mluvíme o asociální manipulaci, která má charakter asociální agrese. Mezi znaky manipulace patří:

- 1) Manipulace je více či méně skrytá, oběť si nemusí být vědoma toho, že je ovládána (na rozdíl od donucení).
- 2) Manipulace je nečestná, často poškozuje práva oběti a přináší nějaký neoprávněný zisk pachateli manipulace.
- 3) Manipulace obchází kritický rozum a působí především na city a odvolává se často na morální cítění oběti.
- 4) Manipulátor ovlivňuje oběť nepřímo a zprostředkovaně.
- 5) Manipulátor se často odvolává na působivé, ale vágní pojmy, hodnoty a hesla, které dovolují libovolný výklad.

6) Manipulátor používá nepravdivých tvrzení a polopravd, pojmům dává nové obsahy, nebo vytváří nová paradoxní spojení.

S manipulací se nejčastěji setkáváme v citových vztazích v rámci „*baličích*“ technik či v případech citového vydírání, dále skrze sdělovací prostředky, kdy se setkáváme s polopravdami, účelovým výkladem událostí (bulvár), v politice pak především v předvolebním období u volebních kampaní či politických debat, v obchodě, službách a marketingu (reklamní kampaně, „*šmejdí*“, ...), nebezpečné sekty („*vymývání mozku*“, ...), kriminální prostředí (podvody, zneužívání obětí, ...).

Zdroje:

HUBERT, Jan. Sociální psychologie. (přednáška). Hradec Králové: Univerzita Hradec Králové, 2019-11-06.

STŘÍZLIVÁ OČEKÁVÁNÍ

Eliška Kvasničková

Vážené čtenářky a vážení čtenáři, právě jste se dostali k závěru prvního čísla Eventu pro Collegis letošního akademického roku, celkově již k číslu 20. Věříme, že se nám všem přes prázdniny podařilo načerpat dostatek sil do nadcházejících dvou semestrů, a zároveň bychom chtěli přivítat studenty prvního ročníku, z nichž někteří již v příštím čísle rozšíří naše řady (na což se velice těšíme!). Každou novou životní etapu doprovází určitá očekávání. Řekněme, že mohou být jakýmsi hnacím motorem, mohou podpořit naše nadšení, možná i výkonnost, nápaditost, ... Tuto intenzitu časem pravděpodobně nahradí postupné vystřízlivění, kdy přednášky již nenavštěvujeme týden co týden z vlastního přesvědčení a kdy už nepočítáme, že možnost určitého počtu absencí v seminářích v žádném případě nevyužijeme. Z prvotních nadšenců postupnými strategiemi. Přirozený proces, jenž nám ale může přinést nový úhel pohledu, který nám umožní se blíže profilovat a vyhraňovat se v tématech, která nás zajímají a kterým bychom se chtěli blíže věnovat. Mně – nyní studentce 2. ročníku – uplynulý rok přinesl mnoho nového:

- Vím, že v podstatě nevím vůbec nic.
- Neumím si správně rozvrhnout čas: nemám čas, i když ho mám vlastně spoustu.
- Chodím opravdu pozdě spát.

- Mám tendence brát si toho moc, a pak se v tom „moc“ topit a odevzdávat požadované práce několik hodin před uzávěrkou či konečným termínem.
- Jsem sama k sobě cyničtější. 27
- Piju až moc kafe.
- Pravda neexistuje (2. a 3. ročník tuší, ročník 1. bude pravděpodobně vědět po letním semestru).
- Směju se ve stresových situacích.
- Našla jsem tu lidi, s kterými jsem si příliš nesedla a našla jsem tu lidi, s kterými jsem si sedla naprosto (za obojí jsem vděčná).

Studium je náročné, ač se často setkáváme s opačnými názory. Mnoho studentů při něm pracuje, věnuje se mimoškolním aktivitám, rodině, přátelům, snaží se navíc sbírat zkušenosti z praxe... rozvrhnout si rovnoměrně čas mezi všechny tyto aktivity je mnohdy nadlidským výkonem. Pravdou ale je, že – a věřím, že nemluvím jen sama za sebe – jsem se svou volbou univerzity, fakulty, katedry a oboru naprosto spokojená. Přiznávám, že někdy mé nadšení vystřídá období letargie či chvilkové stavy rezignace, ale tohle všechno – dle mého názoru – člověka posune dál, utváří ho, umožňuje mu lépe sám sebe poznat.

Nikdy jsem neměla ráda, když mi někdo říkal, co mám dělat nebo jak mám myslet. A nesmírně si vážím, že nás naši vyučující v naprosté většině případů nevedou svou vlastní cestou, ale pomáhají nám skrze své bohaté zkušenosti najít si naši vlastní. Mezi studenty říkáme: (Nejen) na akademické půdě očekávejme to nejlepší a zároveň buďme připraveni na

„nejhorší“. Povinnost maturity už máme za sebou. Na vysokoškolskou zkoušku máme tři pokusy. A pokud se stane, že se u zkoušky nezadaří na pokus první, už (téměř) nikdo to nebere jako neřešitelnou katastrofu tak, jako tomu bylo právě u „zkoušky dospělosti“. Holt se dostatečně připravíme na další termín.

Všem studentům (nejen) prvního ročníku přejeme ve studiu mnoho úspěchů a také několik zvládnutelně náročnějších situací, díky kterým poznají lépe sami sebe, 28 a jež je posunou opravdu daleko, když to jim i sami sobě dovolí. Jak prohlásila „významná americká koučka“ Monika Gellerová: „*Bude tě to štvát. Budeš to milovat.*“

Za redakční radu,

Eliška Kvasničková

šéfredaktorka

ČÍSLO 21

WEEABOO

Nikolas Hreňo

Weeaboo je bizarní relativně nová subkultura charakterem podobná otaku. Samotný název weeaboo – nebo také jeho zkrácená verze „weeb“ – je slangovým výrazem pocházejícím z anglického wapanese (spojení slov wannabe – aspirant, napodobovatel a Japanese – Japonec), který se někdy používá také jako nadávka. Tento název zpopularizoval umělec, zpěvák, rapper a bývalý internetový komik George Kusunoki Miller, známější pod svým uměleckým jménem Joji a svou přezdívkou „*Filthy Frank*“, v roce 2014. Zatímco do subkultury otaku lze zařadit téměř každého milovníka anime a mangy (japonských komiksů a animace), weeaboo je něčím jako subkulturou subkultury. Jedná se o lidi, kteří anime a manze prakticky obětují svůj život: nevyhledávají vztahy, zanedbávají zdraví a hygienu, utrací velké množství peněz za sběratelské předměty a někdy také tradiční japonské zbraně. Často také odmítají svou vlastní kulturu, doplňují svou řeč o náhodná japonská slova, která slyšeli v anime, a snaží se také naučit japonsky, aby se mohli do své země zaslíbené přestěhovat. Tuto subkulturu lze považovat za jisté spojení subkultury otaku a fenoménu hikikomori. Členové této subkultury jsou často terčem posměchu a agrese, zejména pak v digitálním prostředí na fórech a sociálních sítích. Je také dobré říci, že člověk může mít oblibu v anime a manze, cítit obdiv vůči japonské kultuře i studovat

japonský jazyk, aniž by byl považován za weeaboo, bodem zlomu je až odmítnutí vlastní kultury a propagace té japonské.

ČÍSLO 22

TRANSFORMACE INTIMITY OD HOMO SAPIENS AŽ PO HOMO DIGITALIS

Kristýna Šrámková

Hlavním problémem, kterým se tento text zabývá, je narušení intimity mezi lidmi. Toto téma jsem si zvolila, jelikož se domnívám, že intimita je základním a nenahraditelným kamenem každého společenství. Samotná slova jako intimita či intimní běžně užíváme v souvislostech, kdy mluvíme o lidech, interakcích mezi nimi, mezilidských vztazích, okamžicích či prostředí. Zároveň jej však často nesprávně zaměňujeme coby synonyma pro romantické anebo sexuální vztahy. Rodina jakožto společenství s neopakovatelnými vazbami, vytváří nejrůznější formy intimních vztahů doprovázených hlubokou vzájemnou důvěrou. S postupujícím rozvojem a rozmachem se společnost mění a s ní i podoba vztahů, které jsou formovány především nezadržitelným pokrokem, tedy globalizací společnosti. Ovšem co je pokrokem pro jednu oblast, může být úpadkem pro jinou oblast. Je zcela nezbytné na intimitu nahlížet jako na jistý sociální produkt, který se v průběhu historie zejména západní společnosti značně proměňoval. Hlavní otázkou této práce je především to, co v novodobé společnosti zapříčiňuje rozpad a narušení vztahů, a to nejen v rodinné sféře.

Před rozmachem digitálních technologií byl intimní život co do realizace složitější. Seznámení bylo daleko komplikovanější a též časově náročnější.

Pokud chtěl člověk navázat vztah, nezbyvalo mu nic jiného, než si s danou osobou domluvit schůzku, a to osobně nebo skrze papír. Seznamování bez digitálních technologií bylo náročné na čas, energii a dalo by se říct, že mnohdy i finančně. Telefony byly vzácným artiklem, který si nemohl dovořit každý. Nyní člověk nemusí vyvinout takřka žádné úsilí, stačí pouze vytáhnout telefon a zavolat. Tato varianta je sice pohodlná a rychlá leč neosobní a intimita se zde zcela vytrácí. V dnešní uspěchané době je pro člověka stále více obtížné vymezit si čas na osobní setkání. Daleko jednodušší je zasednout k počítači a připojit se do virtuálního světa, kde můžeme komunikovat i s deseti přáteli či potencionálními partnery najednou, aniž bychom vytáhli paty z domu.

Dříve se musel člověk na schůzku upravit, vybrat místo a dnes nemusí prakticky vyvinout žádné úsilí, stačí se pouze přihlásit na sociální síť. Tato časová úspornost je jedním z důvodů, proč lidé upřednostňují virtuální vztahy, před těmi reálnými. Dalším výhodným atributem sociálních sítí, je vytvoření nejlepší verze sama sebe. Upravit fotku k naprosté dokonalosti ještě v nedávné době nezvládl každý. Ovšem um profesionálních grafiků dnes ve velké míře nahrazují nejrůznější filtry a aplikace, které dokážou během chvíle udělat kupříkladu z nevýrazné dívky či chlapce idol dané doby. Na sociálních sítích lidé ztrácejí zábrany, a tak je pro ně mnohdy jednodušší zakládat vztahy skrze virtuální svět a navození zamilovanosti přijde přes písma už samo. Když se poté sejdou, rouška anonymity se vytrácí a mnohdy zjišťují, že půlka z toho, co se o sobě dozvěděli, není pravda, což má reálný dopad na budoucí vývoj vztahu.

Další fenomén, který sebou sociální sítě přinášejí a který ničí vztahy, je takzvaná mikronevěra. V dobách minulých lidé žárlili na reálné osoby, dnes žárlí na „lajky“. Již není zapotřebí tajných schůzek, výmluv a lží. Ke chvilkovým útěkům od stálého partnera, nebo dokonce k nevěře často stačí jeden jediný klik. Za každým profilem mnohdy paranoidně lidé vidí potencionální konkurenci a z občasného stalkování svých partnerů se stává denní náplň. Zatímco dříve bylo k odhalení něvěrníka zapotřebí ho v posteli takříkajíc načapat s milenkou nebo mu najít v kapse účet od pochybného hotelu, dnes stačí mít ho v přátelích na sociální síti. Několik zdánlivě nevinných srdíček či „lajků“ pod fotkou je novodobým, již zmiňovaným fenoménem, mikronevěrou, a ačkoliv se to zdá na první pohled zcela bezvýznamné, ona banalita může ve chvíli způsobit rozvrat v jinak fungujícím vztahu.

Již nástupem mobilních technologií vyšlo najevo, že velké množství partnerských vztahů stojí na velmi vratkých nohou. Kolik rozhodů a rozvodů měly za následek omylem přečtené zprávy, to se nejspíš už nikdy nedozvíme. Jisté je ale jedno, že rozvoj komunikačních technologií naleptal soudržnost nejednoho páru (Krátký, 2018, online).

Doktorka Wendy L. Patricková uvádí, že uživatelé internetu si toto riziko uvědomují. Výsledky studie „*Objektivní důsledky internetové nevěry*“ z roku 2014 ukazují, že dotazovaní považují za nevěru nejen on-line randění, ale také virtuální sex nebo jiné sexuálně laděné aktivity na síti, ale i románky na emoční úrovni. Dle výzkumu 60 % až 82 % dotazovaných ohodnotilo emocionální on-line aféru za více zraňující než virtuální sex (Musálková, 2019, online).

Na tomto místě je dlužno dodat, že přestože se osobní kontakt vytrácí a lidé si na to již zvykli, setkání tváří v tvář je nenahraditelné a lidé ho k životu potřebují. Tím, že ztrácíme osobní kontakt, ztrácíme i intimitu, což má nedozírné následky na udržení dlouhodobých vztahů. Lidé ztrácejí komunikační návyky, jež jsou potřebné pro zdravé budování sociálního života, a to může mít za následek problémy s udržením dlouhodobých vztahů a následným zakládáním rodin. Lidé také ztrácejí schopnost racionálně řešit problémy. Tuto situaci bych přirovnala k rozbitému spotřebiči. Dříve by člověk rozbitý spotřebič opravil, ovšem v dnešní době je pro nás daleko snazší rozbitou věc vyměnit za novou. Na podobném principu fungují i novodobé vztahy, než bychom naše problémy řešili a na vztahu pracovali, raději ho ukončíme a vymění za nový. Jednoduše řečeno, vyskytne-li se problém, lidé se obvykle sesypou a neví si rady. Dle mého názoru za touto sociální bariérou stojí převážně neosvojené komunikační návyky potřebné pro sociální život. Dříve se tyto návyky předávaly z generace na generaci, ovšem ty jsou ovlivňovány a degenerovány technologiemi, a tak postupně není nikoho, kdo by tyto návyky předával.

V dnešní době přibývá stále více rozchodů, a hlavně rozvodů, z důvodu nesprávné komunikace, jelikož jsme se odnaučili překonávat problémy ve vztazích. Dle mého názoru není chyba pouze v lidech, ale především v médiích. Prakticky od malička nám média předkládají: „*jakmile se vyskytne ve vztahu jakýkoliv problém, okamžitě jděte pryč*“. Média v nás takovéto chování ba dokonce podporují. Hledá-li člověk na internetu nebo v nějakém časopise radu, jak vyřešit problémy ve vztahu, obvykle se dočte, že nejlepší je

z „*nefungujícího*“ vztahu odejít. Nedávno jsem četla článek, kde si ženy stěžovaly, že po nich manžel vyžaduje, aby vařily a uklízely každý den. Autoři článku radili, že z takového vztahu má žena okamžitě odejít a nenechat se partnerem „*zotročovat*“. Takovýchto článků lze na internetu nalézt nespočet a rada je bohužel ve většině případů vždy stejná. Emancipace přinesla ženám velké osvobození, ale i velké problémy. Ženám je do jisté míry lhostejné, jestli v tramvaji sedí, nebo stojí, jestli za ně muž v restauraci zaplatí, pomůže jim do kabátu a doprovodí je domů. Nic z toho nepotřebují, jsou samostatné a soběstačné. Ženy chtějí být nezávislé na mužích, na tom nevidím nic špatného, ovšem pouze do jisté míry. Ženy by neměly přijít o svou křehkost. Místo aby vzájemným zrovnoprávněním došlo ke spojení obou, dochází k rozdělení kompetencí. Zejména ženy vyžadují, aby rozdělení povinností bylo spravedlivé, a partneři si ty své přesně plnili. Já osobně tuto přemrštěnou emancipaci pozoruji i u svých kamarádek, jež mají názory a myšlenky, které by před třiceti lety téměř nikoho nenapadlo mít. Mají názor jako většina mladých žen v této době, a to sice, že by se muž měl o sebe postarat sám, tudíž mu nebudou vařit, ani se nijak starat o domácnost. Dříve žena přišla domů a začala se starat o rodinu, rozhodně by ji nenapadlo mít takovéto myšlenky.

V proměně intimity a vnímání sexuality hraje důležitou roli také koncept romantické lásky, tedy když v romantickém milostném vztahu má prvek kultivované lásky větší hodnotu než sexuální vášeň, a také nad ní převažuje. Přibližně do 19. století při výběru partnera hrála klíčovou roli rodina a společensko-ekonomický status partnera. Až kolem poloviny 19. století se začal

brát skrze rozšíření romantické lásky na zřetel i jiný prvek, a to sice cit, pomocí čehož se vytvořil obraz domova jako intimního místa, ve kterém hraje hlavní roli žena. Ačkoliv idea romantické lásky existovala již dříve, představovala spíše platonický vztah, který se postupem času rozšířil z měšťanského kruhu po celé společnosti. Tento fakt byl významný i pro samotnou sexualitu, která už nebyla pouhým nástrojem reprodukce, ale i zdrojem rozkoše, čemuž významně napomohlo i rozšíření účinné antikoncepce (Giddens, 1992, s. 36–37). S příchodem antikoncepce se ovšem vztahy setkávají s další překážkou. Tento malý prášek má totiž jednu velkou schopnost. Profesor Petr Weiss ze Sexuologického ústavu uvádí, že pokud partnerka užívala v době seznámení některou z forem hormonální antikoncepce, ovlivní to délku trvání vztahu. Takovéto vztahy se zpravidla rozpadají dříve než vztahy, ve kterých žena hormonální antikoncepci neužívala. Příčinou je fakt, že ženy pod vlivem hormonální antikoncepce nerozlišují odoranty a po jejím vysazení jim partner může přestat „vonět“. Dále také hormonální antikoncepce ovlivňuje libido a nálady žen. Z výzkumu provedeného společností Steam/Mark vyplývá, že do deseti let se rozešlo 48,7 % párů, ve kterých partnerka při seznámení užívala hormonální antikoncepci. V opačném případě to bylo 33,3 % párů. Průzkumu se zúčastnilo 1605 mužů a žen ve věku od 35 do 65 let (Vágnerová, 2011, online).

Dalším problémem shledávám neochotu mladé generace investovat čas do zakládání vztahů. Z řady výzkumů je patrné, že tato neochota vyplývá zejména z pohodlnosti a snadného přístupu k pornografickému materiálu. Lidská sexualita se ovšem nemění, pouze stále více mužů dává přednost

masturbaci u online pornografie. Počet partnerských sexuálních styků se snižuje. Nynější mladší generace je pravděpodobně více závislá na internetu než na reálných partnerských vztazích. Vztahy v dnešní době vypadají často následovně: muž může, když to přeženu, „souložit“ s deseti ženami zároveň. Může si teoreticky psát s několika ženami a provozovat sexting, přitom opět nemusí vyvinout ani nikterak velké úsilí, stačí mu zkopírovat jednu zprávu a poslat ji všem najednou.

Zájem o samotný sex neklesá, pouze o ten partnerský. Více studií po celém světě dokazuje, že pokles partnerských styků souvisí především s již zmiňovanou dostupností internetové pornografie. V Japonsku dostal tento civilizační trend název „*Shinai shokogun*“ čili syndrom celibátu. Třetina Japonců do třiceti let nikdy s nikým nechodila, 45 % japonských žen ve věku 16–24 let nestojí o žádnou formu sexuálního kontaktu, což se týká i čtvrtiny stejně starých mužů. Konkrétně v Japonsku má asexuální chování velké části mladé generace už silné demografické důsledky. Do čtyřiceti let by se Japonsko s nynějšími 126 miliony tak mohlo změnit v pouze asi 80milionový stát (Zajíček, 2017, online; Palata, 2020, online).

Přestože je západní společnost v současnosti sexu otevřená historicky nejvíce, o nedostatku sexuálních zkušeností u svých klientů mluví i terapeutka a socioložka Markéta Šetinová. „*Ve své praxi poměrně často pozoruji mladé lidi mezi dvaceti a pětatřiceti lety, kteří mají nulové nebo skoro žádné sexuální zkušenosti,*“ vysvětluje Šetinová. Na tomto místě je dlužno dodat, že její zkušenost je sice zkreslená tím, že se setkává až s lidmi, kteří určitý jev vyhledáním pomoci akcentují, ale i tak se zdá, že snižující se

sexuální aktivitu mladých lidí můžeme pozorovat i u nás (Šebestík, 2019, online).

Nerada bych se dopouštěla nesprávné generalizace mladé generace, dle mého názoru můžeme pozorovat vedle této skupiny mladých lidí, kteří upřednostňují virtuální sex, skupinu druhou. Ona druhá skupina by dle mého názoru byla ochotná čas i energii do vztahů investovat, bývají však velmi často pracovně vytíženi (dvě zaměstnání, manažeři atd.) a na seznamování už poté nemají ani pomyšlení. Tato skupina navíc bývá velmi často zneužívána zaměstnavateli a je na ně vyvíjen tlak, který vyvolává stres, což může mít za následek nejrůznější psychické problémy. Již zmíněný stres je jedním ze „zabijáků“ vztahů a mnohdy onen stres vzniká právě náročným povoláním. Stresující soužití může mít nedozírné následky nejen na samotný vztah, ale také na zdraví. Na tomto místě je dlužno dodat, že je velmi důležité, aby partneři, jejichž vztah je sužován stresem, nerezignovali, ba naopak začali s tímto problémem aktivně bojovat. Pracovní vytížení má za následek již výše zmíněný problém v navazování vztahů, zejména těch dlouhodobých. Navázat krátkodobý fyzický kontakt takzvaně „vztah na jednu noc“ není problém, ovšem vytvořit si hlubší pouto je něco zcela jiného.

Další problém shledávám v povaze novodobých vztahů. Pokud se mladí lidé rozhodnou investovat čas a energii do vytvoření vztahu, tak pod podmínkou nikterak velkého závazku. U partnerských vztahů mají lidé pocit, že je to období absolutní svobody. To je však falešná iluze, která vyústí v takzvané „přečazení vztahu“. Partnerský vztah má několik fází a to seznámení, chození a manželství (svatba, děti). Chodit s druhým ale nelze

donekonečna. Poslední krok však jako by snad přestal existovat. Dříve bylo zcela normální, že se dva partneři po roce vzali. Vztahy, které nevyústí v založení rodiny a dosáhnou stáří šesti let (+/- dva roky), se začnou rozpadat. Přitažlivost se ze vztahu začíná vytrácet. Tento fakt shledávám za více než pravdivý, jelikož ve svém okolí pozorují, že toto takzvané „vztahové přechození“ se bez výjimky vyskytlo u každého páru, který se ve vztahu nikterak neposunul. Mnohdy se tyto páry rozhodly svatbu či dítě nahradit psem, ovšem výsledek byl stejný jako u „přechozeného vztahu“, maximálně setrvaly ve svazku o rok déle. Je však důležité rozlišovat mezi „přechozeným vztahem“ a nefunkčním vztahem. Mnohé páry se nefungující vztah snaží zachránit dítětem, tím ovšem pouze vztah konzervují a po odchodu dětí se mnohdy vztahy rozpadají. Manželství je také velmi důležitým a mnohdy podceňovaným aktem. Mladí lidé jsou často toho názoru, že se jedná pouze o úřední formalitu. Ovšem ukazuje se, že se jedná o důležitý prvek ve vztahu, který dokazuje, že jsou partneři připraveni jeden pro druhého mnohé obětovat. Na lásku musí být dva a na dlouhodobý vztah obzvlášť, je tedy důležité, aby partneři o vztah pečovali, a předcházeli tak jeho rozpadu.

Digitalizace má také nedozírný dopad na rodinu s dětmi. Stačí se rozhlédnout po ulici nebo na dětském hřišti a uvidíte desítky matek, které sedí na lavičce s očima „přilepenýma“ na obrazovkách svých chytrých telefonů. Píší si s kamarádkami, partnery, sledují videa nebo jsou aktivní na sociálních sítích. Čas od času se podívají před sebe, zda si jejich dítě ještě hraje. Tento scénář je velmi smutný, ovšem pravdivý. Doby, kdy si matky hrály na

hříštích se svými dětmi, jsou již hlubokou minulostí. Chytré telefony se pro nás staly základem našich životů, ale je důležité si uvědomit, jak významný vliv mají na vztahy mezi rodiči a jejich dětmi.

Touto problematikou se zabývali odborníci v Austrálii, kteří na základě výzkumu přišli s velmi alarmujícími závěry. Ukázalo se, že rodiče ani častokrát nevědí, kolik času stráví sledováním chytrých telefonů v době, kdy by se měli starat o své potomky. Většina rodičů, zejména pak matky, nesledovala děti, jestli náhodou nespady nebo se někam nezatoulaly, a jen velmi málo z nich se věnovalo konverzaci s dítětem. „*Jedna matka byla tak zaujatá svým telefonem po dobu více než třiceti minut, že si ani nevšimla, že její syn narazil do dřevěného nábytku. Další matka ani neviděla, že její dítě vypadlo z kočárku,*“ uvádí Carrie Ewinová (Aši, 2018, online),

Dále bych ráda věnovala pozornost dalšímu problému, který má velký vliv na formování a kvalitu novodobých vztahů. Dle mého názoru dnešní vztahy nemají do budoucna velkou perspektivu a výdrž, jelikož jsou muži ve věkové hranici od 18 do 30 let velmi zženštělí. Najít muže, aby to byl muž v pravém slova smyslu, je jako hledat jehlu v kupce sena. Já osobně spatřuji hned několik možných důvodů vzniku fenoménu zženštělých mužů, a to především v ženské emancipaci. Dále zrušením základní vojenské služby, pomineme-li skutečnost, že tato služba vlasti sebrala člověku 2 roky života, kdy se mohl kupříkladu profesně posunout, tak vojenská služba muže takřkajíc „*zocelila*“. Pokud se rozhlédnu po ulici, nejsem si jista, kolik mužů lze opravdu označit za muže. Toho, co má dokonale pěstěný knír? Toho, co mu ze špičatých mokasín koukají puntíkové ponožky? Kam se poděli

muži, kteří mají široká ramena, chlupatý hrudník a na tváři nedbalé strniště? Opět lze na internetu nalézt nespočet diskuzí na toto téma, kde se ženy jasně shodují na úbytku mužnosti u mužů. Společnost uvěřila tomu, že muž se k ženě dostane snáz, když se bude chovat jako ona. Ženy ale nechtějí po svém boku kamarádku, těch mají spoustu. Ovšem tento fenomén se nedotýká pouze vizuální stránky, ale také osobnosti mužů. Muži mnohdy neplní roli takzvaného ochránitele a jistoty jako takové, ale spíše dalšího ukňouraného dítěte. Ovšem muži za to ve své podstatě nemohou, tento rys v nich vybudovává již samotný styl výchovy. Nedávno jsem četla článek na toto téma od psychologa, který uváděl příklad ze života. Psycholog v článku prezentoval, že sledoval dění na stanici metra, kde šla matka s osmiletým chlapcem. Na zádech měla chlapcův batoh, v podpaží jeho skateboard, v jedné ruce nákup a v druhé držela za ruku onoho chlapce. Takto starý chlapec by zajisté již zvládl si své věci vzít sám, ba dokonce i matce pomoci. Dříve takto staří hoši museli pomáhat. Dnes je vše naopak, děti jsou zhýčkané, odstupuje se od jakýchkoliv kázeňských trestů a stále více rodičů upřednostňuje americký styl výchovy. Na závěr práce bych ráda dodala, že toto téma by si zasloužilo ve společnosti větší pozornosti. Také se domnívám, že by se tomuto tématu mělo věnovat více pozornosti již na základních školách, kupříkladu v hodinách rodinné výchovy.

Zdroje:

AŠI. 80 procent matek se dívá do telefonu místo na děti! Vadí to? Super mámy [online]. 14. 11. 2018 [cit. 2020-10-19]. Dostupné z:

https://supermamy.maminka.cz/clanek/pro-zeny-supermamy-materstvi/576951/80-procent-matek-se-diva-dotelefonu-misto-na-deti-va-dito.html?utm_source=supermamy.maminka.cz&utm_medium=copy.

GIDDENS, Anthony. Proměna intimity: sexualita, láska a erotika v moderních společnostech. Praha: Portál, 2012, 215 s. ISBN 978-80-262-0175-5.

KRÁTKÝ, Petr. Mikronevěra. Věděli jste, že vám smajlíky mohou zničit manželství? Idnes.cz [online]. 22. 1. 2018 [cit. 2020-10-18]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/onadnes/vztahy/nevera-socialni-sitevztah-rozchod-rozvodmikronevera.A180120_182724_vztahy-sex_job.

MUSÁLKOVÁ, Zuzana. Aférka na síti? I to je nevěra. Novinky.cz [online]. 7. 9. 2019 [cit. 2020-10-18]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/zena/vztahy-asex/clanek/aferka-na-siti-i-to-je-nevera-40295708>.

PALATA, Luboš. Raději videohry a porno. Mladé lidi přestává úplně bavit sex. Deník.cz [online]. 17. 6. 2020 [cit. 2020-10-18]. Dostupné z: <https://www.denik.cz/zdravi/sex-mladi-lide-mobily20200616.html>.

ŠEBESTÍK, Ondřej. Porno místo sexu a radši na Tinder než na rande. Sexuální chování se s nejmladší generací proměňuje. Wave rozhlas [online]. 6. 3. 2019 [cit. 2020- 10-15]. Dostupné z: <https://wave.rozhlas.cz/porno-misto-46-sexu-a-rads-i-na-tinder-nez-na-rande-sexualni-chovani-ses-nejmladsi-7779057%20>.

VÁGNEROVÁ, Kristýna. Užívání antikoncepce ovlivňuje délku vztahu. Lidovky.cz [online]. 8. 4. 2011 [cit. 2020-10- 19]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/relax/zdravi/uzivani-antikoncepceovlivnuje-delku-vztahu.A110407_141737_in-zdravi_pks.

ZAJÍČEK, Zdeněk. Touha po sexu nemizí, muži ale více a raději sledují porno na internetu, zjistili vědci. Irozhlas.cz [online]. 11. 3. 2017 [cit. 2020-10-18]. Dostupné z: <https://www.denik.cz/zdravi/sex-mladi-lidemobily-20200616.html>.

VLIV DOMÁCÍHO NÁSILÍ NA DÍTĚ

Leona Portová

Sociálně patologické jevy spojené s prostředím rodiny

Rodina formuje jedince v průběhu jeho vývoje a je považována za nejdůležitější sociální skupinu, ve které člověk žije. Je místem, kde dochází k uspokojování fyzických, psychických a sociálních potřeb jedince, poskytuje zázemí potřebné ke společenské seberealizaci, je zdrojem zkušeností a vzorců chování. V některých případech se však rodina může stát sama o sobě zátěží. Může v ní dojít k vážnému narušení psychosociálního vývoje a fungování všech jejích členů, zejména však dětí (Fischer, Škoda, 2009).

Z hlediska orientační rodiny řadí Fischer a Škoda (2009) k nejvýznamnějším problémům tzv. poruchy rodičovské role, kdy ke ztrátě funkčnosti rodiny a jejímu rozpadu často dochází v souvislosti se sociálně patologickým chováním. Může se jednat o:

- problém dysfunkce a afunkce rodiny;
- problém anormálních osobností rodičů, kdy rodiče nemohou, neumějí či nechťejí z různých důvodů správně pečovat o děti;
- problém úplnosti rodiny, náhradních rodičů, náhradní výchovy či výchovy ústavní;
- problematiku syndromu CAN.

V této práci se zaměříme na problematiku syndromu týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte a s ním spojenou problematiku domácího násilí a jeho vliv na život dítěte. Dítě může figurovat jako oběť i jako svědek ve

všech formách domácího násilí, přičemž obě tyto role ohrožují jeho psychické zdraví a následný život.

Domácí násilí

O problematice násilí v rodinném prostředí se v naší společnosti teprve začíná diskutovat. Z klinické praxe víme, že jde o traumatizující jev přímo ohrožující osobu, jež se stala objektem násilí, zároveň také blízké osoby (zejména pokud jsou přímými svědky násilí). Násilí mezi partnery patří dle Gjuričové (2000) k utajovaným tématům, která se v terapeutickém rozhovoru někdy dlouho neobjeví. Ke složitosti a rozporuplnosti jevu patří patriarchální civilizační a historický kontext, který vycházel ze svrchované pozice otce vůči dětem a ženám v rodině, kdy bylo trestání „neposlušných“ žen po staletí podobně tolerováno, jako bylo a dosud do jisté míry je tolerováno tělesné trestání neposlušných dětí při výchově. Poslušnost ženy muži byla formulována biblí v Novém zákoně (v Pavlově listu Efezským) a patřila k historicky společenskému uspořádání. Ve středověku bylo postavení ženy v naší společnosti vůči muži vtěleno do církevního a také občanského práva, ve kterém manžel sňatkem přebíral z poručnictví otce ženu včetně práva působit na její další výchovu, k čemuž patřily i fyzické tresty. V novověku vztahy mužů a žen získávaly výrazněji partnerský charakter a rozdíl autority a moci mužů a žen nebyl již tak výrazně právně kodifikován. V naší kultuře však respekt vůči právu otce a manžela řídit život členů domácnosti přetrvával i přes jeho postupné oslabování emancipačním vývojem, kdy bylo kromě extrémních případů považováno za soukromou věc a zároveň za ojedinělý

a okrajový problém. Zlom nastal příchodem feministického hnutí v šedesátých a sedmdesátých letech v západní Evropě a v USA, které porušilo společenskou tradici k temným stránkám lidské intimity a násilí mužů vůči ženám bylo pojmenováno jako společenský problém. Ukazovalo se, že k němu dochází v různých zemích světa i v různých socioekonomických vrstvách, rozdíly mezi jednotlivými zeměmi byly v míře tolerance k násilí a snaze situaci řešit.

Nutno je však zmínit, že zde setrvávala a do určité míry dle našeho názoru stále setrvává tendence přehlížet a bagatelizovat problém fyzického násilí žen na mužích. Tento druh násilí jde totiž proti historicky a kulturně vytvořené představě mocenského rozdílu mezi muži a ženami, kdy z hlediska tradičního stereotypu role ženy a role muže je představa tohoto druhu násilí zvlášť nepřijatelná. Dle Gjuričové (2000) se od žen očekává spíše verbální násilí a skrytý způsob uplatňování moci a nátlaku. I když se údaje o rozsahu a závažnosti tohoto jevu odlišují, je mu třeba věnovat pozornost.

Důkazem pro dlouhodobý „nezájem“ řešit a věnovat se problematice domácího násilí nám může být i fakt, že v platném českém právu nebyl pojem „domácí násilí“ vůbec definován až do roku 2007. V České republice byla existence domácího násilí dlouhou dobu vnímána jako soukromá záležitost, postupem času však společnost přijala skutečnost, že domácí násilí je jevem, který má celospolečenský dopad a vyžaduje spolupráci všech zainteresovaných institucí. Právní rámec problematiky domácího násilí v současnosti zakotvuje tři pilíře pomoci: Policii České republiky, intervenční centra a justici (Domácí násilí v českém právu, 2020).

Co to ale domácí násilí ve skutečnosti je? Marie Vágnerová (2004, s. 633) jej definuje jako „zneužití postavení a moci, kterou pachatel v rodině má“. Odehrává se v soukromém teritoriu, kde je mimo dosah veřejné kontroly, a jeho obětí se může stát kdokoliv. Většinou se projevuje nepřiměřenými požadavky, vynucováním podřízenosti oběti a kontroly nad jejím životem. Může se jednat o fyzické ubližování (často spojené se sexuálním násilím), psychické týrání, ekonomické omezování či sociální izolaci (Vágnerová, 2004).

Vliv domácího násilí na děti

Domácí násilí má vliv na děti, a to i v případě, že samy nejsou jeho přímou obětí, ale „pouze“ svědky. Tato zkušenost je ochuzuje o pocit bezpečí domova, posiluje jejich nejistotu a obavy z ohrožení. U dětí se poté reakce na domácí násilí různí, jelikož nevědí, jak se zachovat, a jejich postoj k rodičům se stává ambivalentním (Vágnerová, 2004).

Jako příklad si uveďme opakující se zkušenost s ponižováním matky v rodině. Matka je manipulována do role bezmocné oběti, která ji symbolicky zbavuje kompetencí ochránce dětského bezpečí. Dítě ji již nevnímá jako někoho, u koho může najít ochranu a oporu. V tomto případě dle Vágnerové (2004) děti, zejména dcery, nejčastěji vytvářejí s týranou matkou určitou koalici, snaží se ji bránit, podporovat, a stávají se tak prostředníky mezi rodiči. Může však také nastat situace, kdy matka u dětí ztratí respekt, popřípadě se k ní děti začnou chovat jako otec. Postoj k agresivnímu otci může být poté hostilní, odmítavý, rezervovaný, ale také ambivalentně adorující. Jeho

chování vyvolává u dětí strach, u chlapců však může dojít ke ztotožnění s otcem, jehož moc jim imponuje, a sami se začnou projevovat agresivně. Zpočátku jde o agresi namířenou především proti vrstevníkům, postupně se však může rozšířit také vůči různým členům rodiny, nakonec také k matce, ke které se chlapec chová drze a bezohledně.

Děti ocitající se v roli svědků domácího násilí jsou Světovou zdravotnickou organizací (in Metodické dokumenty, 2014) považovány za osoby ohrožené. Tyto děti jsou velmi citlivé vůči negativní atmosféře v rodině a vnímají nerovnováhu ve vztahu rodičů. Mohou cítit naštvání vůči rodiči ubližujícímu druhému, i vůči rodiči, který násilím trpí za neschopnost svou situaci řešit. Bednářová (2009) na tyto rozporuplné pocity ve své monografii upozorňuje. Pro dítě je těžké pochopit hrubé chování rodiče, kterého má rádo. Zmatek, se kterým se dítě potýká, je o to větší, pokud si rodiče dělají z dítěte prostředníka pro své vzkazy (tzv. triangulace) nebo pokud se před ním vzájemně očerňují, aby si získali jeho sympatie. Manipulace s dítětem tak může být ve výsledku také určitou formou domácího násilí, kdy se ohrožená osoba snaží vyhovět požadavkům násilné osoby, aby o dítě nepřišla.

V rodinách, kde dochází k domácímu násilí, mají děti často strach o zdraví, v některých případech dokonce i o život rodiče. Zároveň se cítí bezradné a neví, jakým způsobem situaci vyřešit. Mohou se proto také cítit zodpovědné za to, co se děje. Holá a kol. (2016) uvádějí, že někdy je pro dítě přijatelnější přijmout vlastní zodpovědnost, než se potýkat s bezmocí – děti si vyčítají, že se měly chovat jinak, pomáhat doma více, učit se lépe apod. v domnění, že by pak ke konfliktům mezi rodiči již nedocházelo. Někdy jsou

pocity viny tak intenzivní, že si dítě přeje, aby se nikdy nenarodilo, protože by poté rodiče neměli důvod hádat se, což je jednoznačně spojeno se ztrátou pocitu bezpečí v rodině. S těmito pocity často zůstávají děti samy, protože nechtějí rodičům přidělovat starosti a svěřovat se jim, k čemuž dochází především při tzv. parentifikaci, při které dítě plní roli náhradního partnera, se kterým rodič sdílí svoje starosti a pocity. Tyto nezpracované emoce pak mohou vést až ke vzniku psychických či zdravotních problémů vážnějšího rázu.

Stane-li se dítě svědkem domácího násilí v rodině, mohou se u něho objevit potíže internalizovaného typu (negativní energie zůstává uvnitř jedince) i externalizovaného typu (energie je naopak nasměrována ven do okolí). V následující tabulce jsme na základě dat z monografie Holé a kol. (2016) vypracovali příznaky, které se u jedince mohou objevit.

Tabulka č. 1: Příznaky u dítěte, jež je svědkem domácího násilí

Potíže internalizovaného typu	Potíže externalizovaného typu
deprese či úzkosti (zamlklost, plačtivost, preferování samoty, ztráta životní radosti) myšlenky na sebevraždu sebepoškozování na skrytých místech nespavost, noční můry, pomočování	záškoláctví zhoršení školního prospěchu/výrazné zlepšení školního prospěchu potíže ve vrstevnických vztazích (agresivita, nebo naopak výrazné stranění)

regrese, tzn. návrat do nižšího vývojového stádia, kdy se dítě cítilo bezpečně

vznik somatických problémů (bolesti hlavy/ břicha, nechutenství, přejídání, nebo jiné poruchy příjmu potravy)

Zhoršení školního prospěchu souvisí s přetrvávajícím stresem v rodině, kdy se děti nemohou dobře soustředit, mívají potíže s pamětí, rozvojem řeči, motoriky atp. Diagnostikovány a léčeny poté bývají mylně jako děti s ADHD nebo specifickými poruchami učení či chování, ve kterých běžné postupy užívané pro „léčbu“ těchto poruch selhávají. U těchto dětí je třeba primárně zastavit násilí v rodině a obnovit pocit bezpečí – dříve nelze čekat pozitivní změnu v chování dítěte. Pokud pomoc přijde včas a v citlivé podobě, mohou děti těžké zážitky z rodiny zpracovat způsobem, který naopak posílí jejich vnitřní odolnost a sílu. V odborné literatuře se tento fenomén nazývá posttraumatický růst a je možný u dětí i dospělých (Wünschová, 2019).

Kromě výše popsaných příznaků v chování dítěte může dle Wünschové (2019) také signalizovat určitý problém v rodině fakt, že dítě nápadně nerado o své rodině hovoří a za situaci doma se stydí. Tyto děti si zpravidla nezvou domů kamarády, mají se spolužáky omezenější sociální kontakt, mohou být iniciátory či naopak obětmi šikany. Rodiče pak mívají tendenci informace o rodině v kontaktu se školou nadměrně kontrolovat, často velmi trvají na

dobrych skolnich vykonech deti, ale k ucneni se je snazi primet napr. neprijatelnyimi fyzickymi tresty ci velkym psychickym natlakem.

Syndrom CAN

Stane-li se dite objektem domaciho nasili, hovorime o syndromu CAN. Jedna se o syndrom tyraneho, zneuzyvaneho a zanedbavaneho dite, kterym v soucasne době trpi priblizne 1–2 % deti. Presny pocet vsak nelze urcit, jelikoz cela rada pripadu neni zachycena. Vagnerova (2004, s. 593) tento syndrom definuje jako „*poskozeni telesneho, duševního i spolecenského stavu a vyvoje dite, které vznikne v dusledku jakéhokoli nenahodného jednani rodicu nebo jiné dospěle osoby, jez je v dané spolecnosti hodnoceno jako neprijatelne*“.

Ohrozujici faktory, které negativne ovlivnuji psychicky vyvoj dite, mohou vzniknout nasledkem aktivního ublizovani nebo nedostatecne pece. Nejcastěji je dite poskozovano svymi rodici, poprípade dalšími členy rodiny, pokud jsou k nemu bezohledni, necitlivi, pokud je podrizují nebo vyuzivaji k uspokojeni vlastnich potreb. Ruzne způsoby ublizovani mohou vest k rozdilnym dusledkum, a proto se rozlišuji problémy vzniklé zanedbavanim, tyranim a zneuzyvanim (Vagnerova, 2004).

O zanedbavani dite mluvíme tehdy, pokud dochazi k poskozovani vzniklému v dusledku nedostatecneho uspokojovani potreb dite, jehož príčinou je omezení standardní interakce mezi rodicem a dite. Psychicky deprivovane deti mohou mit nedostatky v oblasti kognitivnich procesů (napr. řeč ci myšlení), což může mít vliv také na skolní úspěšnost. Tito

jedinci zároveň bývají emocionálně nestabilní, výbušní, dráždiví, někdy jednají agresivně, mají tendenci k sebepodceňování, hůře se orientují v mezilidských vztazích. V dospělosti mívají problémy v seberealizaci, kdy často bývají nezaměstnaní, nezvládají rodičovské role, nejsou sami schopni uspokojovat potřeby svých dětí, a vystavují je rovněž psychické deprivaci (Vágnerová, 2004).

Problematiku týraných dětí popsal jako první v roce 1962 americký pediatr Henry Kempe, který ji označil jako tzv. syndrom bitého dítěte. Týrání představuje takový projev chování rodičů či jiných osob, který dítě tělesně či duševně poškozuje, a ohrožuje tak i jeho další vývoj. Jakákoli forma týrání představuje komplexní zátěžovou situaci, která zahrnuje jak deprivaci zkušenost, tak silný stres. Důsledky týrání jsou poté obdobné jako důsledky psychické deprivace. Děti často přejímají naučené vzorce chování z orientační rodiny, kdy se týrané děti většinou stávají týrajícími rodiči (Vágnerová, 2004).

Specifickou formou týrání dítěte je tzv. Münchhausenův syndrom v zastoupení, patřící do skupiny předstíraných poruch. Dospělý (obvykle matka) simuluje, zveličuje nebo vytváří u dítěte různé zdravotní potíže, kvůli nimž vyhledává a vyžaduje lékařskou péči. Toto předstírání chorobných příznaků u dítěte má za cíl zdůraznění významu vlastní osoby. Důsledkem takového jednání může být dlouhodobé poškození zdraví dítěte, a ačkoli je tento syndrom vzácný, ve 20 % případů končí smrtelně (Dunovský, 1995).

O sexuálním zneužívání dle Vágnerové (2004) hovoříme v případě, že je dítě využito k uspokojení sexuálních potřeb dospělého, který je ve vztahu

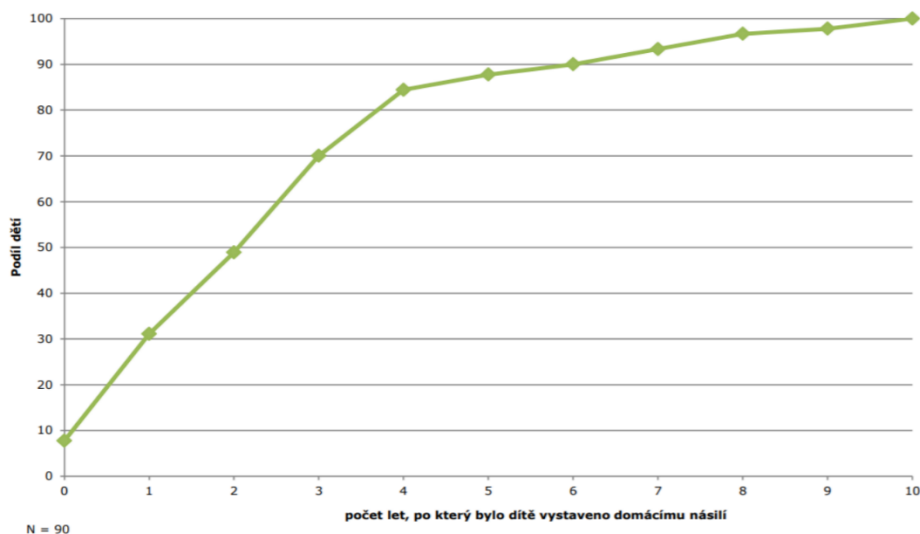
k němu v roli autority. Jedná se tedy o zneužití moci nad dítětem, kdy pachatel bývá starší a zralejší. Zneužívány bývají nejčastěji dívky, dále poté děti postižené či znevýhodněné, které jsou závislejší a bezbrannější. Nižší vývojová úroveň u těchto jedinců zároveň snižuje riziko prozrazení, resp. pochopení významu sexuální aktivity.

Zneužívání se může projevovat nápadným sexuálním chováním, vyzývavostí nebo naopak strachem ze sexu a jeho potlačováním. Jedná se o negativní zkušenost, která vede ke ztrátě pocitu bezpečí a jistoty. Dlouhodobá negativní zkušenost se zneužíváním navíc může vést k rozvoji různých duševních a behaviorálních poruch a k neschopnosti partnerského soužití (Vágnerová, 2004).

Život a vývoj dítěte

Dítě atmosféru v rodině velmi dobře vnímá a domácí násilí má bezesporu negativní vliv na jeho život a vývoj, ať už se 96 stane „pouhým“ svědkem nebo samo obětí. Do jaké míry domácí násilí dítě ovlivňuje, záleží na typu a intenzitě, jeho délce (viz Graf č. 1) a věku dítěte, ve kterém propuklo. Příklad si můžeme uvést u sourozenců, kdy se můžeme setkat s případy, ve kterých starší sourozenec zažívá násilí jen od určitého věku, zatímco mladší se s ním setkává již od narození, a bere ho proto na rozdíl od staršího za normální součást rodinného soužití, je k němu více tolerantní apod. Pro děti je také často čitelnější fyzické násilí než násilí psychické, kterému nemusí rozumět a může ho vnímat jako něco negativního (Barvíková, Paloncyová, 2016).

Graf č. 1: Počet let vystavení dítěte domácímu násilí (podle statistik organizace Acorus in Barvíková, Palonciová, 2016)

Děti na domácí násilí reagují různým způsobem, dle Barvíkové a Palonciové (2016) se u některých tato zkušenost projeví v regresi v kognitivním vývoji (např. přestane mluvit), v různých formách disociativního chování, nebo také naopak dojde k tomu, že vyspívají rychleji. Starší děti např. ve škole velmi dobře prospívají, aby nezavdal příčinu dalším konfliktům, což je často spojeno s úzkostí apod., nebo mají naopak poruchy učení, pozornosti či problémy s chováním v kolektivu.

Pro dítě vystavené domácímu násilí je velmi důležité najít si osobu, které se může svěřit se svými pocity, u které nalezne psychickou oporu či mu pomůže s řešením situace. Ve většině případů se děti obrátí na jiného příbuzného, popřípadě zde fungují i sourozenecké vztahy, přičemž starší

sourozenec většinou ochraňuje mladšího (problematika zde však může nastat, pokud se každý ze sourozenců přikloní k jinému rodiči). Případy, kdy má dítě možnost svěřit se se situací doma nějaké další osobě, jsou však spíše ojedinělé, pro domácí násilí je typická celková izolovanost rodiny od vnějšího světa, kdy rodiny často nemají známé, přátele a ani širší rodina často nefunguje. Navíc některé děti ani vnější pomoc nevyhledávají, důvodem může být to, že situaci doma vnímají jako normální nebo se za ni stydí, nemají důvěru k lidem obecně, případně nevěří, že by jim někdo mohl pomoci (Barvíková, Paloncyová, 2016).

Násilí v rodině se odráží nejen v aktuálním chování dítěte, ale ovlivňuje i jeho budoucí život a vztahy. Děti, které zažily jako malé násilí v rodině, vstupují do dospělého života s velkým handicapem. Neumějí dobře komunikovat, mají snížené sebevědomí, toxický stres v rodině se podepisuje často i na jejich zdravotním stavu a životní vitalitě. Pro budoucnost dítěte pak může zkušenost z primární rodiny znamenat určitý posun v tom, co je vnímáno jako normální, a jakým způsobem fungují mezilidské vztahy. Dospělý jedinec, který se jako dítě setkal s domácím násilím, se může sám ocitnout v roli osoby ohrožené domácím násilím, kdy si i opakovaně bude vybírat násilného partnera nebo se u něj mohou naopak projevit potíže se zvládnutím vlastní agrese ve vztazích s blízkými lidmi, protože se naučil, že agrese je způsob, jak si zajistit bezpečí pro sebe (Bednářová, 2009).

Nepřímá či přímá viktimizace tedy pro dítě představuje nadměrnou psychickou zátěž, kterou dítě nedokáže rozumově ani emočně zpracovat. Bezprostřední následky, jako je rozrušenost, úzkost, pocit ohrožení nebo viny,

dezorganizované či agresivní chování, poruchy spánku a další dlouhodobé důsledky (např. těžkosti ve vztazích a emoční behaviorální poruchy) vážně ohrožují zdravý vývoj dítěte.

Zdroje:

BARVÍKOVÁ, Jana a Jana PALONCYOVÁ (2016). Děti, rodiče a domácí násilí. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v.v.i. ISBN 978-80-7416-245-9.

BEDNÁŘOVÁ, Zdena a kol. (2009). Domácí násilí. Praha: Acorus. ISBN 978-80-254-5422-0.

Domácí násilí v českém právu (2020). IDT: Interdisciplinární tým Brno [online]. Brno: IDT Brno, [cit. 2020-11-16]. Dostupné z: <http://www.idt-brno.cz/domacinasili-vceskem-pravu>. DUNOVSKÝ, Jirí a kol. (1995). Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě. Praha: Grada. ISBN 80-7169-192-5.

FISCHER, Slavomil a Jirí ŠKODA (2009). Sociální patologie. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2781-3. GJURIČOVÁ, Šárka (2000). Podoby násilí v rodině. Praha: Vyšehrad. ISBN 80-7021-416-3. 99

HOLÁ, Irena a kol. (2016). Problematika domácího násilí pro zdravotnické pracovníky. Brno: Spondea, o.p.s. ISBN 978-80-270-1120-9. Metodické dokumenty (2014). MŠMT [online]. [cit. 2020- 11-16]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/socialniprogramy/metodicke-dokumenty-doporuceni-a-pokyny>.

VÁGNEROVÁ, Marie (2004). Psychopatologie pro pomáhající profese. Praha: Portál. ISBN 80-7178-802-3. WÜNSCHOVÁ, Petra (2019). Děti –

neviditelné oběti násilí v rodině. Praha 7 [online]. Praha: Městská část Praha 7, [cit. 2020-11-16]. Dostupné z: <https://www.praha7.cz/zaostreno-deti-neviditelne-obetinasili-v-rodine/>.

ČÍSLO 23

DOBRO A ZLO – ABSURDNÍ RELATIVITA

Jiří Drtina

V následujícím textu se budu zabývat otázkou, zda se dobro a zlo od sebe diametrálně liší, nebo zda se navzájem prolínají a odlišit jedno od druhého je složitější, než se může zdát. Einstein údajně k otázce dobra a zla prohlásil, že zlo samo o sobě neexistuje, neboť je to jen nepřítomnost dobra. Rozlišovat dobro od zla se učíme už jako malé děti na základě pohádek. V dospělosti nám, co je dobré a co je zlé, určuje právní legislativa, avšak v sociálních vědách je odlišení dobra od zla mnohem složitější, jak si nyní ukážeme.

Často se pojmy dobro a zlo berou jako dvě naprosto rozdílné věci, které spolu nemají nic společného. Pokud by to tak ale bylo, proč bychom se vůbec zabývali otázkou, jak je od sebe navzájem odlišit? Pokud se podíváme na psa, jednoznačně a bez přemýšlení řekneme, je černý. Nebudeme váhat, zdali není náhodou bílý nebo fialový. Když ale uvidíme určitou situaci, řekneme stejně jistě, je to dobro, je to zlo? Nedomnívám se. Nejprve bychom se však měli pokusit vyjasnit, co to dobro a zlo je.

Určitou definici nám poskytl na začátku Albert Einstein. Podobně se vyjadřuje i Chalíl Džibrán ve své knize Prorok: „*O dobru ve vás mohu mluvit, o zlu však nikoli. Neboť co jest zlo než dobro trýzněné svým vlastním hladem a žízní? Opravdu, když je dobro hladovo, tu hledá potravu i v temných slujích, a když žízní, pije i ze stojatých vod.*“ (Džibrán, 2009, s. 58). V obou

zmíněných případech se autoři nevyjadřují tak, abychom dokázali přesně určit bod dobra a bod zla, přesně je definovat. Je to proto, že dobro a zlo nejsou dva body, ale jedna přímka. A každý jedinec po ní klouže chvílku k dobru a chvílku ke zlu, bez toho, aby se, stejně jako na přímce, dostal na jeden či druhý konec. Neboť když si myslíme, že jsme objevili absolutní dobro nebo absolutní zlo, vždy je možné se dostat i přes tuto hranici. Na cestě máme možnost jít doprava nebo doleva. A i když dlouho jdeme směrem doleva, vždy se můžeme zastavit a jít dál doleva, nebo se vrátit směrem vpravo. A stejně tak, jako vlevo a vpravo, tak i zlo a dobro je pouhým směrem. U každého okamžiku se zamýšlíme nad tím, zda se vydáme vpravo, směrem k dobru, nebo směrem doleva, směrem ke zlu. Mimochodem, spojení vpravo, vlevo a dobro, zlo je již zmiňováno v Bibli, v evangeliu dle Matouše. A po boží pravici stanuly ovce-spasení a po levici kozy-zatracení.

Zkuste se nyní zamyslet a vzpomeňte si, které své chování za poslední týden byste označili za dobré a které za zlé. Každý z vás by našel jistě oboje, ale co z toho převažuje? Vzpomeňme na sedm smrtelných hříchů, které popisuje křesťanství: pýcha, lakota, hněv, obžerství, závist, lenost a smilstvo. Kolika z těchto hříchů jste za tento týden dopustili? A kolik dalších situací jste vyřešili, aniž byste se otázkou dobra a zla vůbec zabývali? Jak je vidět, rozlišování dobra a zla nás všechny provází po celý život a každý den. A není to vždy jednoznačné rozsuzování. Jednu modelovou situaci si nyní popíšeme.

Pokud bychom našli na ulici svazek pětistícovek v hodnotě sto tisíc korun, pravděpodobně bychom jej odevzdali na nejbližší policejní stanici.

Pokud na ulici nalezneme desetikorunu, pravděpodobně ji skryjeme ve vlastní kapse. V čem je ten rozdíl, na jehož základě jsme své chování přehodnotili? Pokud opomeneme právní rámec, není tu rozdíl. Hodnota je zde vedlejší, jde o čin, který jsme provedli. Přisvojili jsme si něco, co není naše. Něco, na co někdo jiný musel vynaložit úsilí, aby to získal. Nepoložili jsme si při tom otázku, jestli konám dobře. Své rozhodnutí si zdůvodníme zanedbatelnou hodnotou nálezu a nad svým chováním se vůbec nepozastavíme.

Mnohdy ale je rozlišení dobra od zla ještě složitější než v uvedeném příkladě. Tady si dokážeme po krátkém zamyšlení uvědomit, že je to špatně, co jsem provedl. Ale jedná se o fiktivní zjednodušenou situaci, která se nezabývá okolnostmi chování. Rozeznat dobro od zla se nám může na první pohled jevit jako jednoduché. Víme, že krádež, vražda a agresivita je zlo. Podpora, pomoc, přátelství je dobro. Zdá se to tak snadné, ale co když tyto činy zasadíme do kontextu? Relativitu dobra a zla se vám pokusím ukázat na následujícím příběhu.

Pokud napíšu, že chlapec, ani ne desetiletý, pravidelně okrádal prodavače, hned jeho jednání označíme za zlé. Nyní detailněji nastíníme okolnosti, které ke krádeži vedly: Spojené státy americké, 40. léta 20. století. Malý chlapec, který se narodil polským přistěhovalcům, vyrůstá v prostředí plném násilí. Je bit v církevní škole jeptiškami, na ulici svými vrstevníky anejhorší chvíle zažívá doma. Jeho otec ho surově bil již od malička, matka buď situaci přihlížela, nebo jej týrala také. V pouhých pěti letech byl svědkem toho, jak otec ubil jeho jediného přítele a člověka, který mu byl v životě jedinou oporou, a to jeho staršího bratra. Domov, škola, ulice, neměl žádné

místo, kde by byl v bezpečí, všude na něj čekalo pouze násilí a utrpení. Po odchodu otce z domu chlapci nezbyl nikdo jiný než matka, fanatická katolička, a dva mladší sourozenci. Rodina neměla dostatečný příjem a děti často hladověly. Tak se chlapec rozhodl, že svým sourozencům zajistí jídlo na úkor svého bezpečí. Prodavačům kradl chléb a mléko, které dával svému malému bratru a sestře. Na tomto místě příběh přeruším. Kolik z vás by teď chlapce označilo za zlého? Možná bychom neřekli, že to, co dělal, bylo dobře, ale možná jsme pocítili s chlapcem alespoň soucit. Jak bychom jej mohli označit za zlého, když živí své mladší sourozence, tak jak jen dokáže?

Schválně jsem se po celou dobu příběhu vyhýbal jménu toho chlapce. Jednalo se o Richarda Kuklinského, o člověka, kterého svět bude jednou znát jako největšího sériového a nájemného vraha celých lidských dějin. Richard bude za padesát let od popsaného příběhu odsouzen za pět vražd (odhad vyšetřovatelů až dvě stě), přičemž jeho vynalézavost při zabíjení a mučení neznala hranic. (Carlo, 2014). Kolik z vás nyní cítí k Richardovi jakékoliv sympatie? Možná teď Richarda považujete za největší zlo, a tak vnesu trochu světla do temnoty. I přes to, jakých hrůz se dopustil, nikdy nebyl ochoten vztáhnout ruku na dítě a nezabil žádnou ženu. Mezi jeho oběti patří pedofilní násilníci, které zabíjel jenom kvůli jejich činům. V jiném případě Kuklinsky obětoval velký drogový obchod proto, aby zachránil několik desítek sexuálně zneužívaných dětí z domu mafie. Dle psychiatra FBI všechny biologické a psychické rysy kvalifikovaly Kuklinského pro výkon rizikových povolání na ochranu společnosti – pyrotechnici, hasiči a podobné profese. Avšak výchova a prostředí ho změnilo v dokonalý stroj na zabíjení.

A zde se zamyslete nad otázkou: Byla popisovaná postava černá, nebo bílá? Já tvrdím, že byla na zmíněné přímce, na škále dobra a zla, na škále, na níž se pohybujeme my všichni a snažíme se zjistit, který směr na přímce vede k dobru a který ke zlu.

Naše vnímání a rozlišování dobra a zla je ovlivňováno prostředím, ve kterém žijeme. Snažíme se rozlišit dobro od zla a zase naopak. A stejně jako byl svým prostředím ovlivněn Kuklinský, byli vytvořeným prostředím při rozhodování se mezi dobrem a zlem ovlivněni i účastníci Stanforského vězeňského experimentu, který vedl psycholog Philip Zimbardo. V tomto experimentu se naplno ukázala síla prostředí. Přestože lidé věděli, že se jedná o hranou roli a celé je to „hra“, projevili své zlé já, plné krutosti a bezohlednosti. Dopouštěli se činů, které by ve svém reálném životě považovali za zlé, ale zde, kde jim byla dána moc, se otázkou rozlišení dobra a zla již nezabývali. Po předčasném ukončení experimentu se účastníci navrátili zpět ke svým rodinám a běžným životům, zpět do pozice laskavého otce a spravedlivého šéfa. (Ludwig, 2018, online).

Samotného Philipa Zimbardo se ptali, co on považuje za dobro a zlo. Psycholog popsal dobro jako „*činnost jedinců vedoucí k lepšímu fungování celku, jehož jsou součástí.*“ Sám autor však připustil, že tato definice nechává až příliš velkou volnost pro interpretaci, co to je lepší fungování celku. (Ludwig, 2018, online). Dle této definice by si každý mohl dobro a zlo vyložit zcela naopak. Navíc může taková definice svádět i k výkladu, že pokud k lepšímu fungování celku vede zlá cesta, konáme vlastně dobro, když se jí vydáme, podle úsloví účel světi prostředky. To ukazuje i následující příklad.

Dvacáté století přineslo rapidní vývoj ve všech oblastech lidské činnosti. Některé země se vyvíjely rychleji, některé pomaleji. A některé země změnil jediný člověk. Tímto příkladem a příkladem rozlišování dobra a zla dle definice Philipa Zimbardo je Čína a její bývalý vůdce Mao Ce-tung. Mao byl synem bohatého rolníka, jenž se pozvedl až na pozici nejmocnějšího člověka Číny. Za své vlády proměnil Čínu ze zemědělské oblasti v průmyslovou velmoc a téměř 10 zdvojnásobil čínskou populaci. Pokud bychom zde vypravování ukončili, byl by vůdce Ce-tung na naší škále dobra a zla označen za dobrého. Veškerý pokrok, který prosadil, se však mohl uskutečnit jenom za cenu hladomoru, porušování lidských práv a hromadných poprav. Odhadovaný počet obětí jeho vlády je 77 milionů lidí. Co je dobro a co zlo? Podobná otázka byla položena i čínské veřejnosti a 85 % dotázaných je přesvědčeno, že zásluhy Mao Ce-tunga převažují nad jeho chybami. (Drbohlav, 2015, s. 174). Skutečně lidé v Číně vnímají dobro a zlo tak, jak to ukázal průzkum? Jsou ovlivněni prostředím, stejně jako byli svými prostředími ovlivněni Kuklinský a účastníci Stranfordského experimentu? Opět se ukazuje, že prostředí ovlivňuje naše rozlišování dobra a zla. A také to, že dobro a zlo je navzájem provázané. Bylo dosaženo dobra pomocí zla. A je takové dobro ještě vlastně dobrem, anebo již se dobro pod vlivem zla stává zlem? Dobro a zlo jsou části té vzpomínané přímky. Přímky, která nám ukazuje také to, že i v největší temnotě se skrývá světlo, a i nejjasnější světlo vrhá tmavý stín.

Jak jsem již psal na samém počátku, s otázkou dobra a zla a rozlišováním mezi nimi se setkáváme již jako děti v té nejjednodušší formě,

tj. pohádkách. Na první pohled to bývá jednoduché, na jedné straně dobro a na druhé straně zlo, které vždy prohraje. Jasně vymezeno, tohle je dobrá postava, tohle je zlá postava. Pro děti to je vhodné. Na pohádkách se učí chápat to, co je dobro a co je zlo. Jsou však pohádky, které nám ukazují svět v barvě bílé a černé, vhodné jako příklad, na němž se učíme rozlišovat dobro a zlo? Pro děti možná ano, ale pokud se na ně podíváme dospělými očima, již černo-bílý svět vnímáme v odstínech šedé. Za příklad poslouží oblíbená Červená karkulka. Ten příběh známe všichni. Maminka pověří Karkulku, aby babičce donesla v košíku láhev vína a bábovku. Dostane ponaučení, jak se má po cestě chovat a vyráží. V lese potká vlka, který se od ní dozví, kam a proč jde. Vlk Karkulku předběhne, v domku sežere babičku a po proslulém rozhovoru i nebohou Karkulku. Následně usne v posteli, přijde myslivec, vlka rozpárá a obě dámy zachrání. Všichni tři pak společným úsilím zašijí vlkovi do břicha kamení a ten následně přepadává do studně a umírá. Šťastný konec, zlý vlk byl zabit a nebohé oběti jsou zachráněny.

Tak, a teď se zkuste zamyslet nad celým příběhem hlouběji. Která postava je zlá a která dobrá? Začneme „*kladnými*“ postavami. Maminka: pošle malé dítě přes les samotné i přesto, že ví o nebezpečích, která v lese číhají. Je maminka dobrá? Myslivec: zachrání babičku a Karkulku, následně zašije vlkovi do břicha kameny a sleduje, jak se pomalu utopí. Je myslivec dobrý? Teď zlý vlk: Podvedl Karkulku i babičku a uspokojil jednu ze základní potřeb Maslowovy pyramidy. Je vlk zlý? Karkulka a babička: obě se vlkovi pomstily za to, co provedl. Pokud by jej chtěly pouze zabít, nebylo možné užít ten nůž, kterým je myslivec vysvobodil? Bylo nutné přistoupit k takto

krutému jednání? Co tady chápeme jako dobro a co jako zlo? A která postava je zde dobrá a která špatná? Každá z těch postav se projevila i jako dobrá, i jako zlá. Pohlížejme na každý, i ten nejjednodušší, příklad odstíny šedé, neboť nic není pouze bílé, nebo pouze černé.

Z oblasti pro děti utečeme do filmů klasických. Respektive do seriálu, konkrétně do seriálu Dexter. Protagonistou tohoto seriálu je technik policie, který pomáhá objasňovat vraždy. Zároveň je sériovým vrahem řídícím se pravidlem zabít pouze lidi, již nebyli za své zlé skutky potrestáni. Do role dobra zde máme postaveného dobrého sériového vraha, který zabíjí zlé sériové vrahy. Scénáristé zde pracují s námětem, který je i tématem celého článku. S relativitou dobra a zla a s obtížností, s jakou mezi nimi rozlišujeme.

Tento článek měl na příkladech, vymyšlených i historických, poukázat právě na to, že pojmy dobro a zlo jsou absurdně relativní. Záleží na okolnostech, které čin provázejí, na společnosti, která čin umožní a následně jej posuzuje. Pohlížejte na svět ve více barvách než jenom ve dvou. Možná i přes všechno, co zde bylo psané, si stále kladete otázku jsem dobrý, nebo jsem zlý? Nejste ani dobrý, ani zlý, a stejně tak jste dobrý, jako jste zlý. Možná to lépe vyjádří opět ve svém Prorokovi Džibrán: *„Jste dobří, když jste jednotni se sebou. Ale když nejste jednotni se sebou, nejste zlí. Neboť rozdělený dům není doupětem lupičů; jest jen rozděleným domem. A loď bez kormidla může bezcílně bloudit kolem nebezpečných úskalí, a přece nemusí klesnout ke dnu.“* (Džibrán, 2009, s. 58)

A na úplný závěr jedna otázka, kterou pokládám všem a zároveň nikomu: Na základě toho, co jsme si ukázali, na základě toho, co víme, na základě

relativity našich činů – kdo jsme, abychom mohli vůbec posuzovat, co je dobro a co je zlo?

Zdroje

CARLO, Philip. *Ledař: Zpověď nájemného vraha*. Praha: Knižní klub, 2014. 519 s. ISBN 978-80-242-4297-2.

DRBOHLAV, Andrej. *Psychologie masových vrahů*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2015. 312 s. ISBN 978-80-247- 5599-1.

DŽIBRÁN, Chalíl. *Prorok*. Praha: DharmaGaia, 2009. 92 s. ISBN 978-80-7436-003-9.

LUDWIG, Petr. Vědecké vysvětlení dobra a zla: proč jsou někteří lidé zločinci a jiní hrdinové?. In: *National Geographic Česko* [online]. Praha: VL-TAVA LABE MEDIA a.s., 2018 [cit. 2021-12-04]. Dostupné z: <https://www.national-geographic.cz/magazinng/vedecke-vysvetleni-dobra-a-zla-proc-jsou-nekterilide-zlocinci-a-jini-hrdinove-20180812.html>.

LUCIFERŮV EFEKT

Lenka Červenáková

V následujícím článku bych vám chtěla představit monografii od známého psychologa Philipa Zimbarda Luciferův efekt: jak se z dobrých lidí stávají lidé zlí a danou problematiku sociální psychologie, kterou kniha rozebírá. Název odkazuje na biblický příběh a proměnu oblíbeného božího anděla Lucifera, který je v Písmu svatém znám jako Jitřní hvězda, na ďábelského Satana. Lucifer padl, neboť se provinil dvojnásobným hříchem, a to neposlušností k Bohu a pýchou. S takovou transformací se můžete setkat v běžném lidském světě, kdy se obyčejní lidé změní na pachatele trestných činů či jiného zlého jednání. (Zimbardo, 2021)

Z počátku vás seznámím se samotným autorem profesorem Philipem Georgem Zimbardem za účelem ukázat biografické prvky, jež měly vliv na jeho odbornou práci a zkoumání. A současně se domnívám, že je důležité poznat tak významnou osobnost sociální psychologie. Zimbardo se narodil 23. března v roce 1933 v kulturně rozmanitém New Yorku v dobách velké hospodářské krize. Pochází z rodiny italských imigrantů. Jeho prarodiče během velké sicilské přistěhovalecké vlny emigrovali do Ameriky, kde se pak Zimbardovi rodiče Margaret a George narodili. Rodiče pocházeli z chudých poměrů a nedostalo se jim ani velkého vzdělání. (Zimbardo, Harwig, 2021)

Zde se pozastavíme nad dětstvím a prostředím autora, které má na osobnost jedince značný vliv. Známý profesor vyrůstal s třemi sourozenci v Jižním Bronxu, který v té době zastávalo pozici ghetta. Jak zmiňuje sám autor:

„Přežít v městském ghettu znamená vytvořit si strategii 15 ‚umění‘ života na ulici.“ (Zimbardo, 2021, s. 15) Aby si ji jedinec osvojil, musí dešifrovat jemné situační náznaky signalizující, kdy se někomu vzepřít nebo se naopak podrobit. V takovém prostředí se již brzo a přímo člověk setkával s kriminalitou různého věku. Chudé poměry rodiny zapříčinila častá nezaměstnanost otce, kdy byla rodina nucena žít na státní podpoře ve formě šeku a potravin z potravinové banky, což bylo pro Zimbarda ponižující veřejnou ostudou. Tyto vlivy prostředí značně zapůsobili i na jeho budoucí zaměření výzkumné činnosti související s psychologií zla, násilím, anonymitou či agresí. (Zimbardo, Harwig, 2021)

Jediné východisko z nepříznivé situace chudoby viděl ve vzdělání. Pro prostředí školy bylo pro něj místem, kde nebyly nepříjemné jevy jako chaos či nepořádek, kterými byl ve svém lokálním prostředí obklopan. Jeho láska ke vzdělávání mu pak přinesla významnou pozici v oboru psychologie a učitelství na Yale, New York University, Columbia University a na Stanfordově univerzitě. Kromě psychologie zla a moci se ve své odborné činnosti zabývá také tématy kognitivní disonance, ovládnutí mysli druhých lidí (mind control), psychopatií, výzkumným užitím hypnózy, psychologií času a tématem lidské nespolečnosti. (Zimbardo, 2005)

Psychologie zla

Následující část přiblíží hlavní teorii zmíněného díla, konkrétně psychologii zla. Zimbardo jako sociální psycholog zkoumá zlo dle situacionistického přístupu, který zdůrazňuje zejména situační determinanty chování oproti

tradičnímu pohledu psychologie, která spatřuje příčiny špatného jednání v dispozičních člověka. Tento tradiční přístup má i většina lidí, kdy přeceňují význam dispozičních člověka a zároveň podceňují sílu situace na jednání. Tendence při vysvětlování lidského chování tíhnout k dispozičním člověka se označuje jako základní atribuční chyba (Fundamental Attribution Error). Sociální psychologie se pak při vyhodnocování příčin chování jedince ptá, do jaké míry lze jeho jednání přičítat faktorům v jeho okolí, situačním proměnlivým a jedinečným podmínkám daného prostředí. (Zimbardo, 2021)

Zlo je možné definovat jako úmyslné chování či snaha k takovému chování přimět jiné, které ponižuje, odlidšťuje, poškozují, ničí nebo zabijí jiné lidi. V tomto případě se jedinec stává plně zodpovědným za své cílené motivované činy mající řadu negativních důsledků pro ostatní lidi, proto se do toho nezahrnují náhodné nebo neúmyslné škodlivé důsledky a širší podoby institucionálního zla, jako například chudoba a předsudky. (Zimbardo, 2005) Tradiční koncept vnímá zlo esenciálně, tedy přísně rozděluje dobré versus zlé lidi. Tímto pohledem se zlo zjednodušuje a dobré lidi pak zbavuje veškeré odpovědnosti. Zato alternativní koncept posuzuje zlo inkrementálně, tudíž jako něco, čeho jsou všichni lidé za určitých podmínek schopni. A tvrdí, že se lidé dokážou naučit být dobří i zlí bez ohledu na jejich genetické vybavení, typ osobnosti či rodinnou historii. (Zimbardo, 2021)

Dle autora je důležité získat na zlo blízký či osobní náhled. I když to bude výslovně ošklivý pohled, ale pouze prozkoumáním a pochopením příčin zla se můžeme naučit ho změnit nebo zmírnit pomocí rozumných rozhodnutí a nápaditého přístupu k veřejným otázkám. Proto na začátku knihy uvádí

několik závažných příkladů z lidské historie ukazující, čeho zlého jsou lidé schopni. Jako první zmiňuje inkvizici, která vznikla za účelem najít a zlikvidovat čarodějnice. Hlavním textem pro inkviziční soudce bylo tzv. Kladivo na čarodějnice (Malleus Maleficarum) označující čarodějnice za ty, které svádějí lidi ke zlým činům. Z dobré podstaty vymýcení zla vedlo k vytvoření nového systému masového teroru, mučení a likvidace lidí. Toť je jeden z prvních příkladů využití dispozičního pohledu na člověka za účelem pochopit, odkud se bere zlo a jak se ho zbavit. (Zimbardo, 2021)

Dále Zimbardo rozvádí další zločiny proti lidskosti, a to konkrétně genocidu, znásilňování a teror. Genocida není v lidské historii výjimečným jevem. Například ve 20. století můžeme poukázat na vyvražďování Židů nacisty, početné zabíjení Rusů za vlády Stalina, krvavou politiku Mao Cetunga, zabíjení Kurdů pod velením Saddáma Husajna v Iráku či na genocidu ve Rwandě. Zde vyvstává otázka, co je potřeba k tomu, aby občané jedné společnosti tak moc nenáviděli příslušníky jiné skupiny, že jsou je pak schopni segregovat, mučit, a dokonce i zabít. Postačí vytvořit představu nepřítel, což je psychologická konstrukce zarytá hluboko v myslích lidí díky propagandě, která probíhá na rovině slov a vyobrazení. To vše začíná zkonstruováním stereotypní představy o druhých, tedy jejich dehumanizovaným vnímáním. Je to vždy spojeno se silnými emocemi strachu a nenávisti. (Zimbardo, 2021)

Významné proměnné Luciferova efektu

Nutnou součástí procesu přeměny člověka na zlého jedince je dehumanizace a morální vyvázanost. S teorií morální vyvázanosti přišel Zimbardův kolega ze Stanfordovy univerzity Albert Bandura. Teorie odhaluje to, jak lehké je se odpoutat od morálního jednání při využití dehumanizace potenciální oběti. Síla dehumanizace je tak silná, že postačí jedno slovo ke zvýšení agresivity vůči cílové osobě. V Bandurově experimentu stačilo samotné přirovnání neznámých lidí, že se chovají „jako zvířata“, což vyvolalo změnu mentálního obrazu o těchto cizích lidí u zúčastněných studentů a toto nové mentální nastavení mělo značný dopad i na chování studentů, kteří se pak nezdržovali používat větší násilí vůči těmto cizím lidem. (Zimbardo, 2005)

Nelze zapřít další silnou proměnou v rámci Luciferova efektu, a to působení anonymity na vyvíjející se intenzitu lidského násilí. Jak je vám již známo ze studia na oboru sociální patologie a prevence, se například v městském prostředí objevuje vyšší kriminalita a násilí oproti venkovskému, která je právě zapříčiněná vysokou anonymitou ve městě. Dle Zimbarda (2005) vše, co vyvolává u člověka pocit anonymity, snižuje jeho smysl odpovědnosti a vytváří potenciál, aby daný člověk jednal zlým způsobem, až situace umožní násilí. Působení anonymity můžete také spatřit v lidské kultuře v rámci přeměny neagresivního jedince na bojovníka schopného zabít (voják). K této přeměně napomáhá změna jejich vnějšího vzhledu pomocí uniforem, masek či pomalováním obličejů, a poté vlivem vzniklé anonymity mizí častá vnitřní soustředěnost na soucit s jinými a starost o ně.

S výše zmíněnou proměnou anonymity souvisí i role kognitivních kontrol. Ty u jedince řídí chování způsobem sociálně žádoucím a přijatelným vlastní osobě. Zlé jednání lze uskutečnit právě vyražením těchto kontrolních procesů, jejich blokováním, minimalizací nebo přesměrováním. Tím se poté potlačí svědomí, sebeuvědomování, osobní odpovědnost dotyčného, jeho povinnosti, závazky či mravnosti a posuzuje dále dle nákladů a užitku daných činů. K tomu jedinec dochází prostřednictvím dvou strategií, a to snížením příznaků sociální odpovědnosti a poklesem jeho zájmu o sebehodnocení. V první strategii mizí zájem o sociální hodnocení a potvrzení, a to nejlépe při působení anonymity. A druhá strategie tlumí následně sebekontrolu, která zakládá na postupech měnící stav vědomí (drogy, silné emoce, hyperintenzivní akce) a předává odpovědnost na ostatní lidi. (Zimbardo, 2005)

Stanfordský vězeňský experiment

V díle rozebírá autor do detailů svůj zrealizovaný a velmi známý Stanfordský vězeňský experiment, na kterém se také demonstrují již uvedené proměnné Luciferova efektu. Experiment se uskutečnil 14. srpna v roce 1971. Na jeho přípravě a následné průběhu se také podílel vysokoškolský student David Jaffe, bývalý vězeň Andrew Carlo Prescott a dva postgraduální studenti Curtis Banks a Craig Haney. Do experimentu se vybralo 24 psychicky stabilních dobrovolníků na základě předchozích psychologických vyšetření, aby se vyloučily možné dispoziční vlivy. Studenti dostávali za účast odměnu 15 dolarů za den. Původně měl trvat 14 dní, ale po 6 dnech byl předčasně ukončen. (Pechová, 2011)

Smyslem experimentu bylo zjistit, jak změní role dozorce a vězně člověka, jeho přizpůsobení této roli a jak rychle si jedinec osvojí tuto novou identitu. A zároveň tento výzkum měl účel odlišit, co si lidé v sobě přinesou do vězení, od toho, co v nich probudí. Prozatímní vězení bylo vytvořeno ve sklepní místnosti Jordanovy koleje na Stanfordově univerzitě. Úkolem studentů bylo po dobu výzkumu fungovat a chovat se dle role dozorce či vězně, které jim byly náhodně přerozděleny (12 vězňů a 12 dozorců). Vše to začalo reálným pozatýkáním studentů-vězňů policisty z policejní služby v Palo Alto. (Zimbardo, 2021)

Vězně čekal vstupní „*rituál*“ do věznice. Museli se vysvléknout donaha a před fasováním uniform byli postříkáni údajným přípravkem proti vším. Vězeňská uniforma se skládala ze žlutohnědé mušelinové blůzy s našitým identifikačním číslem. Jako náhrada oholení hlavy dostali vězni na hlavu ženské silonky. Pokrytí hlavy sloužila jako metoda vedoucí k vymazání jednoho ze znaků individuality jedince a posílit tak anonymitu mezi vězni. Také dostali gumové přezůvky a na jeden kotník jim byl připevněn řetěz jako symbol uvěznění. Neměli povoleno nosit žádné spodní prádlo. Vězni byli rozmístěni do cel po třech. Dozorci byli také v uniformách sestávající z košile, kalhot, píšťalky, obušku a zrcadlových brýlí pro posílení anonymity.

Následně dozorci představili předpisy platící pro pobyt ve vězení. V rámci těchto nařízení mohli být vězni oslovováni pouze svými přidělenými čísly a dozorce svými tituly (pan dozorce), což taky zapůsobilo na odosobnění (deindividualizaci) a dehumanizaci studentů-vězňů. Vězni měli přesně daný program zahrnující budíček, přepočítávání, snídaně, vyhrazený

čas na toaletu, oběd, povinné práce, večeri a večerku. Dozorci se po třech střídali v rámci denní, noční a ranní směny. (Zimbardo, 2021) Aby se počáteční symbolické vězení změnilo ve skutečně fungující vězení v myslích vězňů a dozorců, používaly se psychologické konstrukty vycházející z moci a bezmoci, nadvlády a poddanství, svobody a otroctví, kontroly a vzpoury, pravidel donucování a omezujících rolí, identity nové role a již zmíněné anonymity. (Zimbardo, 2005) Po prvních několika dnech začínají mít větší vliv negativní situační síly než pozitivní dispoziční tendence, tedy zlo situace vyhrávalo nad dobrými lidmi. Dozorci začali sadisticky ponižovat vězně, ubližovat jim, způsobovali jim trápení jako lidem s nižším statutem. Příhodné je uvést upřímnou výpověď jednoho z dozorců: „*Jsem postupně více vtažen do dění, než tomu bylo předchozí den. Líbilo se mi otravovat vězně o půl třetí ráno. S potěšením jsem sadisticky přiostrňoval vztahy mezi nimi*“ (Zimbardo, 2021, s. 151). Zato u některých vězňů (dříve zdraví studenti) se projevil patologické sklony, citové zhroucení, kvůli kterému muselo být propuštěno 5 vězňů během prvního týdne. Jeden z nich byl Stew-819, který poté vypověděl: „*Vězení narušilo i moje vnímání času, protože každodenní mučivé okamžiky se zdály nekonečné ve srovnání s chvílemi, kdy je člověku dobře. Nejhorší na celém zážitku byla deprese, která u mě začala kvůli neustálé šikaně a nemožnosti se dostat ven. Nejlepší bylo, když mě pak konečně propustili.*“ (Zimbardo, 2021, s. 152) Lépe přizpůsobivý jedinci pak slepě dodržovali příkazy a poslouchali autoritu. Kvůli zvyšující úrovni násilí a degradace ze strany dozorců vůči vězňům, se výzkum ukončil. Naštěstí se

u zúčastněných studentů neobjevily žádné trvalé negativní následky. (Zimbardo, 2005)

V další části knihy *Luciferův efekt*; jak se z dobrých lidí stávají lidé zlí autor rozebírá mučení zajatců americkými vojáky ve věznici Abú Ghrajb. Celkově vám dílo nabídne zcela jiný psychologický pohled na špatné lidi a příčiny jejich zlého chování, přitom tím autor zásadně neospravedlňuje tyto zločiny. Na druhou stranu se čtenář musí trochu „obrnit“ při detailních popisech například genocidy ve Rwandě, kde používali hrůzné metody mučení. Celkově je kniha napsaná velmi srozumitelně, že člověk nemusí mít rozsáhlé znalosti z psychologie a porozumí jasně vysvětleným odborným termínům. Doporučovala bych tuto knihu lidem, kteří se zajímají o práci ve věznici či u policie a chtějí by více porozumět špatnému jednání pachatelů a jejich mentalitě. Kdyby vás osobnost Philipa Zimbarda zaujala a zajímají vás jiná psychologická témata než psychologie zla, tak dále napsal knihy jako svůj memoár *Paměti psychologa*, *Nesmělost* nebo *Odpojený muž*. A pokud by vás zajímal průběh Vězeňského Stanfordského experimentu a nemáte k dispozici knihu, doporučuji jeho rozhovor s moderátorem Danielem Stachem z roku 2015 v rámci pořadu ČT *Hyde park civilizace*.

Zdroje:

PECHOVÁ, Olga. Stanley Milgram, Philip Zimbardo a další sociální psychologové. In: PECHOVÁ, Olga. *Psychologie agrese a destruktivity*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2011, s. 15–16. ISBN 978-80-244-2928-1.

ZIMBARDO, Philip. Moc a zlo: sociálně psychologický pohled na svět. Praha: Moraviapress, 2005. 199 s. ISBN 80-86181-80-4.

ZIMBARDO, Philip. Luciferův efekt: jak se z dobrých lidí stávají lidé zlí. Praha: Academia, 2021. 628 s. ISBN 978-80-200-3281-2.

ZIMBARDO, Philip, HARTWIG, Daniel. Philip Zimbardo: paměti psychologa. Praha: Portál, 2021. 278 s. ISBN 978-80-262-1748-0.

ČÍSLO 24

SYMBOLIKA SMRTI NA KUKSU: LEVÝ A PRAVÝ BŘEH LABE – „BŘEH ŽIVOTA A SMRTI“

Veronika Řeháková

Majestátní budova hospitálu Kuks je dodnes cílem mnohého návštěvníka nejen z východních Čech, který se rád kochá komponovanou krajinou a příkladem vrcholně a pozdně barokního umění. Urbanický koncept malebného kukského údolí s architektonickým ztvárněním a sochařskou výzdobou hospitálu se stávaly po dvě staletí domovem téměř sta starých a chudých mužů z panství Hradiště, kterým tzv. hospitální nadace Františka Antonína Šporka poskytovala přístřeší a zaopatření do konce jejich dnů.

Zbavení těchto starostí našli zde chovanci neboli špitálníci místo k rozjímání, modlitbě, a nakonec i zasloužený věčný klid. Péči těmto mužům zajišťovali milosrdní bratři od roku 1743 až do začátku 2. světové války, kdy zde okupační správa zřídila jakýsi ústav pro nezpůsobilé chlapce z říšské župy Sudety. V letech 1948–1969/70 byl ve východní části hospitálu zařízen Ústav pro přestárlé, a to i ženy. Instituce s tímto v dnešním jazyce nekorektním názvem ukončila více jak dvěstěletou etapu péče o bližního svého, jak to zamýšlel zakladatel František Antonín Špork.

Od 70. let je hospitál památkou NPÚ a na jeho původním účelu se dozví zvědavý návštěvník na prohlídkových okruzích. Tohle vše se nacházelo a stále nachází na pravém břehu Labe. Areál Kuksu je totiž rozdělen na levý

a pravý břeh, a zatímco na levém lázeňském břehu bylo veselí a síla mladého a zdravého života, tak na pravém hospitálním břehu bylo smíření se životem ve stáří a nemoci a brzkým či očekávaným odchodem z pozemského světa a s nezbytnou přípravou na život věčný na onom světě.

Zřejmě úplně první stavbou, dnes již neexistující, byla na levém břehu kaplička Nanebevzetí Panny Marie z roku 1697 nad vřídlem pramenů. Ty byly svedeny do dominanty celého levého břehu, do zámku, který byl z kamene hotov v roce 1710 a stržen do základů před rokem 1900. 22 V přízemí zámku sloužilo 12 koupelen rozdělených pro ženy a muže, s vanami a mosažními kohoutky pro teplou a studenou vodu. V patře měl František Antonín svůj letní byt s balkonem, který byl spojen s vedle stojícími domy pro vážené hosty. Kaskádové schodiště spojovalo zámek s nábřežím a mostem, kde bývaly dva hostince, v jednom je opět zrenovovaný hostinec a v druhém muzeum Michaela Rentze, mědirytcce F. A. Šporka. Pro narůstající počet hostů byl postaven hostinec U Zlatého slunce, který je již léta v rekonstrukci.

Tanec, hudbu a zpěv v hostincích doplňovalo především dřevěné divadlo, které vzniklo roku 1702, a kam zval hrabě potulné soubory hrající italskou operu. Dodnes stojící roubené domky v centru obce Kuks obývalo služebnictvo lázní, v současnosti v nich žijí místní obyvatelé, tak jako v dalších dochovaných domech.

Na protějším břehu se vypíná již zmiňovaný hospital. Severní křídlo je zdobeno řadami soch z cyklu Cností a neřestí (1718–1720) od Matyáše Bernarda Brauna, jimž časově předchází Blahoslavení (1713) shlížející z terasy před kostelem do údolí. Pod terasou je vchod do hraběcí rodové hrobky,

kde spočívají generace prvních Špoků a posledních SwéertsŠpoků. Monumentálně klenutý prostor, mistrovsky pojatý Ježíš na kříži a mohutné cínové rakve mohou u citlivějších návštěvníků navodit pocity velkoleposti a zároveň pomíjivosti a nicotnosti. Budova hospitálu byla vystavěna ve dvou etapách, v letech 1707–1717 a po Františkově smrti, kdy byly přistavěny jižní křídla směrem do zahrady v letech 1747–1748. První převor milosrdných bratří s pěkným jménem Narcis Schön byl uveden do špitálu roku 1743 a s bratry se zasloužil o otevření barokní lékárny U Granátového jablka a následně špitální nemocnice i pro pacienty z okolí. Působivé průčelí kostela Nejsvětější Trojice od italského architekta Giovanniho Battisty Allirpandiho z velkých pískovcových bloků napovídá, co bylo v životě hraběte, špitálního i poddaného na prvním místě. Za budovou se rozkládá prostorná zahrada s bylinnými a zeleninovými záhony a sadem a celý areál uzavírá nakonec hřbitov.

V hraběcí hrobce pod kostelem Nejsvětější Trojci se na podstavci před oltářem nachází tzv. věčné světlo. Vedle samotného liturgického významu se nám v tomto případě představuje a zobrazuje ono propojení obou břehů. František Antonín Špok se svými přáteli a hosty hleděl z balkónu svého zámku na protějším břehu do hrobky na věčné světlo, což byl pískovcový podstavec a olejová lampa, a k tomu své přítomné společnosti prý říkával „*neznáš dne ani hodiny, kdy si pro tebe tvůj pán přijde*“. Smrt je tu s námi v každém okamžiku, o to více byla součástí každodennosti barokního člověka, nevyjímaje panstvo i duchovenstvo.

Dva labské břehy nám alegoricky mají ukazovat osu života člověka od narození až po smrt a to na skutečné urbanistické ose údolí. Člověk se narodí na levém břehu a je pokřtěn v kapliče. Následně si zde užívá mládí a zdraví, baví se: divadlo, karty, víno, ženy atd. Jednoho dne se ale musí překročit most přes Labe, jako by to byla řeka Styx a dostane se na druhý břeh, kde začne stoupat alejí nahoru, což symbolicky znamená stárnutí. Poté se dostane na hospital a připravuje se na opuštění pozemského života. Jakmile člověk došel svého klidu, byl zaopatřen svátostmi a odnesen na hřbitov, kde byl pohřben a tím byla ukončena jeho cesta životem a začala jeho posmrtná cesta.

Doba baroka byla dobou zpřítomňování si smrti. To pomáhalo jak poddaným a chudákům, kteří si v křesťanském pojetí slibovali díky své chudobě lepší život na onom světě, tak vrchnosti a boháčům, kteří se loučili s životem v hojnosti a odcházeli se strachem, zda je někde tam nečeká něco opačného, jak to mnohokrát zmiňuje v evangeliích sám Ježíš.

František Antonín Špork si zpřítomnil smrt, která jej osobně velmi zasáhla, naprosto konkrétně. Na své kavalírské cestě po západní Evropě se zastavil ve městě Valenciennes, kde neoprávněně otevřel rakev své matky Marie Eleonory, která zde zemřela mladá, doprovázejíc manžela generála Jana Šporka na válečném tažení, aby měl svou matku, tedy její lebku stále u sebe, když mu zemřela náhle v dětství. Vystavil si ji na nočním stolku svého pražského paláce, modlil se k ní a vyprávěl jí, co jako dospělý muž dokázal vše vybudovat. Existují i záznamy, kde je napsáno, že se nechal vyvést na Sněžku a vzal s sebou i lebku matky. Kromě této lebky byly jinak úplně

všude – na sochách, obrazech, údajně obdarovával ženy prsteny ve tvaru lebky a také sám nosil hodinky ve tvaru lebky, aby si připomínal, že smrt si pro člověka může přijít kdykoli.

František Antonín zpřítomnil smrt i svým budoucím špitálníkům hospitálů. Na hlavní severní 140 metrů dlouhé chodbě nechal vymalovat okolo roku 1722 na zhruba padesát výjevů z cyklu Tance smrti, který byly zrestaurovány během rekonstrukce hospitálu v letech 2013 až 2015. Tyto scény, doplněné německými verši, zobrazují člověka nebo skupinu lidí rozličných společenských vrstev a postavení, ať už z nižšího, jako jsou např. lékař, hvězdář, kupec, blázen, stařec, milenci, dítě, tak nejvyššího, jako jsou hrabě, hraběnka, císař a císařovna či dokonce samotný papež, jak si pro všechny jde kostlivec, a přitom se mnohde směje a tropí jim příkoří.

Pro naši společnost je nepředstavitelné vidět smrt na každém kroku, ale v době baroka smrt takhle vůbec brána nebyla. Smrt byla velký fenomén a jakési vyvrcholení života, což byl velký rozhodující okamžik. V současnosti je smrt značně vytěsněna z našich myšlenek a životů. Právě v době baroka měly tyto malby staré muže uklidňovat, protože nám i jim říkají, že nezáleží na tom, kolik peněz člověk vydělal a jakého dosáhl postavení. Smrt je spravedlivá a jednoho dne si přijde pro všechny, protože všichni jsme si před smrtí rovni. Tanec smrti má svoji jednoduchou logiku a strukturu. Začíná uprostřed chodby, kde je vstup do boční kaple a následně do kostela. Prvním výjevem je Stvoření člověka a následují známé scény ze života Adama a Evy, kdy Eva ochutnala ze stromu poznání dobrého a zlého, dala jíst i Adamovi a oba poznali, že jsou nazí a začali se před sebou stydět. Bůh

se rozzuřil a vyhnal je z ráje, čímž se stali smrtelnými. Objevil se kostlivec, symbol smrti, který je doprovází hrou na loutnu. Od tohoto momentu začal všechny lidi doprovázet a lidé začali stárnout a umírat.

Ženě řekl:

„Rozmnožím útrapy tvého těhotenství,
své děti budeš rodit v bolestech.
Po muži budeš dychtivě toužit,
on ti však bude poroučet.“

Adamovi řekl:

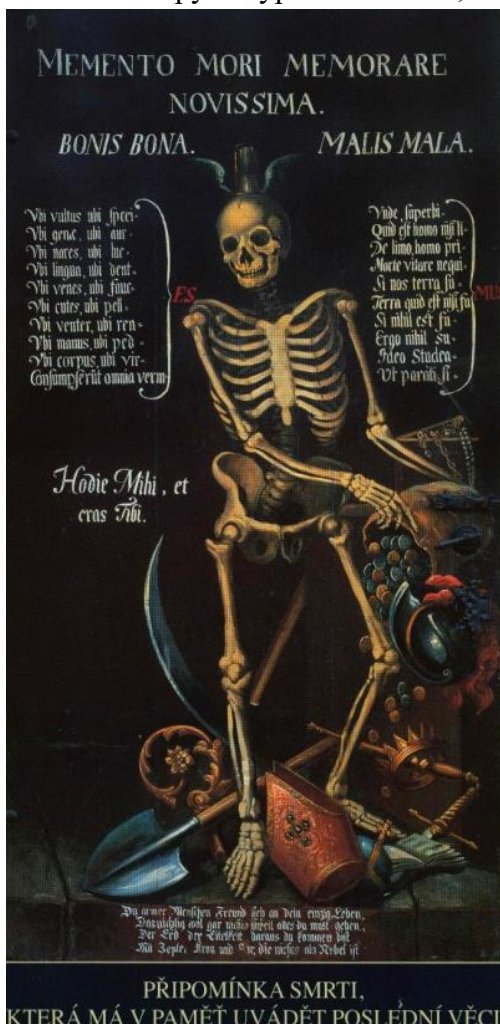
„Protožeš poslechl svou ženu
a jedl ze zakázaného stromu,
země bude kvůli tobě zlořečená!
Po všechny dny svého života
z ní budeš jíst v útrapách;
bude ti plodit trní a bodláčí
a ty budeš jíst polní byliny.
V potu tváře budeš jíst svůj chléb,
dokud se nevrátíš do země,
neboť z ní pocházíš:
Prach jsi a v prach se obrátíš!“

Gn 3,1

Nejkvalitněji a nejdetailněji je ztvárněn kostlivec v kostele na dveřích do hrobky s nadpisem „*Memento mori*“, tedy „*Pamatuj na smrt*“. Na lebce má okřídlené přesýpací hodiny coby symbol času a z pytle sype na zem vše, co člověk za život nashromáždil, a šlape po tom. Opovrhuje mocí, tu symbolizuje koruna a žezlo, silou, tu meč, církví, to je mitra a berla, a i obyčejnou prací, kterou znázorňuje rýč. Pro všechny si přijde jakoby s kosou, kterou má za sebou. Levou hnátou přidržuje kliku, kterou otevře k točitým schodům vedoucím dolů do hrobky, kde začíná věčný posmrtný život. Dole několik německých veršů, které se dají přeložit zhruba takto:

*„Příteli chudáků, jedinečný život hled’,
marný je a ničím, neb vše musíš
dát teď,
té země marnosti, ze které vyšel
jsi,*

žezlo, korunu, čest, toť mlha co zmizí si!“

Chovancům špitálu bylo tedy jasné, že jejich život zde končí a nezbývá, než se smířit se smrtí v roli hříšníka a kajícíka a čekat spásu z milosrdenství Ježíše Krista.

PATOLOG NA CESTÁCH

Mgr. Eliška Skalníková

Milí čtenáři.,

v tomto článku bych se s vámi ráda podělila o mé zážitky a zkušenosti v oblasti cestování. V první řadě, pro ty co, mě neznáte, ale i pro ty, co si myslíte, že mě znáte, se podíváme na to, kdo to ta Eliška je a co ji k cestování přivedlo.

Vystudovala jsem obor sociální patologie a prevence a aktuálně končím poslední ročník navazujícího studia sociální pedagogiky. Obor jsem si vybrala jednak kvůli městu, které je mi svou bujnou florou a ochočeným labutím a nutriím velmi sympatické. Jednak také kvůli náplni studia a poslání sociálního pracovníka/pedagoga. Fascinuje mě, jak jsou lidé různí, jaký mix temperamentu se nachází v každém z nás, jaké si neseme rány z minulosti, co nás dělá šťastnými, čeho se naopak bojíme, jaké máme sny a jakým způsobem trávíme volný čas. Studium mi umožnilo nahlédnout pod pokličku lidské duše, seznámilo s nepříznivými osudy lidí a zatáhlo clonu předsudků, které jsem o určitých způsobech chování měla. Tím se plynule dostávám k tématu cestování a tomu, co je pro mě hlavní motivací.

Odjakživa mě to táhlo do přírody. Když jsem byla malá, tak jsem nejvíce času trávila lezením po stromech, skákáním přes kałuže nebo stavěním domečků v lese či bunkrů ve křoví. Domů jsem se vrátila většinou podrá-

paná od větví, se zaschlým strupem na koleni, ale šťastná a klidná. Rodiče si po čase zvykli a při mých návratech byli taktéž šťastní a klidní. Byla jsem schopná strávit v lese i více jako polovinu dne a všechny ty obavy jako tréma z veřejného vystupování, školní nátlak a další povinnosti se najednou rozplynuly. Je možné, že právě v těchto chvílích se zasadilo semínko, které začalo pozvolna růst a toužilo být v přírodě co nejvíce. Čím jsem starší, tím se méně bojím, což je asi přirozené, protože získáváme stále nové zkušenosti a v potenciálně ohrožujících chvílích si často říkáme, že jsme přežili horší věci a strach překonáme.

Další fází, která mě pozvolna vedla k dosavadnímu stylu cestování, byla střední škola. S kamarádkou jsme nejprve podnikaly jednodenní túry po okolí. V septimě jsme to dokonce povýšily na dva a půl dne, přibraly kamarády spacáky, stan a vlakem vyrazily po Česku do národních parků a dalších přírodních destinací. Jednoho dne do školy přišel chlapík, který měl přednášku o tom, jak dojel za 3 dny na kole do Chorvatska jen s hamakou (houpací sít'), věcmi na spaní a jídlem. Přišlo mi to naprosto fascinující, cítila jsem obrovskou dávku dobrodružství a svobody zároveň. O pár měsíců

později přišel jiný muž, který vyprávěl o své svatojakubské cestě do Santiaga de Compostela. „*Tak tohle chci někdy zažít*“, pomyslela jsem si. O 3 roky později sen stal realitou a já jsem najednou opouštěla dům své španělské kamarádky žijící v Burgosu. O několik metrů dál už jsem stála na známé značce v podobě žluté hřebenatky a vyrazila na Buen Camino. To ovšem nebyl můj první větší cestovatelský zážitek.

Se vstupem na vysokou školu, bydlením bez rodičů, většího množství volného času a nabídek, které studentský život nabízí, jsem se přihlásila do programu „*Work and Travel*“. Úplně sama jsem se vydala do USA, kde jsem první dva měsíce pracovala na dětském táboře, zlepšovala svou angličtinu a poznávala americkou kulturu. Poslední 3 týdny jsem pak s dalšími Čechy cestovala po Yosemite, Los Angeles, San Franciscu, Grand Canyonu, Údolí smrti aj. Své nové kamarády jsem poznala na spolucestovatelské seznamce a nikdy předtím jsem je neviděla. Všichni čtyři jsme si naštěstí rozuměli, a to mi dalo další pozitivní impulz, že svět vlastně není tak nebezpečné místo, jak jej média prezentují a začala jsem přemýšlet, kam vycestovat dále. Na další příležitost jsem nečekala dlouho a vyrazila na Erasmus do Litvy.

Erasmus bych doporučila každému. Je perfektní, že takové možnosti jsou – procvičíte si angličtinu, ale i jiné jazyky, získáte nové kamarády ze zahraničí a poznáte situaci, mentalitu a zvyky jiných zemí. Nejtěžší na Erasmusu, ale i při jiných cestovatelských zážitcích, jsou pro mě návraty zpátky do Čech. Čím více času strávím v zahraničí, tím více je náročnější se dostat zpátky do „*českého rytmu*“. Poruchy slovosledu, zapomínání českých

slovíček, stesk po zahraničních přátelích, kteří tvořili vaši druhou rodinu, a poruchy koncentrace při přísunu nových akademických informací, jsou pak na denním pořádku.

Chodila jsem rok do skauta, ale za největšího učitele považuji přírodu a průpravu od mých kamarádů vojáků. V roce 2019 jsme s partou podobně smýšlejících kamarádů, poprvé vyrazili na sto dvacet kilometrů dlouhé putování napříč ostrovem Mallorca. S krosnou na zádech, plnou sušeného jídla značky Vitana, kartuší, hamakou a několika kusy funkčního oblečení (vřele doporučuji věci z merino vlny), jsme zdárně dokončili trek s názvem GR 221. O rok později jsme vyrazili na 220 kilometru dlouhý Corfu trail v Řecku. Další léto jsme skončili na tzv. „*ostrově věčného jara*“ alá Madeira, jejíž severní část spíše odpovídala podzimu a vyšší nadmořské výšky zimě. Od té doby jsme si na seznam povinné výbavy na letní dovolené připsali i kulicha s rukavicemi.

Na našich putováních se snažíme co nejvíce splynout s přírodou a co nejméně času strávit ve městech obíháním památek, které doporučil portál Tripadvisor. To s sebou samozřejmě přináší určitý nekomfort, podrobné plánování a musíte se naučit rychle reagovat na změny – např. na počasí, podporování unavené a vzpružené kamarádky, neustálé hledání zdrojů pitné vody po cestě, přemýšlení, co budeme jíst v následujících dnech a jak moc šetřit, kolik spodního prádla nám zbývá a kdy je potřeba vyhledat nějakou tůň zastupující funkci sprchy a pračky. Často se nám stává, že zmokneme nebo nám ranní rosou navlhne oblečení. To pak zpozorníme a využíváme každý

moment, kdy vysvitne sluníčko a s pomocí zavíracího špendlíku za pochodu sušíme navlhle věci připíchnuté ke krosně.

Na cestování si uvědomuji, jak skvěle funguje Maslowa pyramida potřeb,

kdy v případě neuspokojení fyziologických máme velké sklony ke vztahové „ponorce“. Často si po dovolené říkáme, že už spolu nikam nepojedeme, ale po týdnu v Česku, pravidelné návštěvě sprchy a plné lednice nám nakonec „slehne“ a už přemýšlíme, kam vyrazíme příště. Na svých cestách si píšeme deník, kam zaznamenáváme naše zážitky, krize, ale i úseky, kudy jsme daný den šli. O Vánocích si dáváme fotoknihy a musím říct, že to jsou ty nejlepší dárky, u kterých se pořádně zasmějeme.

Tím, že věci občas nevycházejí podle plánu, mě cestování nejvíce učí trpělivosti, vytrvalosti, pokoře, flexibilitě, respektu a komunikaci. To všechno se poté snažím přenést do každodenního života. Právě ony krizové momenty na túrách posilují moji odolnost a učí brát náročnější úkoly s nadhledem.

No, a na závěr se asi nabízí otázka, „*Kam se chystám do budoucna?*“ Odpovědí je Alta via 1 – krásná, byť náročná cesta v italských Dolomitech, o které napíšu třeba zase někdy příště.

Přeji vám všem krásné chvíle a nebojte se chodit do přírody, cestovat a navazovat kontakty s lidmi. Naučí vás to mnohem více než sledování cestovatelských dokumentů (byť jejich sílu nijak nepodceňuji) a o trochu víc posune vaše hranice a schopnost porozumění druhým.

ČÍSLO 25

TIME MANAGEMENT

Lenka Červenáková

Domnívám se, milí čtenáři, že mohu s jistotou říct, že se každý z Vás někdy dostal do situace, kdy nestíhal, včas neodevzdal práci či vlivem spěchu na něco zapomněl. Někteří by dokonce mohli tvrdit, že nedostatek času je denním chlebem vysokoškolského studenta. Proto Vám dnes představím koncept time managementu, který se využívá napříč mnohými vědními obory a zaměstnání. Po uvedení time managementu zmíním, jak nás ovlivňuje a jak se liší u studentů vysokých škol. Následně Vám předložím způsoby a tipy k rozvoji time managementu, který můžete dle svého uvážení zařadit do vlastního časového harmonogramu.

Pro porozumění time managementu bychom se měli zaměřit na samotný čas, proto bych chtěla položit jednu tradiční otázku z filozofie. Co představuje čas? Tato otázka se dříve nevyhnula ani antickému filozofovi Aristotelovi, či svatému Augustinovi. Ale aniž bychom znali jejich definice času, sami jsme si schopni odpovědět. Jak již naznačuje Josef Kroba (2018) představy o čase jsou spojeny s periodickými ději působící na náš organismus a biologické procesy. Díky biologickým rytmům, jako například dech, tep nebo trávení, se nám ukazují dva hlavní směry zvědomění si času. Vnímat čas jako cyklus a nepřetržité opakování a jako nevratnou linii se začátkem a koncem. Christopher Vasey též doplňuje, že „*teprve prostřednictvím*

prostoru můžeme časové rozpětí (časový rozdíl) prožívat“ (Vasey, 2012, s. 14) Vnímáme tedy čas i pomocí prostoru.

Nyní již všichni máme určitou představu o čase, je tedy pravá chvíle si vysvětlit, co to samotný time management znamená. Ve zkratce se jedná o způsob organizování času. Pro jeho realizaci platí 2 klíčové faktory, a to způsob plánování svého času a přesnost realizace jednotlivých aspektů vlastní činnosti. Pod jednotlivými aspekty činnosti si lze představit soubor postupů, metod nebo triků ovlivňující způsob Vaší práce, který vede k větší efektivitě a produktivitě. Významný je též fakt, že jistý time management provozuje každý z nás. A lišíme se od sebe jen mírou efektivitě a vlivu na naše činnosti. (Forsyth, 2020)

Podívejme se blížeji na problematiku plánování času. Pokud jedinec své činnosti neplánuje, stává se, že nakonec při původním úkolu se připojí ještě další přebytečné úkoly, kterým by se ani nemusel zabývat. S přibýváním dalších úkolů se snadno může dostat do krize, kdy už samotnou věc neřídí a pouze na ni reaguje. Nevyjímaje, že nás to stojí mnoho sil. Následně platí, že čím víc je daný úkol či projekt komplexní a obsáhlý, tím více času by se mělo vyhradit na jeho plánování. Z míry plánování se pak odvíjí množství ušetřeného času a s jeho kvalitou se snižuje pravděpodobnost výskytu chyb. (Knoblauch a kol., 2012)

Při plánování je důležité dodržovat 3 zásady. První je, že žádný plán nemůže být bez termínu. Druhá zásada tkví v nutnosti vše písemně zaznamenat. A poslední třetí zásadou všechny své činnosti, úkoly a termíny si hned poznamenejte do diáře či seznamu, což Vám přinese lepší přehled. Metody

plánování si vybírejte dle Vašich osobních potřeb. Někomu může vyhovovat plánování pomocí nástěnky a barevných papírků, online aplikace pro myšlenkové mapy, klasické diáře, plánování od nejmenších úkolů nebo naplánování jen těch nejdůležitějších úkonů. (Knoblauch a kol., 2012)

Samotný time management není pouze o uspořádání více aktivit do určitého časového úseku, ale i napomáhá, jako všechny naše činnosti, k dosahování cílů. Prostřednictvím míry naplňování cílů se rovněž hodnotí efektivita práce. (Forsyth, 2020) Účinně stanovené cíle splňují dle Jörga Knoblaucha a kolektivu následující kritéria „*cíle jsou měřitelné, uskutečnitelné, písemně zaznamenané a formulované motivujícím způsobem.*“ (2012, s. 4) U měřitelných cílů lze odpovědět na otázky typu kdo, co, kolik, kde, kdy a proč. Cíle uskutečnitelné znamenají, že je definujeme vzhledem k osobním hranicím a vnějším okolnostem. Zároveň je důležité, aby byly cíle formulovány pozitivně s motivujícím efektem.

Abych posílila Vaši motivaci nebo aspoň zájem o time management, představím jeden zahraniční průzkum. Neboť zkoumal vliv tréninkového programu time managementu na vědomou kontrolu času a na vnímaný stres u vysokoškolských německých studentů. Hlavní náplní bylo cvičení na stanovení priorit a cílů, rozvoj strategie, denní plánování a monitoring. Výzkumný soubor 23 studentů vnímalo účinky ve 2. až 4. týdnu po absolvování programu. I když se nezměnily kladené nároky, pocíťovaný stres se snížil a posílil se pocit kontroly nad časem. Autoři průzkumu předpokládají, že podobné intervenční programy by byly přínosné pro zlepšení *well-beingu*

(tj. stav životní pohody) vysokoškolských studentů. (Häfner, Stock, Oberst, 2015)

Pokud bychom se měli obrátit na české prostředí vysokých škol, jedno schéma dokládá Lenka Dejmálová (2015), která provedla výzkum na způsoby organizování studia u studentů z 1. ročníku Západočeské univerzity v Plzni (N=165). Na základě výsledků rozlišuje 2 typy studentů lišící se mimoškolní činností a různorodostí pozitivních a negativních tendencí v samostatném studiu a v přípravě na výuku. U studenta pracujícího při studiu se projevuje efektivnější využívání času a nesprávná životospráva. Zato student ve fázi přípravy na zkoušku se potýká s prokrastinací, ale snaží se i o vlastní podporu a odstranění nejistoty. Současně se obě skupiny shodují v tom, že jejich harmonogram obsahuje rituály a určitou pravidelnost. Vidíme, že obě vydefinované skupiny studentů se vyznačují pozitivními i negativními znaky. A záleží jen nás, vysokoškolských studentech, jak naše osobní přednosti a zlovyky vybalancujeme vzhledem k time managementu.

Když už jsme si uvedli, co vše organizování času zahrnuje a jak se vyvíjí na akademickém prostředí, zmíním několik nástrojů, které by mohly sloužit pro rozvoj v této oblasti. S některými tipy jsme se již seznámili, jako je efektivní formulace cílů. Dále ale lze využít tzv. Paretův princip neboli pravidlo 80/20. V kontextu časového plánování znamená, že 80 % výsledků dosáhneme za 20 % investovaného času. Pomocí tohoto principu si můžete stanovit i své priority. Nejdůležitější úkoly pak tvoří 20 % z celkového počtu všech zadaných úkolů. Ty přináší 80 % výsledku. (Knoblauch a kol., 2012) Tímto způsobem si můžete usnadnit své rozhodování.

Dalším nástrojem k rozvoji vlastního time managementu je analýza životního cyklu, kdy člověk zpětně pohlédne na svůj život a zhodnotí svoji nynější situaci, vymezí si dlouhodobé cíle a cestu k nim. Tento způsob zpětného pohledu nalézá své využití v budoucím plánování. (Knoblauch a kol., 2012) Velmi specifickým a konkrétním pomocníkem se pro naše potřeby organizování času může stát metoda *Bullet Journal*. Jedná se o formu analogového systému pro dnešní digitální dobu, jenž je tvořen složkou systém a praxe. Systém jedinci pomůže přetvořit vlastní zápisník v pevný organizační nástroj. Praxe se již zabývá využití daného systému. Metoda *Bullet Journal* tímto způsobem podporuje lidskou produktivitu, všímavost a cílevědomost. (Carroll, 2019) Pokud Vás metoda *Bullet Journal* zaujala, více informací můžete nalézt na její oficiálním webové stránce www.bulletjournal.com. A dokonce si můžete stáhnout i její online verzi ve formě aplikace do mobilu. Je dostupný jak pro operační systém Android, tak i pro iOS v cenové relaci od 129 do 140 Kč.

Koncept time managementu je velice rozmanitý. Každý člověk si ho může uspořádat podle svého životního stylu a priorit. Záleží jen na Vás, do jaké míry se tomu budete věnovat. Doufám, že jsem aspoň trochu vzbudila Vaši zvědavost v záležitosti time managementu. A přeju Vám, ať v co nejmenší možné míře svádíte boj s časem.

Zdroje:

CARROLL, Ryder. *Metoda Bullet journal: zhodnoťte včerejšek, upořádejte si dnešek a naplánujte zítřek*. Brno: Jan Melvil Publishing, 2019. 320 s. ISBN 978-80-7555-073-6.

DEJMALOVÁ, Lenka. Jak se začínající vysokoškoláci adaptují na vysokoškolské studium a jak ho organizují? In: ŠAFRÁNKOVÁ, Dagmar, PODROUŽEK, Ladislav a SLOWÍK, Josef, eds. *Etické a sociální aspekty v oblasti vzdělávání a pedagogickém výzkumu: sborník z XXIII. konference České asociace pedagogického výzkumu*. Plzeň: Západočeská univerzita, 2015, s. 53–63. ISBN 978-80-261-0551-0.

FORSYTH, Patrick. *Jak si lépe zorganizovat čas: naučte se dobře nakládat se svým časem a zvládat úkoly v termínech*. Brno: Lingea s. r. o., 2020. 168 s. ISBN 978-80-7508-610-5.

HÄFNER, Alexander, STOCK, Armin, OBERST, Verena. Decreasing students' stress through time management training: an intervention study. *European Journal of Psychology of Education* [online]. 2015, vol. 30, no. 1, pp. 81–94 [cit. 2023-03-09]. Available from: <https://www.jstor.org/stable/43551172>.

KNOBLAUCH, Jörg a kol. *Time management: mějte svůj čas pod kontrolou*. Praha, Grada Publishing, a. s., 2012. 208 s. ISBN 978-80-247-4431-5.

KROB, Josef. *Co je to čas?: lekce z Filozofie* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2018. 125 s. [cit. 2023-03-09]. ISBN 978-80-210-8834-4. Dostupné z: <https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=e000xww&AN=1867981&lang=cs&site=ehost-live>.

VASEY, Christopher. *Čas stojí a my plyneme: jak porozumět času a zvítězit nad stresem*. 2. vyd. Stuttgart: Stiftung Gralsbotschaft, 2012. 97 s. ISBN 978-3-87860-410-5.

MINUTA PO MINUTĚ

Natálie Nývltová

Hodiny času nezastavíš, i kdybys chtěl.

Smrtka svůj seznam si hlídá.

Bez rytmu srdce studených těl,

když nastal hladomor a bída.

Sladká nevědomost hostí tě.

Po jistotě můžeš leda toužit.

Jak ryba chycena do sítě

a dál budeš už jen jako hnojivo sloužit.

Budeš vědět až v oné chvíli,

že tvá duše opouští tělo.

Když dojdou ti veškeré síly

a srdce nefunguje tak, jak by mělo.

Možná soudit tě budou za tvůj život.

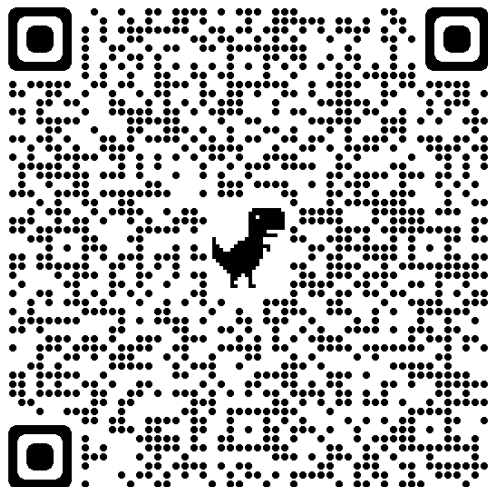
Je faktem, že ke dnu budeš klesat,

když z nouze nastavíš si autopilot.

To tvá duše těžko bude plesat.

EVENTUS PRO COLLEGIS JE NA INSTAGRAMU!

Časopis Eventus pro Collegis nově najdete také na Instagramu! Stačí, když naskenujete QR kód:

KONTAKTY

Společná e-mailová adresa: eventusprocollegis@gmail.com

Redakční rada: (v abecedním pořadí)

doc. PhDr. Václav Bělík, Ph.D.

vaclav.belik@uhk.cz

PhDr. Josef Kasal, Ph.D., MBA

josef.kasal@uhk.cz

Bc. Helena Malířová

helena.malirova@uhk.cz

Anna Bublová

anna.bublova@uhk.cz

Lenka Červenáková

lenka.cervenakova@uhk.cz

Bc. Jiří Drtina

jiri.drtinga@uhk.cz

Pavla Kaprová

pavla.kaprova@uhk.cz

Natalie Nývltová

natalie.nyvltova@uhk.cz

Veronika Řeháková

veronika.rehakova@uhk.cz

Šéfredaktor:

Bc. Jiří Drtina

Typografické zpracování:

PaedDr. Martin Knytl, MCS

martin.knytl@uhk.cz

